

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P143

[Total No. of Pages : 4

[4101] - 102

प्रथम वर्ष कला (F.Y. B.A.)

(G-1) : आधुनिक मराठी वाङ्मय

(1024) (2008 पॅटर्न) (मराठी)

(नवा अभ्यासक्रम)

वेळ : 3 तासा]

[एकूण गुण : 80

पाठ्यपुस्तके :- i) ललितरंग

ii) काव्यकस्तुरी

iii) व्यावहारिक मराठी

सूचना :- i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. [10]

- 1) कार्यक्रमाच्या शेवटी आभार कसे मानावेत ते लिहा.
- 2) सूत्रसंचालनातील अडथळे सांगा.
- 3) कार्यक्रमाच्या प्रास्ताविकामध्ये कोणकोणत्या गोर्टीचा समावेश असावा ?
- 4) 'कार्यक्रम संयोजन कौशल्ये कार्यक्रमाची शोभा वाढवितात', या विधानाचा थोडक्यात परामर्श द्या.

ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. [10]

- 1) व्यक्तिमत्व विकास व भाषा यांचा संबंध स्पष्ट करा.
- 2) व्यक्तिमत्व विकासावर परिणाम करणाऱ्या घटकांची माहिती द्या.
- 3) श्रवण कौशल्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- 4) लेखन कौशल्याची आवश्यकता विशद करा.

P.T.O.

क) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. [10]

- 1) वृत्तपत्रामधील जाहिरातीचे स्थान स्पष्ट करा.
- 2) ‘दूरचित्रवाणी’ या प्रसारमाध्यमाचा परिचय करून दया.
- 3) ‘आकाशवाणी’ या प्रसारमाध्यमाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 4) प्रसारमाध्यमातील भाषेचे महत्त्व विशद करा.

प्र.2) अ) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा. [5]

- 1) इरावती कर्वे देवाकडे केव्हा धाव घेतात ?
- 2) आऊची कोणती गंमत तिच्या मुलीने सांगितली आहे ?
- 3) ब्रिटीश गाई लेखकाला कशी वाटली ?
- 4) ‘पैस’ म्हणजे काय ते सांगा.
- 5) इंदिरा संतांचे बालपण कोणत्या गावात गेले आहे ?
- 6) तोडयांचा वजनदारपणा व्यक्त करण्यासाठी लेखिकेने कोणता शब्द वापरला आहे ?
- 7) विंदा करंदीकरांनी कोणाविरुद्ध बंड पुकारले ?

ब) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा. [5]

- 1) ‘आम्ही तुफानातले दिवे’ या कवितेतून कवीने कोणता निर्धार व्यक्त केला आहे ?
- 2) येणाऱ्या प्रत्येक दिवसाला कसे सामोरे जावे असे रजनी पस्तेकरांना वाटते ?
- 3) ‘संसार’ कवितेतील पतीची मनोवृत्ती कशी आहे ?
- 4) ‘पंधरा ऑगस्ट’कडे आज माणूस कोणत्या दृष्टीने पाहतो, असे कवी वसंत बापट यांना वाटते ?
- 5) वसंत बापट यांच्या कवितेची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- 6) मुलांना शिकविण्यात शेतकरी, शेतमजुरांना कोणकोणत्या अडचणी येतात ते सांगा.
- 7) इंद्रजित भालेराव यांनी ‘शीक बाबा शीक’ या कवितेतून कोणती प्रेरणा दिली आहे ?

प्र.3) अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 50 शब्दांत उत्तर लिहा. [5]

- 1) अरण्यवाचनासाठी निघताना कोणकोणत्या गोष्टी आपल्या हँवरसेंकमध्ये असाव्यात, असे मारूती चितमपल्ली यांनी सांगितले आहे ?
- 2) सिसिलिया कार्बालो यांनी आजोळात कोणती मौजमजा केली ते सांगा.

ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 50 शब्दांत उत्तर लिहा. [5]

- 1) भीमाच्या मताचे पाच लोक असते तर काय काय झाले असते, असे कविला वाटते ?
- 2) ‘अहो, आमच्या नशिबी शेणाचीच पाटी’ असे आनंद यादव यांनी का म्हटले आहे ?

प्र.4) खालीलपैकी ‘अ’ आणि ‘ब’ गटातील प्रत्येकी एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) 1) ‘आंबेडकरी विचार व आंबेडकर चळवळीसाठीच वामनदादांनी आयुष्य वेचले आहे,’ या विधानाचा परामर्श द्या.
- 2) शिवाच्या ताटात आपल्या ताटातील अर्धी पोळी टाकताना आनंद यादव यांना अपराध्यासारखे का वाटते ?
- ब) 1) वसंत बापट यांच्या ‘बापूजी’ या कवितेचा आशय स्पष्ट करा.
- 2) ‘शेतकऱ्यांच्या आत्महत्यांचा इतिहास पंढरपूरच्या यात्रेइतका जुना आहे’ असे इंद्रजित भालेराव का म्हणतात ?

प्र.5) खालीलपैकी ‘अ’ आणि ‘ब’ गटातील प्रत्येकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) 1) ‘तोडे’ या ललित लेखाचा आशय सांगा.
- 2) पु. ल. देशपांडे यांच्या ‘अपूर्वाई’ लेखामध्ये प्राणी संग्रहालयाचे वर्णन कसे केले आहे ?
- ब) 1) ‘माणसांचे लोट, शब्दांचे लोट’ या रजनी परूळेकरांच्या कवितेचे रसग्रहण करा.
- 2) ‘हिरवं जग’ या आनंद यादव यांच्या कवितेचे आशय - सौंदर्य उलगडून दाखवा.

⌘⌘⌘

P143

[4101] - 102

प्रथम वर्ष कला (F.Y. B.A.)

सामान्यस्तर प्रश्नपत्रिका क्र - 1

(G-1) : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी

(1024) (2008 पॅटर्न)

(पर्यायी अभ्यासक्रम)

वेळ : 3 तास]

/एकूण गुण : 80

- सूचना :- i) सर्व प्रश्न सोडविणे, आवश्यक आहे.
ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा.

[20]

- 1) निबंध म्हणजे काय ते सांगा.
- 2) संधी म्हणजे काय ते सांगा.
- 3) वाचन कौशल्याचे कोणतेही दोन फायदे सांगा.
- 4) म्हण म्हणजे काय ते सांगा.
- 5) उत्कृष्ट वक्त्याचे दोन मुख्य गुण सांगा.
- 6) सारांश लेखन म्हणजे काय ?
- 7) पुढील कल्पनांचे एकत्रीकरण करून त्यासाठी एक शब्द लिहा.
  - i) समाजाची सेवा करणारा
  - ii) पंचवीस वर्षांनंतर साजरा होणारा महोत्सव
  - iii) विनामूल्य पाणी मिळण्याचे ठिकाण
  - iv) वाचनाची सोय असलेली जागा.

P.T.O.

- 8) पुढील शब्दांचा विग्रह करून समासांची नावे लिहा.
- मीठभाकर
  - अष्टभुजा
- 9) पुढील वाक्प्रचारांचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.
- छत्तीसचा आकडा
  - मनाशी खुणगाठ बांधणे.
- 10) पुढील इंग्रजी शब्दांसाठी मराठी पारिभाषिक शब्द लिहा.
- Principal
  - Deposit
  - Secretary
  - Daily Wages
- 11) तुमच्या मित्राची रंजी क्रिकेट करंडक स्पर्धेत निवड झाल्याबदल अभिनंदन करावयाच्या तारेचा नमुना तयार करा.
- 12) पुढील वाक्य शुद्ध करून लिहा.
मानसाने अहंकार किवा मीपणा काढून टाकुण सर्व व्यवहार करावेत.
- 13) पुढील विषयावर आकर्षक घोषवाक्य तयार करा.
- स्त्रीभूणहत्या
  - वृक्षारोपन

प्र.2) अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे 50 शब्दांपर्यंत लिहा. [5]

- भाजीविक्रेता व गृहिणी यांच्यातील संवाद लेखनाचा नमुना तयार करा.
- संवाद लेखन करताना कोण-कोणत्या घटकांचा विचार करावा लागतो ते सांगा.

ब) खालील उताऱ्याचे सारांश लेखन करून योग्य शीर्षक द्या.

[5]

गुरुजींची 'श्यामची आई' म्हणजे कुमारांची जणू गीताच आहे. पण ज्याला 'साने गुरुजी' म्हणजे काय हे समजून घ्यायचे आहे, त्याने 'श्यामची आई' पुनःपुन्हा वाचली पाहिजे, पारायणे केली पाहिजेत. प्रत्येक माताच प्रेममयी असते व आपल्या मुलांसाठी ती कोणताही त्याग करायला मागेपुढे पाहणार नाही, हे खरे; पण गुरुजींची आई एक विलक्षण स्त्रीरत्न असले पाहिजे. आभाळ फाटावे तसा त्या माउलीचा संसार फाटत चालला होता, पण ती जिवाचे रान करून तो सावरू पाहत होती. घरात खायची ददात, धड वर्नांची टंचाई, पोराबाळांच्या शिक्षणाला दमडा नाही, पण श्यामची आई डगमगली नाही. आपल्या मुलांच्या मनाला उदात्त सुंदर वळण लावण्यासाठी ती आमरण झिजली. साने गुरुजींच्या जवळ जे जे काही सुंदर होते, देण्यासारखे होते, ते ते तिने त्यांना दिलेले होते. मनुष्यावरच नव्हे तर गाईगुरांवर, फुलपाखरांवर, झाडामाडांवर प्रेम करायला तिने शिकवले. स्वतःच्या मुलांचे कोणीही कोडकौतुक करील. परंतु दुसऱ्याच्या मुलाचेही तितक्याच प्रेमाने करावे, हे तिने शिकवले. तिच्या प्रेमाने, तिच्या अश्रूनी गुरुजींचा मनःपिंड बाळसेदार झाला.

- वसंत बापट (जिंकुनि मरणाला)

प्र.3) अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा.

[10]

1) जीवन व्यवहारातील भाषेचे स्थान स्पष्ट करा.

2) भाषांतराच्या दोन्ही प्रकारांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) खालीदिलेल्या इंग्रजी उताऱ्याचे मराठीत भाषांतर करा.

[10]

There are many who fear that in the long run computers will control and replace man. They envision man becoming a slave to computers. There is, however, no basis for this imaginary fear. Any computer, however, sophisticated will require a human being to operate it. Like Aladdin's genie, the computer is man's modern miracle and it does only what it is commanded to do. It is up to us to use it judiciously for the well being of mankind in general.

प्र.4) अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा.

[15]

- 1) भाषांतर म्हणजे काय ते सांगून भाषांतरासाठी भाषांतरकारा जवळ कोणती गुण-वैशिष्ट्ये असावीत ते सांगा.
- 2) शुद्धलेखन म्हणजे काय ते सांगून मराठी शुद्ध लेखनाचे नियम सांगा.
- 3) मुद्रीत शोधन म्हणजे काय ते सांगून मुद्रीत शोधनाची आवश्यकता स्पष्ट करा.

ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर 300 शब्दांपर्यंत निबंध लिहा. [15]

- 1) ख्रीपुरुष समानता - काळाची गरज
- 2) बेकारी - एक भीषण समस्या
- 3) वृद्धाश्रमातील आजोबांचे मनोगत

⌘ ⌘ ⌘

Total No. of Questions : 8]

SEAT No. :

P153

[Total No. of Pages : 4

[4101] - 114

F.Y. B.A.

ARDHAMAGADHI (PRAKRIT)

प्राकृत गद्य पद्य वेचे क्र. ५

(2008 Pattern) (1124)

Time : 3 Hours]

/Max. Marks : 80

Instruction :-

All questions are compulsory.

सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

गद्य विभाग (Prose Section)

Q1) Translate into English or Marathi any two.

[12]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी अथवा मराठीमध्ये भाषांतर करा.

- 1) गोवालो त्ति काउं मंतिसामंताइणो तस्स आणं न कुणांति । महायणप्पहाणो त्ति मंतणत्थं हक्कारिओ अणेण जिणदत्तसेड्ही । सो वि अवण्णाए नागच्छङ् । चिन्तियं देवपालदेवेण - 'जेण में रज्जं दिणं तमेव देवं विण्णवेमि किं अणेणं' ति गओ जुगाइदेवपडिमापासं । कप्पूरा गुरुकुसुमुच्चएहिं तं अच्चिऊण विण्णवेङ् - 'भयवं जहा तुमए मह महारज्जमेयं दिणं तहा आणिस्सरियं पि देहि जेण रज्जं थिरीहोइ' ।
- 2) मउलिया कमलुया । भणिया नरिंदेण - 'न दे सि तुमं किं चि ? तीए भणियं 'अज्जउत्त, नत्थि में विहवो एयस्स सुंदरयर - दाणे' । राइणा भणियं - 'जीवलोय-सार - भूया में तुमं । पहवसि ममं पापाणं पि । ता कहं नत्थि ? तीए भणियं - 'अज्जउत्त, महा-पसाओ । जड एवं, ता देमि किंचि अहं अज्जउत्ताणुमईए ।' राइणा भणियं - 'एवं करे हि ।'
- 3) निपुणिका - (आत्मगतम्) किंदं मए भेअणं भट्टिणो रहस्स-दुग्गस्स ।
(प्रकाशम्) अज्ज किं दाव देवीए णिवेदेमि ?

विदूषक :- णिउणिए विण्णवेहि तत्तभोदिं । जदामि दाव मिअतिणिहआदो णिवत्तेदुं वअस्सं ।
तदो देवीए मुहं पेक्खिस्सं ति ।

निपुणिका - ज अज्जो आणवेदि । (इति निष्क्रान्ता)

P.T.O.

Q2) Explain with reference to the context any two.

[10]

संसार्दर्भ स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही दोन)

- 1) संबेण परियणस्स दिन्नो विभन्नो अत्यो, दिन्नं दुदंताण य ।
- 2) दो-मास-कयं कज्जं कोडीए वि न निढ्यं ।
- 3) जं पुरिसं पडिवज्जंति ताइं तं ठविऊण रज्जंमि ।
- 4) बाहिरे कायरा ते त्थ ।

Q3) Explain the proverb ‘विज्ञा-विहीणो नस्सइ’

[10]

‘विज्ञा-विहीणो नस्सइ’ हे वचन स्पष्ट करा.

OR

Narrate the story of ब्रह्मदत्त with reference to बंभदत्तस्य परक्कमो.

बंभदत्तस्य परक्कमो या पाठाच्या आधारे ब्रह्मत्ताची कथा सविस्तर सांगा.

Q4) Write critical note on any one.

[8]

कोणत्याही एकावर विवेचक टीप लिहा.

- 1) Wisdom of निपुणिका
निपुणिकेचे चातुर्य
- 2) Wife of goldsmith.

सुवर्णकाराची पत्नी.

पद्य विभाग (Poetry Section)

Q5) Translate into English or Marathi any two.

[12]

कोणत्याही दोहरेचे मराठी अथवा इंग्रजीत भाषांतर करा.

- 1) तं कुकुडं अदुङ्क वसंतपालो अनिव्वुओ जाओ ।
टउयं तलारमाणवई तंबचूडस्स सुद्धि-करा ॥
कत्तो वि तप्पउत्तिं अलहंतो सो वि भणइ फुडमेयं ।
“कुकुड-पउन्ति-कहगस्स देमि दीणारवीसं” ति ॥
- 2) निय-बंधु-वगमुगाय-हाहरव-रुद्ध - तड्डेसं ।
“नियतुंडं रक्खेज्जह जस्स पसाएणमेय वसणमिणं ॥
पत्तो,” मंतीहिं खरंटिऊण मुक्को य करूणाए ।
दहं च अन्नमडयं; एसा परिणामिया मई तस्स ।
मंतिस्स जेण एए दो वि जणा सिक्खमाणीया ॥
- 3) जाई-पराजइओ खलु कासि नियाणं तु हत्थिणपुराम्मि ।
चुलणीए बंभदत्तो उववन्नो पउमगुम्माओ ॥
कंपिल्ले संभूओ, चित्तो पुण जाओ पुरिमतालाम्मि ।
सेड्डि-कुलम्मि विसाले धम्मं सोऊण पव्वइओ ॥

Q6) Explain with reference to the context any two.

[10]

कोणतेही दोन संसंदर्भ स्पष्ट करा.

- 1) सव्वं सुचिणं सफलं नराणं कडाण कम्माण न मोक्ख अत्थि ।
- 2) दारिद्र! रे विअक्खण! ताणं तुमं साणुराओ सि ।
- 3) णिव्विसयं कुणथ मणं जेण सुहं उत्तमं लहध ।
- 4) चवला जंपेइ “चंडा-मुहेण एयं कहावेमि ।

Q7) Why the king was unhappy ? How his minister convinced him ? - Discuss with the help of ‘मंतिणो पारिणामिकी बुद्धि’.

[10]

राजा कां दुःखी झाला ? मन्त्र्याने त्याचे समाधान कसे केले ? ‘मंतिणो पारिणामिकी बुद्धि’ या धडयाच्या आधारे चर्चा करा.

OR किंवा

How Shasha refuted the story narrated by Elashadha ? - Discuss in detail.

एलाषाढाने सांगितलेल्या गोष्टीचे खंडन शशाने कसे केले ? - सविस्तर चर्चा करा.

Q8) Write critical note on any one.

[8]

कोणत्याही एकावर विवेचक टीप लिहा.

- 1) स्त्रीस्वभाव Nature of woman
- 2) केगळ (कैकेयी)

[4101] - 115

F.Y. B.A.

G-1 : Pali (पालि)

Pali Kusumanjali - Chatuttho Bhago

पालि कुसुमञ्जली - चतुर्थो भागे

(2008 Pattern) (1134)

*Time : 3 Hours**[Max. Marks : 60****Q1) Translate into English or Marathi any two from 'A' and any two from 'B' [20]***

'A' मधून कोणत्याही दोहोंचे आणि 'B' मधून कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी अथवा मराठीमध्ये भाषांतर करा.

- A) 1) अथ खो आयस्मा नन्दो सहायकानं भिक्खूनं भतकवादोन च उपक्रिकतवादेन च अट्टियमानो हरायमानो जिगुच्छमानो एको वूपकट्टो अप्पमत्तो आतापी पहितजो विहरन्तो नचिरस्सेव - यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जन्ति तदनुत्तरं - ब्रह्मचरिय - परियोसानं दिट्टेव धर्मे सयं अभिज्ञा सच्छिकत्वा उपसम्पद्ज विहासि । “खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया” ति अव्भज्ञासि । अञ्जतरो खो पनायस्मा नन्दो अरहतं अहोसि ।
- 2) “भूतपुब्बं, भिक्खवे, इमिस्सयेव सावत्थिया अञ्जतरो राजा अहोसि । अथ खो, भिक्खवे, सो राजा अञ्जतरो पुरिसं आमन्तेसि - ‘एहि त्वं अम्भो पुरिस, यावतका सावत्थिया जच्चन्धा ते सब्बे एकज्ञं सन्निपातेहि’ ति । ‘एवं देवा’ ति खो, भिक्खवे, सो पुरिसो तस्स रज्जो पटिस्मुत्वा यावतका सावत्थिया जच्चन्धा ते सब्बे गहेत्वा येन सो राजा तेनुपसङ्घमित्वा तं राजानं एतदवोच - ‘सन्निपतिता खो ते, देव, यावतका सावत्थियजच्चन्धा’ ति ।”
- 3) कथं च, भिक्खवे, भिक्खु कल्याणसीलो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसंवरसंवुतो विहरति, आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्मावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु कल्याणसीलो होति । इति कल्याणसीलो । “कल्याणधर्मो च कथं होति ? इध, भिक्खवेस भिक्खु सन्तन्नं बोधिपक्षियानं धर्मानं भावनानुयोगमनुयत्तो विहरति । एवं खों, भिक्खवे, भिक्खु कल्याणधर्मो होति । इति कल्याणसीलो, कल्याणधर्मो ।

- 4) अतीते कासिरड्हे वाराणसिनगरे ब्रह्मदत्तो नाम राजा अहोसि । तदा बोधिसत्त्वो सत्थवाहकुले पटिसन्धिं गहेत्वा अनुपब्बेन वयप्पन्तो पश्चहि सकटसतेहि वणिज्जं करोन्तो विचरति । सो कदाचि पुब्बन्ततो अपरन्तं गच्छति कदाचि अपरन्ततो पुब्बन्तं । वाराणसियं येव अज्जो पि सत्थवाहपुत्तो अतिथि बालो अव्यत्तो अनुपायकुसलो । तदा बोधिसत्त्वो वाराणसितो महगं भण्डं गहेत्वा पश्च सकटसतानि पूरेत्वा गमनसज्जानि कत्वा ठपेसि । सो पि बालसत्थवाहपुत्तो तथेव पश्च सकटसतानि पूरेत्वा गमनसज्जानि कत्वा ठपेसि ।
- B) 1) यस्म पुरे च पच्छा च मज्जे च नत्थि किञ्चनं ।
 अकिञ्चनं अनादानं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥
 उसभं पवरं वीरं महेसिं विजिताविनं ।
 अनेजं न्हातकं बुद्धं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥
 पुब्बेनिवासं यो वेदि सगापायं च पस्सति ।
 अथो जातिक्खयं पत्तो अभिज्ञावोसितो मुनि ।
 सब्बवोसितवोसानं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥
- 2) अथ खो केणियो जटिलो येन भगवा तेनुपसंकमि, उपसंकमित्वा भगवता सद्बिं सम्मोदि, सम्मोदनीयं कथं साराणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो केणियं जटिलं भगवता धम्मिया कथाय संदस्येसि समादपेसि समुत्तेजेसि संपहंसेसि । अथ खो केणियो जटिलो भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो संपहंसितो भगवन्तं एतदवोचं “अधिवासेतु में भवं गोतमो स्वातनाय भत्तं सद्बिं भिक्खुसङ्घेना” ति ।
- 3) कल्याणदस्सन्तो भिक्खु कंचनसन्निभत्ततो ।
 किं ते समणभावेन एवं उत्तमवणिनो ॥
 राजा अरहस्ति भवितुं चक्रवत्ती रथेसभो ।
 चातुरन्तो विजितावी जम्बुसण्डस्स इस्सरो ॥
 खत्तिया भोजराजानो अनुयुत्ता भवन्ति ते ।
 राजाभिराजा मनुजिन्दो रज्जं कररहि गोतम” ॥
- 4) सेलेन्ति गायन्ति च वादयन्ति च ।
 भुजानि पोठेन्ति च नव्यन्ति च ॥
 पुच्छामि वोऽहं मेरूमुद्धवासिने । धुनाय में संसयं खिप्प मारिसा ॥
 सो बोधिसत्त्वो रतनवरो अतुल्यो । मनुस्सलोके हितसुखाय जातो ।
 सक्यानं गामे जनपदे लुम्बिनेये । तेनऽम्ह तुड्डा अतिरिक्त कल्यरूपा ॥

Q2) Explain with reference to the context **any one** from 'A' and **any one** from 'B'[10]

'A' मधून कोणत्याही एकाचे आणि 'B' मधून कोणत्याही एकाचे संसदर्भ स्पष्टीकरण करा.

- A) 1) तण्हाभवपरिक्खीं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।
2) दुल्लभं दस्सनं होति संबुद्धानं अभिण्हसो ।
3) दिस्वान सक्ये इसिमवोच अकल्ये । ‘नाहं कुमारे अहितमनुस्सरामि’
- B) 1) “अघटुपनं नाम मनुस्सानं जीविता वोरोपनसदिसं, अहं पच्छतो गन्त्वा एतेहि ठपितग्नेव भण्डं विक्रिणिस्सामी” ति ।
2) “होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्चं” ति ।
3) “मा जातिं पुच्छ चरणं च पुच्छि,
कट्टा हवे जायति जातवेदो ।”

Q3) A) Critically evaluate मेत्ताभावनासुत्त or अपण्णकजातक. [10]

मेत्ताभावनासुत्त किंवा अपण्णकजातक याचे विवेचक परीक्षण करा.

B) Explain critically the concept of Brahmin. [10]

‘ब्राह्मण’ ह्या संकल्पनेचे विवेचक स्पष्टीकरण करा.

OR किंवा

Evaluate the prose passage in सेलसुत्त.

सेलसुत्तातील गद्द उताऱ्याचे परीक्षण करा.

Q4) Give critical notes.

विवेचक टीपा द्या.

- A) निस्सरणीयसुत्त or किंवा चूळपन्थकसुत्तं [5]
B) वत्थुगाथा in नाळकसुत्त or किंवा ब्राह्मणवग्गे [5]

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P156

[4101] - 117

F.Y. B.A.

ECONOMICS

G-1 : Agricultural Economics

(2008 Pattern) (1154)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions :-

- 1) All questions are compulsory.***
- 2) Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 50 words each. (any two) [10]

- i) State the scope of Agricultural Economics.
- ii) State the objectives of the Agri processing industry.
- iii) Explain the concept of contract farming.
- iv) Explain the concept of patents.

Q2) Write notes in 100 words each (any four) [20]

- i) Agricultural productivity.
- ii) Poultry.
- iii) Forward Marketing.
- iv) Agricultural Labour Act.
- v) Sprinkler Irrigation.
- vi) Pricing Concepts.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200-250 words each (any three) : [30]

- i) Explain the causes of suicide of the farmers.
- ii) State the causes of Low productivity of Agriculture in India.
- iii) Explain the Nature and objectives of Employment Guaranty scheme.
- iv) State the advantages and disadvantages of Irrigation system.
- v) Explain the advantages and disadvantages of World Trade Organization on Agriculture in India.

Q4) Answer the following questions in 500 words each (any one): [20]

- i) Explain the problems and remedies of Agricultural Marketing.
- ii) Explain the causes and remedies of hardship Agricultural labour.

⌘⌘⌘

P156

[4101] - 117

F.Y. B.A.

अर्थशास्त्र

G-1 : कृषी अर्थशास्त्र

(2008 पॅटर्न) (1154)

मराठी रूपांतर

बेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :-

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भसाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-
-

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- i) कृषी अर्थशास्त्राची व्यापी सांगा.
- ii) शेतमाल प्रक्रिया उद्योगाची उद्दिष्ट्ये सांगा.
- iii) करार शेती संकल्पना स्पष्ट करा.
- iv) एक स्वामित्व संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- i) कृषी उत्पादकता
- ii) कुकुट पालन
- iii) आधुनिक बाजार
- iv) शेत मजुर कायदा
- v) तुषार (फवारा) सिंचन
- vi) किंमत विषयक संकल्पना

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [30]

- i) शेतकऱ्यांच्या आत्महत्यांची कारणे स्पष्ट करा.
- ii) भारतीय शेतीच्या कमी उत्पादकतेची कारणे सांगा.
- iii) रोजगार हमी योजणेचे स्वरूप आणि उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- iv) सिंचन पद्धतीचे फायदे तोटे सांगा.
- v) भारतीय शेतीच्या संदर्भात जागतिक व्यापार संघटनेचे फायदे तोटे स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 500 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) : [20]

- i) कृषी विपणनाच्या समस्या आणि उपाययोजना स्पष्ट करा.
- ii) शेतमजुरांच्या हालाखीच्या स्थितीची कारणे आणि उपाय योजना स्पष्ट करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P156

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 117

F.Y. B.A.

ECONOMICS

G-1 : Indian Economy

(2008 Pattern) (1154)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each. (any two) **[10]**

- i) Explain the concept of service-sector.
- ii) State the Trends in Indian National Income.
- iii) State the features of multinational corporations.
- iv) State the objectives of planning.

Q2) Write notes in 100 words each (any four) **[20]**

- i) Density of population.
- ii) National Income.
- iii) Information Technology.
- iv) Cropping pattern in Maharashtra.
- v) Per-Capita Income.
- vi) Industrial policy.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200-250 words each (any three) : [30]

- i) Explain the achievements and failures of Green Revolution.
- ii) Explain the Broad feature of Indian population.
- iii) Explain the achievements of 10th five year plan.
- iv) State the Importance of Industrialization.
- v) Explain the causes of Industrial Disputes.

Q4) Answer the following questions in 500 words each (any one): [20]

- i) Explain the defects and measures adopted in Agricultural marketing.
- ii) Explain the Progress of co-operative movement in Maharashtra.

P156

[4101] - 117

F.Y. B.A.

अर्थशास्त्र

G-1 : भारतीय अर्थव्यवस्था

(2008 पॅटर्न) (1154)

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :-

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भसाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- i) 'सेवाक्षेत्र' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ii) भारताच्या राष्ट्रीय उत्पन्नातील प्रवृत्ती सांगा.
- iii) बहुराष्ट्रीय महामंडळांची वैशिष्ट्ये सांगा.
- iv) नियोजनाची उद्दिदष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- i) लोकसंख्येची घनता
- ii) राष्ट्रीय उत्पन्न
- iii) माहिती तंत्रज्ञान
- iv) महाराष्ट्रातील पीक रचना
- v) दरडोई उत्पन्न
- vi) औद्योगिक धोरण

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [30]

- i) हरितक्रांतीचे यश आणि अपयश स्पष्ट करा.
- ii) भारताच्या लोकसंख्येची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- iii) 10 व्या पंचवार्षिक योजनेचे यश स्पष्ट करा.
- iv) औद्योगिकीकरणाचे महत्व सांगा.
- v) औद्योगिक कलहाची कारणे स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) : [20]

- i) शेतमाल विक्री व्यवस्थेतील दोष आणि ते दोष दुर करण्यासाठी योजलेल्या उपाययोजना स्पष्ट करा.
- ii) महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळीची प्रगती स्पष्ट करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P157

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 118

F.Y. B.A.

POLITICS (Political Science)

G-1 : Government and Politics of Maharashtra

(2008 Pattern) (1164)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any two questions (In 50 words each) :

[10]

- i) Concept of slumdwellers in Metropolitancy.
- ii) Functions of Gramsabha
- iii) Right to Information.
- iv) Ideology of Bahujan Mahasangh.

Q2) Attempt any four questions. (In 100 words each) :

[20]

- i) Bilingual Bombay State.
- ii) Importance of the State Election Commission.
- iii) Peasants and Workers party.
- iv) Dalit panther Movement.
- v) State Women's Commission.
- vi) Marathwada Development Council.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (In 250 words each) : **[30]**

- i) Explain the importance of 73rd and 74th Constitutional Amendments regarding Local self Government.
- ii) State the importance of 1995 Vidhan Sabha Election.
- iii) Write an essay on Nationalist Congress party.
- iv) Explain the characteristics of Congress party after 1990 period.
- v) Discuss the Agriculture Policy of Maharashtra.

Q4) Attempt any one question (In 500 words each) : **[20]**

- i) Explain the Contribution of Samyukta Maharashtra Samiti in samyukta Maharashtra Movement.
- ii) State the importance of 1999 Vidhan Sabha Election.

P157**[4101] - 118****F.Y. B.A.****राज्यशास्त्र**

G-1 : महाराष्ट्राचे शासन आणि राजकारण
(2008 पॅटर्न) (1164)
मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :-

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दांत) [10]

- i) महानगरातील झोपडपट्टीय संकल्पना
- ii) ग्रामसभेची कार्ये
- iii) माहितीचा अधिकार
- iv) बहुजन महासंघाची विचारधारा

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) [20]

- i) द्विभाषिक मुंबई राज्य
- ii) राज्य निवडणूक आयोगाचे महत्व
- iii) शेतकरी कामगार पक्ष
- iv) दलित पंथर चळवळ
- v) राज्य महिला आयोग
- vi) मराठवाडा विकास आंदोलन परिषद

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) [30]

- i) स्थानिक शासनाच्या संदर्भात 73 व्या आणि 74 व्या घटनादुर्घटनीचे महत्व स्पष्ट करा.
- ii) 1995 च्या विधानसभा निवडणूकीचे महत्व सांगा.
- iii) राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्षावर निबंध लिहा.
- iv) 1990 नंतरच्या कालखंडातील काँग्रेस पक्षाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- v) महाराष्ट्राचे शेती विषयक धोरणाची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 500 शब्दांत) [20]

- i) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीतील संयुक्त महाराष्ट्र समितीचे योगदान स्पष्ट करा.
- ii) 1999 च्या विधानसभा निवडणूकीचे महत्व सांगा.

❖❖❖

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P157

[4101] - 118

F.Y. B.A.

POLITICS (Political Science)

**G-1 : Social and Political Movements in Modern Maharashtra
(1164) (2008 pattern) (Optional)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any two questions (In 50 words) : [10]

- i) Devdasi movement.
- ii) Integration of Marathi speaking people.
- iii) Bramho Samaj
- iv) Dalit panthars.

Q2) Attempt any four questions. (In 100 words) : [20]

- i) Landless labours movement.
- ii) Unorganised Workers movement.
- iii) Role of Satyashodhak Movement.
- iv) India v/s Bharat.
- v) Anti Liquor Movement in Maharashtra.
- vi) Non Brahmin movement.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (In 250 words) :

[30]

- i) State the Nature and Practice of tribal movement.
- ii) Give review of post Dr. Ambedkar Dalit Movement.
- iii) Explain the role of leftiest parties in land less labour movement.
- iv) Explain the problems of unorganised sector workers movement.
- v) Explain the contribution of Mahatma Phule as a social reformer.

Q4) Attempt any one question (In 500 words) :

[20]

- i) Explain the contribution of samyukta Maharashtra Samiti in Samyukta Maharashtra Movement.
- ii) Write essay on farmers movement in Maharashtra.

⌘⌘⌘

P157

[4101] - 118

F.Y. B.A.

राज्यशास्त्र

**G-1 : आधुनिक महाराष्ट्रातील सामाजिक व राजकीय चळवळी
(2008 पॅटर्न) (1164) (Optional)
मराठी रूपांतर**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :-

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दात) [10]

- i) देवदासी चळवळ
- ii) मराठी भाषिकांचे ऐक्य
- iii) ब्राह्मोसमाज
- iv) दलित पँथर्स

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) [20]

- i) भूमिहीन् मजुरांची चळवळ
- ii) असंघटीत कामगार चळवळ
- iii) सत्यशोधक चळवळीची भूमिका
- iv) इंडिया विरुद्ध भारत
- v) महाराष्ट्रातील दारूबंदी चळवळ
- vi) ब्राह्मणोत्तर चळवळ

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) [30]

- i) आदिवासी चळवळीचे स्वरूप व कार्यपद्धती सांगा.
- ii) डॉ. आंबेडकरोतर दलित चळवळीचा आढावा घ्या.
- iii) भूमिहीन मजुरांच्या चळवळीतील डाव्यांची भूमिका स्पष्ट करा.
- iv) असंघटीत क्षेत्रातील कामगार चळवळीच्या समस्या स्पष्ट करा.
- v) एक समाज सुधारक म्हणून म. फुले यांचे योगदान स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 500 शब्दात) [20]

- i) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीतील संयुक्त महाराष्ट्र समितीचे योगदान स्पष्ट करा.
- ii) महाराष्ट्रातील शेतकरी चळवळीवर निबंध लिहा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P158

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 119

F.Y. B.A.

HISTORY

**G-1: World After World War - I
(1918-1992) (2008 Pattern) (1174)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in 50 words each. (any two) [10]

- i) Why did USA enter the first world war ?
- ii) What is 'Pan-Africanism' ?
- iii) Explain the concept 'Globalization'.
- iv) What is world wide web ?

Q2) Write short notes in 100 words each (any four) : [20]

- i) Hitler's foreign policy.
- ii) The objectives of the United Nations.
- iii) Significance of the Indian Independence Act, 1947.
- iv) Ideology of NAM.
- v) Causes of Great Depression.
- vi) Glasnost and perestroika.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in **250** words each. (any three) : **[30]**

- i) Write the consequences of the first world war.
- ii) Explain the principles of Fascism.
- iii) What was the New Deal Programme ?
- iv) Examine the achievements of the stalin as leader of USSR.
- v) Describe the Nature of Feminism in the World.

Q4) Answer the following question in **500** words each (any one) **[20]**

- i) Examine the contribution of Mao Tse Tung in the Communist Revolution in China.
- ii) Account for the US foreign policy after the Second World War.

P158

[4101] - 119

प्रथम वर्ष कला (F.Y. B.A.)**इतिहास****G-1: World After World War - I
(1918-1992) (2008 पॅटर्न) (1174)****मराठी रूपांतर****वेळ :3 तास]****[एकूण गुण :80****सूचना :-**

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भसाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- i) पहिल्या महायुद्धात अमेरिकेने प्रवेश का केला ?
- ii) 'सकल-आफ्रिकावाद' म्हणजे काय ?
- iii) 'जागतिकीकरण'ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- iv) वर्ल्ड वाईड वेब (w w w) म्हणजे काय ?

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- i) हिटलर चे परराष्ट्र धोरण
- ii) संयुक्त राष्ट्र संघाची उद्दिष्ट्ये.
- iii) भारतीय स्वातंत्र्य कायदा, 1947 चे महत्व.
- iv) अलिस्तावादी चलवळीची विचार प्रणाली.
- v) जागतिक महामंदीची कारणे.
- vi) ग्लासनोस्त व पेरेस्ट्रोयका.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[30]

- i) पहिल्या महायुद्धाचे परिणाम लिहा.
- ii) फॅसिङमची तत्वे स्पष्ट करा.
- iii) न्यू डील कार्यक्रम काय होता ?
- iv) रशियाचा नेता म्हणून स्टॅलिनच्या कामगिरीचे परीक्षण करा.
- v) जागतीक पातळीवरील स्त्रीवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक)

[20]

- i) चीन मधील कम्युनिस्ट क्रांतीतील माओ त्से तुंग च्या कामगिरीचे परीक्षण करा.
- ii) अमेरिकेचे दुसऱ्या महायुद्धानंतरच्या परराष्ट्र धोरणाचा आढावा घ्या.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P160

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 121

F.Y. B.A.

G-1: GEOGRAPHY

Gg-110 : Physical Geography

(2008 Pattern) (1204)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions :-

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Draw neat diagrams wherever necessary.
- 4) Use of map stencil is allowed.

Q1) Answer in 20 words each. (Any Ten)

[20]

- i) What is meant by 'Local Time'.
- ii) Write the names of the layers of the interior of the earth.
- iii) What is fault ?
- iv) Write two examples of metamorphic rock.
- v) Write any two causes of mechanical weathering.
- vi) Give the names of two landforms associated with depositional work of the wind.
- vii) What are the components of the atmosphere ?
- viii) What is global warming ?
- ix) What are the units of airpressure measurement ?
- x) What is cyclone ?
- xi) What is continental shelf ?
- xii) Define tsunami.
- xiii) What is biological weathering ?

P.T.O.

Q2) Write short notes in **50** words (Any Two) [10]

- i) Size and shape of the earth.
- ii) Causes of Volcanoes.
- iii) Relative humidity.
- iv) Methods of water conservation.

Q3) Answer in **150** words each (Any Two) : [20]

- i) Explain the nature of physical geography.
- ii) Describe the types of igneous rock.
- iii) Write the formation and characteristics of monsoon wind.
- iv) Explain the factors affecting the salinity of sea water.

Q4) Answer in detail with **300** words each (Any Two): [30]

- i) Define an earthquake. Describe the causes of earthquakes in detail.
- ii) Describe the landforms associated with the erosional work of the river.
- iii) Explain structure of the atmosphere with diagram.
- iv) What is airmass ? Give the classification of airmasses.

P160**[4101] - 121****F.Y. B.A.****G-1: भूगोल****Gg-110 : प्राकृतिक भूगोल****(2008 पॅटर्न)(1204)****मराठी रूपांतर**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :-

- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवीतात.
  - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
  - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
  - 5) संदर्भसाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा) [20]

- i) स्थानिक वेळ म्हणजे काय ?
- ii) पृथ्वीच्या अंतरंगातील थरांची नावे लिहा.
- iii) प्रस्तरभंग म्हणजे काय ?
- iv) रूपांतरित खडकाची दोन उदाहरणे लिहा.
- v) कायिक विदारणाची कोणतीही दोन कारणे लिहा.
- vi) वाच्याच्या संचयन कार्यामुळे निर्माण होणाऱ्या दोन भूआकारांची नावे लिहा.
- vii) वातावरणाचे घटक कोणते ?
- viii) जागतिक तापमानवृद्धी म्हणजे काय ?
- ix) वायुभार मापनाची परिमाणे कोणती ?
- x) आवर्त म्हणजे काय ?
- xi) समुद्रबुड जमीन म्हणजे काय ?
- xii) त्सुनामीची व्याख्या लिहा.
- xiii) जैवीक विदारण म्हणजे काय ?

P.T.O.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 50 शब्दांत टीपा लिहा.(कोणतेही दोन) [10]

- i) पृथ्वीचा आकार व आकारमान
- ii) ज्वालामुखीची कारणे
- iii) सापेक्ष आर्द्रता
- iv) जलसंवर्धनाच्या पद्धती

प्रश्न 3) प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- i) प्राकृतिक भूगोलाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ii) अग्निजन्य खडकाचे प्रकार वर्णन करा.
- iii) मोसमी वाच्याची निर्मिती व वैशिष्ट्ये सविस्तर लिहा.
- iv) सागरजलाच्या क्षारतेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) प्रत्येकी 300 शब्दांत सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [30]

- i) भूकंपाची व्याख्या लिहा. भूकंपाची कारणे सविस्तर वर्णन करा.
- ii) नदीच्या खनन कार्यामुळे निर्माण होणाऱ्या भूआकारांचे वर्णन लिहा.
- iii) वातावरणाची रचना आकृतीसह स्पष्ट करा.
- iv) वायुराशी म्हणजे काय ? वायुराशीचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.

मीमीमी

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P165

[Total No. of Pages : 1

[4101] - 126

F.Y. B.A.

**G-1 : YOGVIDYA
(2008 Pattern) (1244)**

Time : 2 Hours

[Max. Marks : 40

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Explain any one from the following in **50** words. [5]

- i) State the benefits of yogascience.
- ii) State the technique of chittavrittinirodha.

Q2) Write short notes (any two) [10]

- i) Niyama.
- ii) Dharana.
- iii) Gherandasahita.
- iv) Pramanvritti.

Q3) Answer any two questions from the following in **200** to **250** words. [15]

- i) Explain ‘Kapalbhati’.
- ii) Daily life and Yogascience.
- iii) Which types are Yogaprana? Explain patanjalyog & Hattayog.

Q4) Attempt any one question in detail. [10]

- i) How patanjalyoga science is essential in scientific-age. Explain in detail.
- ii) Explain the objectiv’s, scope and limitation of yogascience.

P165

[4101] - 126

प्रथम वर्ष कला (F.Y. B.A.)**G-1 : योगविद्या**

(2008 पॅटर्न) (1244)

मराठी रूपांतर

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 40

सूचना :-

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे 50 शब्दात स्पष्टीकरण द्या. [5]

- i) योगशास्त्राचे फायदे सांगा.
- ii) चित्तवृत्तीनिरोधांचे उपाय सांगा.

प्रश्न 2) टीपा द्या. (कोणत्याही दोन) : [10]

- i) नियम
- ii) धारणा
- iii) घेरण्डसंहिता
- iv) प्रमाणवृत्ती

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे 200 ते 250 शब्दात उत्तर द्या. [15]

- i) कपालभाती विषयी माहिती सांगा.
- ii) दैनेदिन जीवन आणि योगशास्त्र
- iii) योगाच्या विविध प्रणाली कोणत्या ? पातंजल योग आणि हठयोगाविषयी माहिती सांगा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे सविस्तर उत्तर द्या. [10]

- i) विज्ञानयुगात मानवास पतंजलयोगशास्त्राची आवश्यकता आहे का ? असल्यास कशी ते सविस्तर स्पष्ट करा.
- ii) योगशास्त्राची उद्दिष्ट, व्यापी व मर्यादा स्पष्ट करा.

±±±

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P167

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 128

F.Y. B.A.

HOME ECONOMICS

G-1 : Household and General Economics

(2008 Pattern) (1264)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Diagrams must be drawn wherever necessary.
- 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following concepts in 50 words each. (any two) [10]

- i) Economics Law.
- ii) Income Elasticity of Demand.
- iii) Poverty.
- iv) Human Values and Goals.

Q2) Write short notes in 100 words each (any four) [20]

- i) Inflation.
- ii) Types of Account Keeping.
- iii) Problems of Home Management.
- iv) Different sources of Public Revenue.
- v) Consumers Movement.
- vi) Suitable example family Budget.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any three) : **[30]**

- i) Explain the law of supply with suitable example.
- ii) Explain the stages of Home Management.
- iii) Explain the functions of money.
- iv) Explain the functions of Commercial Banks.
- v) Explain the process of Decision making with suitable example.

Q4) Answer the following questions in 500 words each (any one): **[20]**

- i) Explain the law of Demand with suitable example.
- ii) Explain the element of interior and exterior home decoration.

P167**[4101] - 128****F.Y. B.A.****HOME ECONOMICS****G-1 : Household and General Economics****(2008 पॅटर्न) (1264)****मराठी रूपांतर**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :-

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
  - 2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
  - 3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) खालील संकल्पनांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]

- i) आर्थिक नियम.
- ii) मागणीची उत्पन्न लवचिकता.
- iii) गरीबी
- iv) मानवी मूल्य आणि उद्दिष्टे.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) : [20]

- i) भाववाढ.
- ii) हिशेब लिहिण्याचे प्रकार.
- iii) गृह व्यवस्थापनातील समस्या.
- iv) सार्वजनिक उत्पन्नाचे विविध मार्ग.
- v) ग्राहक चळवळ.
- vi) सोदाहरण कौटुंबिक अंदाजपत्रक.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन)

[30]

- i) पुरवठयाचा नियम सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ii) गृह व्यवस्थापनातील पायऱ्या स्पष्ट करा.
- iii) पैशाची कार्य स्पष्ट करा.
- iv) व्यापारी बँकांची कार्ये स्पष्ट करा.
- v) निर्णय प्रक्रिया सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 500 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) :

[20]

- i) मागणीचा नियम सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ii) अंतर्गत आणि बहिर्गत गृहसजावटीच्या घटकांचे स्पष्टीकरण करा.

ংংং

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P176

[Total No. of Pages : 3

[4101] - 140

F.Y. B.A.

LOGIC AND PRINCIPLES OF REASONING

G-1 : introduction to Logic and Principles of Reasoning

(2008 pattern) (1364)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Explain any two of the following :

[10]

- i) Difference between Truth and Validity.
- ii) Obversion
- iii) Kinds of Compound propositions.
- iv) Indirect (deductive) proof.

Q2) Write short notes on any four of the following :

[20]

- i) Argumentum ad baculum.
- ii) Distribution of terms in 'E' & 'O' propositions.
- iii) Any one rule of categorical syllogism.
- iv) Logical Operators (connectives)
- v) Rules of Replacement (Any four)
- vi) Immediate Inference.

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following :

[30]

- 1) Convert and obvert the following propositions -
  - A) All men are mortal.
  - B) Some girls are beautiful.
  - C) Some papers are not white.
  - D) No car is cheap.
  - E) Not all girls are clever.
- 2) Explain the modern classification of propositions.
- 3) Determine whether the following statement - forms are tautologous, contradictory or contingent with the help of truth-table method
(Any four)
  - A) $[(A \supset B) . (B \supset C)] \supset (A \supset C)$
  - B) $(P \supset Q) \equiv \sim(\sim P \vee Q)$
  - C) $(\sim B \supset \sim A) . (\sim B \vee A)$
  - D) $\sim \sim P \equiv \sim P$
  - E) $(R.S) \supset (S.R)$
- 4) Give direct deductive proof of any two of the following arguments :-
  - A) i) $(G \supset H) . (I \supset H)$
ii) $J \supset (G \vee I)$
iii) $J \quad / \therefore H$
  - B) i) $C \supset (A \supset B)$
ii) $C.A \quad / \therefore B \vee D$
  - C) i) A
ii) $(A.B) \supset F$
iii) $F \supset K$
iv) $B \quad / \therefore A.K$
  - D) i) $(p.q) \supset r$
ii) $\sim r . q \quad / \therefore \sim p$

5) Symbolize the following propositions using the symbols given in bracket.

- A) You will get full marks if and only if you write correct answers. (M.A)
- B) Either the question-paper is easy or difficult. (E.D)
- C) If I obey my mother, my wife gets angry and if I listen to my wife, my mother scolds me. (O,W,L,S)
- D) If there are more than three terms then the Categorical syllogism is invalid. (T.I)
- E) It is not true that the question-paper is easy. (E)

Q4) Answer any one of the following : [20]

- i) Explain fully the nature and subject matter of Logic.
- ii) Demonstrate the invalidity of any four of the following arguments.

A) $\sim I \supset \sim J$ $\sim \sim K \vee \sim L$ $\frac{I \vee L}{\therefore \sim K \supset \sim \sim J}$	D) $\sim (E . F) \supset (G . H)$ $\frac{\sim G \supset \sim H}{\therefore G \vee F}$
B) $S \supset (t \supset u)$ $\vee \supset (W \supset X)$ $t \supset (\vee . W)$ $\frac{\sim (t . x)}{\therefore s \equiv u}$	E) $p \vee q$ $\frac{\sim q . r}{\therefore (\sim p . r) \vee t}$
C) $p \supset (q \supset r)$ $\frac{\sim (\sim p \vee \sim q)}{\therefore \sim r \vee \sim q}$	F) $A \supset (B \supset C)$ $\frac{\sim C . \sim A}{\therefore \sim A \supset C}$

P176

[4101] - 140

F.Y. B.A.

LOGIC AND PRINCIPLES OF REASONING**G-1 : Introduction to Logic and Principles of Reasoning**

(2008 पॅटर्न)(1364)

(मराठी भाषांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :-

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भसाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही दोन थोडक्यात स्पष्ट करा. [10]

- i) सत्यता व वैधता यांतील फरक
- ii) प्रतिवर्तन
- iii) संयुक्त विधानांचे प्रकार
- iv) अप्रत्यक्ष (नैगमनिक) सिद्धता.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारवर संक्षिप्त टीपा लिहा. [20]

- i) बलप्रति युक्ति दोष
- ii) 'E' आणि 'O' विधानातील पदव्याप्ती
- iii) निरूपाधिक संविधानाचा कोणताही एक नियम
- iv) तार्किक संयोजके
- v) सममूल्यतेचे नियम (कोणतेही चार)
- vi) अव्यवहित अनुमान

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[30]

- 1) खालील विधानांचे परिवर्तन व प्रतिवर्तन करा.
  - A) सर्व मानव मर्त्य असतात.
  - B) काही मुली संदर असतात.
  - C) काही कागद पांढरे नसतात.
  - D) एक ही कार स्वस्त नसते.
  - E) सर्वच मुली हुशार नसतात.
- 2) विधानांचे आधुनिक वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- 3) सत्यता कोष्टक निर्णय पद्धतीच्या आधारे खालील विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य किंवा नैमित्तिक तया सत्यासत्य आहेत, ते ठरवा. (कोणतेही चार)
  - A) $[(A \supset B) . (B \supset C)] \supset (A \supset C)$
  - B) $(P \supset Q) \equiv \sim (\sim P \vee Q)$
  - C) $(\sim B \supset \sim A) . (\sim B \vee A)$
  - D) $\sim \sim P \equiv \sim P$
  - E) $(R.S) \supset (S.R)$
- 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन युक्तिवादांची प्रत्यक्ष नैगमनिक सिद्धता दया.
  - A) i) $(G \supset H) . (I \supset H)$
ii) $J \supset (G \vee I)$
iii) $J \quad /∴ H$
  - B) i) $C \supset (A \supset B)$
ii) $C.A \quad /∴ B \vee D$
  - C) i) A
ii) $(A.B) \supset F$
iii) $F \supset K$
iv) $B \quad /∴ A.K$
  - D) i) $(p.q) \supset r$
ii) $\sim r . q \quad /∴ \sim P$

- 5) कंसात दिलेल्या चिन्हांचा उपयोग करून खालिल विधाने चिन्हांकित करा.
- A) जर तुम्ही अचूक उत्तरे लिहिलीत तर व तरच तुम्हाला पूर्ण गुण मिळतील.(A,M)
- B) एकत्र प्रश्नपत्रिका सोपी आहे किंवा अवघड (E,D)
- C) आई ची आज्ञा पाळली तर बायकोला राग येतो आणि बायकोचे ऐकले तर आई रागावते. (O,W,L,S)
- D) जर तीनपेक्षा जास्त पदे असतील तर ते निस्पाधिक संविधान अवैध असते. (T,I)
- E) हे खरे नाही की प्रश्नपत्रिका सोपी आहे. (E)

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

i) तर्कशास्त्राचे स्वरूप व अभ्यास विषय सविस्तर स्पष्ट करा.

ii) खालीलपैकी कोणत्याही चार युक्तिवादांची अवैधता दाखवून द्या.

A) $\sim I \supset \sim J$	D) $\sim (E . F) \supset (G . H)$
$\sim\sim K \vee \sim L$	$(\sim E . \sim F) \supset (G . H)$
$\frac{I \vee L}{\therefore \sim K \supset \sim\sim J}$	$\frac{\sim G \supset \sim H}{\therefore G \vee F}$
B) $S \supset (t \supset u)$	E) $p \vee q$
$\vee \supset (W \supset X)$	$\frac{\sim q . r}{\therefore (\sim p . r) \vee t}$
$\frac{t \supset (\vee . W)}{\therefore s \equiv u}$	
C) $p \supset (q \supset r)$	F) $A \supset (B \supset C)$
$\frac{\sim (\sim p \vee \sim q)}{\therefore \sim r \vee \sim q}$	$\frac{\sim C . \sim A}{\therefore \sim A \supset C}$

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P177

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 141

F.Y. B.A.

SOCIOLOGY

G-1 : Introduction to Sociology (1374)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80]

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Explain any two of the following concepts in maximum 50 words each : [10]

- i) Social Institution.
- ii) Conformity and deviance.
- iii) Globalization.
- iv) Types of culture.

Q2) Write short notes on any four of the following in maximum 100 words each : [20]

- i) Scope of Sociology.
- ii) Characteristics of Society.
- iii) Ingroup and Outgroup.
- iv) Characteristics of culture.
- v) Womens movement.
- vi) Development.

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following in maximum 250 words each : **[30]**

- i) Explain the development of Sociology as a discipline in India.
- ii) Discuss the features of tribal movement.
- iii) Explain the factors of social change.
- iv) Differentiate between Primary and Secondary group.
- v) Discuss the types of social control.

Q4) Answer any one of the following in maximum 500 words each : **[20]**

- i) Define Socialization. Discuss the aims and agencies of Socialization.
- ii) Define social stratification. Differentiate between caste and class.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P177

[4101] - 141

F.Y. B.A.

SOCIOLOGY

G-1 : Introduction to Sociology

(1374) (2008 Pattern)

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :-

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) संदर्भसाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन संकल्पना प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत स्पष्ट करा. [10]

- i) सामाजिक संस्था.
- ii) अनुचलन आणि विचलन.
- iii) जागतिकीकरण.
- iv) संस्कृतीचे प्रकार.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत टिपा लिहा. [20]

- i) समाजशास्त्राची व्यापी.
- ii) समाजाची वैशिष्ट्ये.
- iii) अंतःसमूह आणि बाह्य समूह.
- iv) संस्कृतीची वैशिष्ट्ये.
- v) महीला चळवळ.
- vi) विकास.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. [30]

- i) भारतातील समाजशास्त्राचा एक ज्ञानशाखा म्हणून झालेला विकास स्पष्ट करा.
- ii) आदिवासी चळवळीच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- iii) सामाजिक परिवर्तनाचे घटक स्पष्ट करा.
- iv) प्राथमिक आणि दुय्यम समूहातील फरक स्पष्ट करा.
- v) सामाजिक नियंत्रणाच्या प्रकारांची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नावर 500 शब्दांपर्यंत उत्तर लिहा. [20]

- i) समाजिकरणाची व्याख्या सांगून समाजिकरणांचे उद्देश व साधनाची चर्चा करा.
- ii) सामाजिक स्तरीकरणाची व्याख्या सांगून जात आणि वर्ग यातील फरक लिहा.

ঃঃঃ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P178

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 142

F.Y. B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

G-1 : Outline of Prehistory, Protohistory and Early History

(2008 Pattern) (1184)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in 50 words each. (any two) : [10]

- i) Explain the concepts 'Ancient' and 'Medieval' History.
- ii) State the main types of paleolithic Stone Tools.
- iii) What do you know about the Invasion of Alexander ?
- iv) Write the achievements of pallava Narasimhavarman I.

Q2) Write short notes in 100 words each. (any four) : [20]

- i) Protohistoric Period.
- ii) Importance of Literary Sources.
- iii) Chalcolithic Inamgaon.
- iv) Early vedic Literature.
- v) Second Urbanization.
- vi) Achievements of Chandragupta Maurya.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 250 words each (any three) : **[30]**

- i) State the salient features of Mesolithic Age.
- ii) Discuss the different types of Megalithic Burials.
- iii) Describe the main teachings of Bhagwan Buddha.
- iv) Write the achievements of samudragupta.
- v) Describe the chalukyan Art -Architecture.

Q4) Answer the following question in 500 words (any one) : **[20]**

- i) Describe the socio-economic and religious aspects of Harappan Civilization.
- ii) What do you know about the ‘History of Satvahana’ ?

P178

[4101] - 142

F.Y. B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY**G-1 : Outline of Prehistory, Protohistory and Early History
(2008 Pattern) (1184)****मराठी रूपांतर**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :-

- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भसाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-
-

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]

- i) 'प्राचीन' आणि 'मध्ययुगीन' इतिहास या संकल्पना स्पष्ट करा.
- ii) पुराशमयुगीन दगडी हत्यारांचे प्रमुख प्रकार सांगा.
- iii) अलेकझांडरच्या स्वारी विषयी तुम्हास काय माहिती आहे ?
- iv) पल्लव पहिला नरसिंहवर्मन याची कामगिरी लिहा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दात टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) : [20]

- i) इतिहासपूर्व कालखंड.
- ii) वाढमयीन साधनांचे महत्व.
- iii) ताम्रपाषाणयुगीन इनामगाव.
- iv) पूर्व-वैदीक कालखंड.
- v) दुसरे नागरिकरण.
- vi) चन्द्रगुप्त मौर्याची कामगिरी.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन): [30]

- i) मध्याशमयुगाची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.
- ii) महापाषाणीय दफनांचे विविध प्रकारांची चर्चा करा.
- iii) भगवान बुद्धांची प्रमुख शिकवण वर्णन करा.
- iv) समुद्रगुप्ताची कामगिरी लिहा.
- v) चालुक्य कलास्थापत्याचे वर्णन करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [20]

- i) हड्ड्या संस्कृतीचे सामाजिक-आर्थिक व धार्मिक पैलू वर्णन करा.
- ii) ‘सातवाहनांचा इतिहास’ या विषयी तुम्हास काय माहिती आहे ?

❖❖❖

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P146

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 105

F.Y. B.A.

SINDHI - DEVANAGARI

(1054) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

सुवालू 1) हेठियनि मां किनि बि डहनि सुवालनि जा जबाब लिखो :- [20]

- 1) पालणो पंबहार ऐं माधोई कहिडो कमु कंदा हुआ ?
- 2) विरिहाडे. वक्ति ज़ेनीअ, लेखक गोवर्धन शर्मा खे कहिडो आथतु डिनो ?
- 3) Mid-day (मिडि-डे) अख्बार में शेवकराम जे गुमु थियण जी खबर कीअं छपियल हुई ?
- 4) वज़ीर ऐं बोध प्रकाश जे क़बूलियतनामे में कहिडो शर्तु, लिखियलु हो ?
- 5) अमर कोट ते इहो नालो कीअं पियो ?
- 6) लेखिका ईश्वरी जोतिवाणीअ जी रिक्षा, लाल देवल जे घटीअ में छो बीहिजी वेर्ड ?
- 7) जानकीअ खे कहिडा शौंक हुआ ?
- 8) उमरु, मारु ईअ खे संदसि माइटनि खिलाफ़ि कीअं थो भड़िकाए ?
- 9) दीसीअ, प्रीतीअ खे आशावादी थियण लाइ कहिडे नमूने समुझायो ?
- 10) राकेश जानकीअ खे किथे मोकिलणु, चाहियो ऐं छो ?
- 11) निशा जे पीउ, लेखिका खे छोकिरे जे बारे में कहिडी जाण डिनी ?
- 12) अली बेग बलोच डुबई में कहिडे सिलिसिले में आयो हो ?
- 13) नरेश संतियाणीअ खे कहिडी श्रधांजली डिनी ?

P.T.O.

सुवालु 2) हेठियनि मां किनि बि बिनि सुवालनि जा जवाब हरि-हिकु लगि भगि 50 लफ़्जनि में लिखो : - [10]

- 1) शाझर दयाल आशा समाज में थींदड अलगि-अलगि किस्म जे बेङ्साफ़ियुनि जो कहिडो ज़िक्रु कयो आहे ?
- 2) शाझर दिलिगीर मृत्यूलोक ऐं अमर लोक मां केहिडो बहितरु समिज्ञियो आहे ऐं छो ?
- 3) साधू टी. एल. वास्वाणीअ जोगियुनि जे कहिडियुनि वस्फुनि जो बयानु कयो आहे ?
- 4) शाझर नारायण श्याम ‘ग़ज़ल’ में कहिडनि तज्जादनि जो ज़िक्रु कयो आहे ?

सुवालु 3) हेठियनि मां किनि बि बिनि सुवालनि जा जवाब तप्सीलवार लिखो : - [20]

- 1) महंत पारी खे शहर मां हली वजण लाइ छा चयो ?
- 2) जानकीअ खे कुदिरत जो नेमु सुहिणो कीअं लगो ?
- 3) मारुईअ जी किरिदारि निगारी करियो ।
- 4) प्रीतीअ जी दिलि ठोठि ज़मीन मिसल कीअं हुई ?

सुवालु 4) हेठियनि मां किनि बि बिनि विषयनि ते मज़िमून लिखो : - [30]

- 1) माउ जी ममता
- 2) ज्यूनियर कॉलेज सां विदा
- 3) अस्पताल में हिकु कलाकु
- 4) मुंहिंजो प्रिय नेता ।

P146

[4101] - 105

F.Y. B.A.

SINDHI - ARABIC
(1054) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
-

- مسئلہ ۱ :- حیثیت مانع ہے خاص سوالات جا جواب لکو : -
۱. پالٹو پنواہار یہ ماتدوئی حصر و حم صدر ہنا ہے ۲۰
  ۲. ورہاں کی وقت فرینی، لیکھ گورنمنٹ شرمناکی حصر و حفظ خمنو ہے
  ۳. صد - جی، خبار ۴۰ شوعرم جی گمراہ چڑھی خبر حیثیں چیل ہوئی ہے
  ۴. وزیر ۴۰ پوت پر اس جی قبولیت نامی ۴۰ حصر و شرط کلیل ہو ہے
  ۵. آخر حکومت تھی اسے نالو حیثیں پیو ہے
  ۶. لیکھا ویشوری جو تو اپنی جی رہشا، کل دیوط جی گھٹی ۴۰ چو، پیچھے ویسی ہے
  ۷. جامنی ۴۰ کی حصر اشونق ہے ۲۰
  ۸. عمر ۴۰ ماہی ۴۰ کی سنس سماں خلاف حیثیں تو پڑھائی ہے
  ۹. حیضتی، پرستی ۴۰ کی اشادی چڑھتے لئے حصری مفونی مصباحیو ہے
  ۱۰. ریحیش جامنی ۴۰ کی حصی معلمات جا ہیو ۴۰ ہے
  ۱۱. نشا جی پی ۴۰، لیکھاں کی حصری جی باری ۴۰ حصری چائے خمنی ہے
  ۱۲. علیجی بیگ بلاوجہ جسی ۴۰ حصری سلسی ۴۰ ہے
  ۱۳. فرمیش مسٹریاٹی ۴۰ کی حصری مشرخنجلی خمنی ہے

سوال ۲:- ہیئت ہلکہ ہندبہ بن سوالف جا جوں ہر ھٹ
 گلک میک 50 لفڑیں ملکو:- (10)

١. شاعر حیال جو شا سما جه، و ٹیندر لگب وگب قسم
جھی بھی افلافین جو حھڑو خھر ھیو ٹھھی بھی بھی
  ٢. شاعر حلکیم مرتیولوچہ، و ۱۰۰ لوحہ ملک حھڑو
بھھر سمجھیو ٹھھی بھی بھی چو چو
  ٣. سادھو متھی، دیل، و سوٹھی جو گئی جھی حھڑیں
و لطفن جو بیان ھیو ٹھھی بھی بھی
  ٤. شاعر نارایھ شیام 'خزل'، و محھڑ تلفاذ
جو خھر ھیو ٹھھی بھی بھی

سوال ۳:- حیثیں مافحعہ بین سوچن جا جو اب
تفصیلیوں کلکو:-

- (20) سیو (للو) :-

  ۱. محمد پاری کی شهر مان ہای ویٹک چا چیو ۶
  ۲. جانشی کی قدرت جو نیم سھٹھیں لگو ۷
  ۳. حاری جی خردار نگاری خریو.
  ۴. پرستی جی حل ثبوت زمین مثل حسین ھئی ۸

سوال ۱۴:- ھیئت مائے حفہ بہ بن و مشیت متی عانموٹ لکو:
ا۔ مائے حفہ مختل
(30)

- (30) . ماء جی صفتا۔

  - ۱. جو نیئر حالیج سان ودھع
  - ۲. اسپیگل ہے حلکھلے۔
  - ۳. منصبتو پر یہ بیٹتا۔

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P150

[Total No. of Pages : 4

[4101] - 111

प्रथम वर्ष साहित्य (F.Y. B.A.)

HINDI GENERAL - I

हिंदी सामान्य - I

नया पाठ्यक्रम (New Course)

(2008 Pattern) (1094)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 80

पाठ्यपुस्तक :- i) गद्य धारा:

कार्यकारी संपादक - डॉ. सुरेशकुमार जैन

ii) काव्य कल्पद्रुमः

कार्यकारी संपादक - डॉ. सुरेशकुमार जैन

सूचनाएँ :-

i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1.क) निम्नलिखित पारिभाषिक शब्दों में से किन्हीं चार के हिंदी पर्याय लिखिए। [4]

1) Action	2) Eligibility
3) Interview	4) Passport
5) Qualification	6) Zone

ख) निम्नलिखित में से किन्हीं दो शब्दयुग्मों का अर्थ बताकर उनका वाक्य में प्रयोग कीजिए। [4]

1) रंग - रंक	2) अश्व - अश्म
3) सदेह - संदेह	4) कुल - कूल

ग) निम्नलिखित में से किन्हीं चार गणितीय आँकड़ों को मानक वर्तनी के अनुसार देवनागरी लिपि में लिखिए। [4]

1) 19	2) 40 %
3) $\frac{1}{4}$	4) $20 + 8 = 28$
5) 12 . 5	6) $9 \div 3 = 3$

P.T.O.

घ) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर स्ववृत्त (बायोडेटा) तैयार कीजिए। [4]

- 1) अनिल/अनिता पाटील, उन्नति महाविद्यालय, नासिक में ग्रंथपाल पद हेतु प्रकाशित विज्ञापन के आलोक में स्ववृत्त तैयार करता / करती हैं।
- 2) सुश्री सुरेखा शर्मा विवाह-विज्ञापन के आलोक में स्ववृत्त तैयार करती है।

च) निम्नलिखित में से किसी एक पर्ची को प्रत्यक्ष भरकर उसका नमूना तैयार कीजिए। [4]

- 1) ‘बैंक ऑफ महाराष्ट्र’ के धनाकर्ष (चेक) भरने हेतु पर्ची को प्रत्यक्ष भरकर उसका नमूना तैयार कीजिए।
- 2) भारतीय रेल विभाग की मासिक पास पर्ची को प्रत्यक्ष भरकर उसका नमूना तैयार कीजिए।

प्रश्न 2.क) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक अवतरण की संसंदर्भ व्याख्या कीजिए। [5]

- 1) “नहीं, यह सब नहीं होगा। शत्रु को सिर पर बिठाए रखना पड़ेगा। जानता हूँ, यह धीरे-धीरे सब वफादार वालों को अपनी ओर मिला लेगा।”
- 2) “मन से तो हम कभी अलग नहीं हो सकते..... माँ पानी को लाठी से कितना ही पीटो, पानी कभी दो नहीं होता। एक ही रहता है।”

ख) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक अवतरण की संसंदर्भ व्याख्या कीजिए। [5]

- 1) “उगने तो दो पहले उत्तर में ध्रुव तारा,
पथ के पीपल पर कर आने दो उजियारा,
पगड़ंडी पर जल, फूल-दीप घर आने दो,
चरणामृत जाकर ठाकुर जी का लाने दो।”
- 2) “प्रतिभा बोली- यातना, निरंतर कष्ट-सहन की ताकत में मैं बसती हूँ संघर्ष- निरत साधक में, असिधारा-व्रत में।”

प्रश्न 3.क) निम्नलिखित में से किसी एक परिच्छेद का एक तिहाई सार-लेखन कीजिए: [5]

- 1) आज भ्रष्टाचार हमारे ऊपर बुरी तरह हावी हो गया है। इसीकारण देश में सर्वत्र असत्य, अनाचार, काला बाजारी, रिश्वत, मुनाफाखोरी आदि का खुलकर तांडव नृत्य हो रहा है। भला इस स्थिति में कोई देश कैसे उन्नति कर सकता है ? भारत जैसे स्वतंत्र देश के लिए प्रशासन का भ्रष्टाचार एक अभिशाप है, कलंक है। राष्ट्र के इस प्रबल शत्रु को मारने के लिए क्रांतिकारी कदम उठाने की आवश्यकता है। लेकिन यह तभी संभव है, जब यहाँ के देशवासियों में नैतिक और चरित्र-बल हो। इसकी पूर्ति के लिए जनता को स्वार्थपरता, नेताओं को कुर्सी का मोह, अपने-पराये, जातिवाद आदि की भावना को त्यागना होगा। अन्यथा भ्रष्टाचार की स्थिति में हमारी समस्त योजनाएँ और विकास कार्यक्रम भली-भाँति कार्यान्वित नहीं हो सकेंगे। यदि यह भ्रष्टाचार पनपता ही रहा, तो हमारी स्वतंत्रता खतरे में पड़ जाएगी।
- 2) जीवन में साहित्य की उपयोगिता अनिवार्य है। साहित्य मानव जीवन को वाणी देने के साथ समाज का पथ-प्रदर्शन भी करता है। उपयोगिता की दृष्टि से देखें तो साहित्य के अध्ययन से अनेक लाभ है। साहित्य मानव जीवन के अतीत का ज्ञान कराता है, वर्तमान का यथार्थ चित्रण करता है और भविष्य के निर्माण की प्रेरणा देता है। प्रत्येक आनेवाला समाज और युग इनसे प्रेरणा लेता है। साहित्य ही हमें मनुष्य की कोटि में बनाए रखता है। किसी समाज का साहित्य क्षीण होने लगे तो वह समाज ही रसातल को चला जाता है। साहित्य समाज के साथ कार्य करते हुए भी समाज के लिए प्रकाश के स्तंभ का कार्य करता है। साहित्य का आलोक पुंज सूर्य की भाँति समाज के समस्त विकारों का हरण करता है, तभी वह सत्-साहित्य कहलाने का अधिकारी होता है।

ख) निम्नलिखित मुहावरों में से किन्हीं पाँच मुहावरों का वाक्यों में प्रयोग कीजिए। [5]

- 1) अंतिम घड़ियाँ गिनना।
- 2) कलेजा फटना।
- 3) चींटी की चाल चलना।
- 4) गड़े मुर्दे उखाड़ना।
- 5) जले पर नमक छिड़कना।
- 6) तलवें चाटना।
- 7) हक्का-बक्का रह जाना।

प्रश्न 4.क) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[15]

- 1) हरिधन अपने ससुरालवालों की किस बात से परास्त हो गया ?
- 2) 'वापसी' कहानी के गजाधर बाबू का चरित्र-चित्रण कीजिए।
- 3) महादेवी वर्मा के प्रति धीसा की गुरुभक्ति को स्पष्ट कीजिए।
- 4) 'आदमी से ज्यादा नासमझ जानवर दूसरा नहीं है।' ऐसा लेखक अमृतराय क्यों कहते हैं ?
- 5) 'जहाँ आकाश नहीं दिखाई देता' पाठ के शीर्षक की सार्थकता स्पष्ट कीजिए।

ख) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए॥

[15]

- 1) 'पवन-दूतिका' कविता में राधा पवन को कौन सा संदेश पहुँचाने के लिए कहती है ?
- 2) 'वरदान माँगूँगा नहीं' कविता का भावार्थ लिखिए।
- 3) 'सुहागिन का गीत' कविता में पत्नी किन-किन बहानों से अपने पति को रोकती है ?
- 4) 'दिनकर के आगम पर' कविता का आशय अपने शब्दों में लिखिए।
- 5) 'धानों का गीत' कविता में किसान बादलों से क्या प्रार्थना करता है ?

प्रश्न 5. निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर निबंध लिखिए।

[10]

- 1) जहाँ चाह वहाँ राह।
- 2) मेरा प्रिय खिलाड़ी।
- 3) स्त्रीभूषण हत्या।

P150**[4101] - 111****प्रथम वर्ष कला (F.Y. B.A.)****G - I : हिंदी सामान्य****प्रयोजनमूलक हिंदी (Functional Hindi)****(2008 Pattern) (1094) (वैकल्पिक)****समय : 3 घंटे]****[पूर्णांक : 80**

- सूचनाएँ :-**
- i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
  - ii) प्रश्न के दार्ड और लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।
-

प्रश्न 1.अ) निम्नलिखित अंग्रेजी पारिभाषिक शब्दों में से किन्हीं आठ शब्दों के हिंदी पर्याय लिखिए: [8]

1) Accordingly	2) Bank
3) Charge-sheet	4) Deposit
5) Eligibility	6) Formal
7) Grant	8) Manager
9) Provident Fund	10) Secretary

आ) निम्नलिखित वाक्यों में से किन्हीं छह वाक्यों को मानक वर्तनी के आधार पर शुद्ध करके फिर से लिखिए:

[6]

- 1) तू तेरे घर जा।
- 2) पेड़ के ऊपर बंदर बैठा है।
- 3) राम-सीता की जोड़ी भोत अच्छी है।
- 4) दशरथ का चार पुत्र थे।
- 5) पिताजी आ रहा है।
- 6) भगवान का दर्शन हुआ।
- 7) दस की नोट फटी है।
- 8) रमेशने अपने भाई को डाँटा।

P.T.O.

इ.) निम्नलिखित में से किन्हीं छह गणितीय आँकड़ों तथा चिह्नों को मानक हिंदी वर्तनी के अनुसार शब्दों में लिखिए : [6]

1) 49	2) $3\frac{2}{5}$
3) 80%	4) 15.60
5) $15 \times 5 = 75$	6) $50 + 88 = 138$
7) $70 - 42 = 28$	8) $7 \div 35 = 5$

प्रश्न 2. निम्नलिखित पत्रों में से किन्हीं दो पत्रों के प्रारूप तैयार कीजिए: [10]

- 1) राम कदम, औंध, पुणे से नगरनिगम के स्वास्थ्य कार्यालय, पुणे को मच्छरों के प्रादुर्भाव के संदर्भ में शिकायती पत्र लिखते हैं।
- 2) रमेश/शीला जैन, पंचवटी, नाशिक से निदेशक, केंद्रीय हिंदी निदेशालय, नई दिल्ली के नाम हिंदी अधिकारी पद हेतु आवेदन पत्र लिखता/लिखती है।
- 3) विशाल/वैशाली चव्हाण, खलीलवाडी, अहमदनगर से अपने मित्र सुरेन्द्र वर्मा को शादी की सालगिरह हेतु निमंत्रण पत्र भेजता/भेजती है।
- 4) सुरेश सावंत अपने भाई सुदेश को बी.ए.में गोल्ड मिडल पाने हेतु अभिनंदन पत्र लिखता है।

प्रश्न 3.अ) निम्नलिखित परिच्छेद का एक-तिहाई शब्दों में सार-लेखन (संक्षेपण) कर उसे उचित शीर्षक दीजिए: [6]

बचपन की बात याद है। गाँव में मछली पकड़ता, डोंगी खेता, नाव चलाकर दिन काटता और वैचित्र्य की लालसा में कभी-कभी संगीत-मंडली की शागिर्दी करता। इसका आनंद और आराम जब पूरा हो जाता, तो कन्धे पर अँगोछा रखकर बिना कहे-सुने घरसे निकल पड़ता, निरुद्देश्य यात्रा पर। इसके समाप्त होने पर फिर एक दिन क्षत-विक्षत पैरों और निर्जीव शरीर को लेकर लौट आता। आदर और अभ्यर्थना के समाप्त होने पर अभिभावकगण फिर पाठशाला के लिए चालान कर देते। वहाँ एक बार संवर्धना के बाद फिर ‘बोधोदय’ तथा ‘पद्यपाठ’ में मनोनिवेश करता। फिर किसी दिन प्रतिज्ञा को भूला जाता।

आ) निम्नलिखित विषयों में से किसी एक विषय को लेकर कल्पना-विस्तार कीजिए: [6]

1) जितना धन, उतनी चिंता।

2) अंत भला, सो भला।

प्रश्न 4.अ) निम्नलिखित में से किन्हीं दो विषयों पर विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए: [6]

1) लक्स साबून,

2) शूटिंग-शर्टिंग,

3) टेलकम पावडर,

4) नामी टूथपेस्ट।

आ) निम्नलिखित अँग्रेजी अथवा मराठी परिच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए: [6]

When we talk to a client about a business deal, discuss with social workers how to wipe out corruption, deliver a lecture on ecological balance, express our Views in a conference about the present education system, talk to a group of young people on the evils of the dowry system, or argue in a workshop on rising prices, we are making a presentation.

जेव्हा आपण एखाद्या ग्राहका बरोबर व्यावसायिक व्यवहाराबद्दल बोलतो किंवा समाजसेवकांबरोबर भ्रष्टाचार निर्मूलना बाबत चर्चा करतो, किंवा पर्यावरण संतुलनावर व्याख्यान देतो किंवा एखाद्या विद्वत-परिषदेमध्ये आजच्या शिक्षण व्यवस्थेपर आपले विचार मांडतो किंवा तस्रून मुलांसमोर हुंड्या सारख्या दुष्ट प्रथे बद्दल बोलतो किंवा एखाद्या कार्यशाळेत आपण वाढत्या कीमती बाबत बोलतो तेव्हा आपण ‘सादरीकरण’ करीत असतो.

प्रश्न 5.अ) निम्नलिखित लघूत्तरी प्रश्नों में से किन्हीं दो के उत्तर लिखिए: [10]

1) सारलेखन का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

2) अनुवाद के स्वरूप पर प्रकाश डालिए।

3) राजभाषा अधिकारी के कर्तव्य समझाइए।

4) विज्ञापन का महत्व विशद कीजिए।

आ) निम्नलिखित विषयों में से किन्हीं चार पर टिप्पणिया लिखिए:

[16]

- 1) कल्पना विस्तार का स्वरूप,
- 2) अनुवादक के कर्तव्य,
- 3) विज्ञापन की विशेषता,
- 4) सारलेखन का महत्व,
- 5) बैंक में हिंदी का प्रयोग,
- 6) सूचना प्रौद्योगिकी।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P152

[Total No. of Pages : 3

[4101] - 113

F.Y. B.A.

संस्कृत (SANSKRIT)

G - I : सुरभारती (Surabharati)
(2008 Pattern) (1114)

वेळ : 3 तास

Time : 3 Hours]

एकूण गुण : 60

[Max. Marks : 60

सूचना :

i) सर्व प्रश्न अनिवार्य.

All questions are compulsory.

ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to right indicate full marks.

प्रश्न 1. 'अ' आणि 'ब' विभागातील प्रत्येकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी अथवा मराठीत अनुवाद लिहा. [20]

From 'A' and 'B' Sections translate each two into English or Marathi.

विभाग - अ/Section - A

1) अथ तेन स्वगृहमागच्छता शृगालशिशुः प्राप्तः। स च बालकोडयामित्यवधार्य यत्नेन दंष्ट्रामध्यगतं कृत्वा सिंहयै जीवन्तमेव समर्पितवान्। ततः सिंह्याभितम् “भो कान्त त्वयानीतं किञ्चिदस्माकं भोजनम्?” सिंह प्राह-प्रिये, मयाद्यैनं शृगालशिशुं परित्यज्य न किञ्चित् सत्त्वमासादितम्। स च मया बालोडयमिति मत्वा न व्यापादितो विशेषात् स्वजातीयश्च।

2) विदूषकः - (राजानमवलोक्य) भोः, भवतो बालवयस्योऽस्मि। तद्विचार्य वृद्धाया मे जनन्या योगक्षेमं वह।

राजा - मा भैषीः। अचिरात्त्वां विषवैद्यस्चिकित्सते। स्थिरो भव।

(प्रविश्य)

ज्यसेना - देव, धूवसिद्धिर्विज्ञापयति इहैवानीयतां गौतम इति।

राजा - तेन हि वर्षवरपरिगृहीतमेनं तत्रभवतः सकाशं प्रापय।

ज्यसेना - तथा।

- 3) परिषदः औद्धाटनिकः समारोहः कलाभवने कोलम्बस- शालायाम् अभवत् 200 जनानाम् उपवेशनानु कूलः मश्च निर्मितः आसीत्। तत्र तत्तद्वर्मायाणां महापुरुषाणां मूर्तयः स्थापिताः आसन्। तत्रदेशीयाः ध्वजाः आस्फलन्त। उपरि अमेरिकायां प्रथमं पदार्पणं कुर्वतः कोलम्बसस्य तैलचित्रम् अलम्बत।

विभाग - ब/Section - B

- 1) शिष्ठा क्रिया कस्यचिदात्मसंस्था
संक्रान्तिरन्यस्य विशेषयुक्ता।
यस्योभयं साधु स शिक्षकाणां
धुरि प्रतिष्ठापयितव्य एव॥
- 2) स्वर्गादपि प्रियतरा मम जन्मभूमि-
स्तद्रक्षणार्थमहमस्मि सदैव सिध्दः।
तस्या निरन्तरसुखाय ममासुपुष्यं
तत्पादयोर्यदि पतेदहमस्मि धन्यः॥
- 3) यद्यागच्छति मां शक्रो ब्राह्मणच्छद्मना वृत्तः।
हितार्थं पाण्डुपुत्राणां खेचरोत्तम भिक्षितुम्॥
दास्यामि विबुधं श्रेष्ठं कुण्डले वर्मं चोत्तमम्।
न मे कीर्तिः प्रणश्येत् त्रिषु लोकेषु विश्रुता॥

प्रश्न 2. 'अ' आणि 'ब' विभागातील प्रत्येकी कोणत्याही एकाचे सहसंदर्भ स्पष्टीकरण करा. [10]

Explain with reference to context any one from each section 'A' and 'B'.

विभाग - अ/Section - A

- 1) आत्मनि खल्वरे दृष्टे श्रुते मते विज्ञात इदं सर्वं विदितम्॥
- 2) सहोदकमाहार्योदकं वा सेतुं बन्धयेत्।

विभाग - ब/Section - B

- 1) सीतेव चातपश्यामा लक्ष्यते न च शोभते।
- 2) भवम्भोनिधिं तेऽपि तीत्वन्तिकाले
हरेरालयं शाश्वतं प्राप्नुवन्ति॥

प्रश्न 3. ‘अ’ आणि ‘ब’ विभागातील प्रत्येकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

[20]

Write an essay type answer to any one from each section 'A' and 'B'.

विभाग - अ/Section - A

- 1) ‘जनपदनिवेश’ या पाठाच्या आधारे राजाची कर्तव्ये स्पष्ट करा.

Explain the duties of king with the help of the lesson. ‘जनपदनिवेशः।’

- 2) ‘चन्द्रापीडस्य विद्याग्रहणम्’ या पाठाचे रसग्रहण करा.

Appreciate the lesson. ‘चन्द्रापीडस्य विद्याग्रहणम्।’

विभाग - ब/Section - B

- 1) ‘व्याघ्रीतनयसंवादः’ या काव्याचे विवेचक रसग्रहण करा.

Critically appreciate the lesson. ‘व्याघ्रीतनयसंवादः।’

- 2) ‘हेमंतवर्णनम्’ या वेच्याच्या आधारे महर्षि वाल्मीकिंची काव्यशैली स्पष्ट करा.

Explain the poetic style of Valmiki with reference to the lesson. ‘हेमन्तवर्णनम्।’

प्रश्न 4) पुढील उताऱ्याचे इंग्रजी अथवा मराठीत अनुवाद करा.

[10]

Translate the following passage into English or Marathi.

एतत् कथ्यते यत् – जगतः उत्तमानि काव्यानि शोकादेव निर्मितानि इति। चार्ली चॅप्लिन् – महोदयस्य मूकपटा अपि शोकाविष्कारा एव। कृष्णधवला एते मूकपटाः जनान् रञ्जयन्ति, हासयन्ति च । परं सत्यं तु नाम तत्र मूकपटेषु चप्लिन् स्वजीवनस्य दुःखमेव प्रकटयति स्म। तस्य वास्तवजीवनमपि शोकविद्धम् । दारिद्र्यं तथा पितृवियोगः । तस्य माता मज्जे पियानोवादनं करोति स्म। एकदा वादनं कुर्वती सा आसनात् अपतत् जनाः कोलाहलम् अकुर्वन्। चॅप्लिन् संभ्रान्तः अभवत्। झटिति सः मश्चमागत्य हास्यकारका लीलाः प्रारभत । मातुः विकलावस्थां दृष्ट्वा तेन जनानां रञ्जनकार्यम् आरब्धम्। अकस्माद् आपतितम् एतत् कार्यं तस्य जीवनकार्यमेव अभवत्.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P159

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 120

F.Y. B.A.

ANTHROPOLOGY

G - I : Introduction to Social and Cultural Anthropology (2008 Pattern) (1194)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.**
- 2) Figures to the right indicate full marks.**

Q1) Answer any two of the following in 50 words each. [10]

- i) Explain the features of Law among the Adavisis.
- ii) Describe the 'Concept of Property'.
- iii) State the importance of white Magic in Tribal Society.
- iv) State any two uses of Anthropology.

Q2) Write short notes on any four of the following in 100 words each : [20]

- i) Shifting cultivation.
- ii) Divorce in Tribals.
- iii) Material Cultural.
- iv) Animatism.
- v) Nuclear family.
- vi) Formal Means of Social control.

Q3) Answer any three of the following in 250 words each. **[30]**

- i) Describe the various types of acquiring Mates among Adivasis.
- ii) Explain the nature of Punishment among Adivasis.
- iii) Describe the types and functions of Magic.
- iv) Describe the nature of kinship behaviour among the tribes.
- v) Explain the characteristics of tribal economy.

Q4) Answer any one of the following in 500 words each. **[20]**

- i) Explain the nature and scope of Anthropology.
- ii) What is culture? Explain the various features of culture.

P159

[4101] - 120

F.Y. B.A.

मानवशास्त्र

**G - 1 : सामाजिक आणि सांस्कृतिक मानवशास्त्राची ओळख
(1194) (2008 पॅटर्न)**

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) संदर्भसाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा. [10]

- i) आदिवासींच्या कायदयाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ii) संपत्तीची संकल्पना विशद करा.
- iii) आदिवासी समाजातील पांढऱ्या जादूचे महत्व सांगा.
- iv) मानवशास्त्राचे कोणतेही दोन उपयोग लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार वर प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत टिपा लिहा. [20]

- i) स्थलांतरीत शेती.
- ii) आदिवासी मधील घटस्फोट.
- iii) भौतिक संस्कृती.
- iv) मानावाद-शक्तिवाद.
- v) विभक्त कुटुंब.
- vi) सामाजिक नियंत्रणाची औपचारीक साधने.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांपर्यंत लिहा. [30]

- i) आदिवासी समाजातील जोडीदार मिळविण्याच्या विविध पद्धती विशद करा .
- ii) आदिवासी समाजातील शिक्षेचे स्वरूप सांगा.
- iii) जादूचे प्रकार आणि कार्य यांचे वर्णन करा.
- iv) आदिवासींमधील आसासंबंध विषयक चालीरीतींचे वर्णन करा.
- v) आदिवासी अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- i) मानवशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती सांगा.
- ii) संस्कृती म्हणजे काय ? संस्कृतीची विविध वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

[4101] - 122

F.Y. B.A.

G - 1 : MUSIC GENERAL
रागसंगीत गायन
(2008 Pattern) (1214)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 20

- सूचना :- • या संचातील 'रागसंगीत गायन, सतार आणि तबला' या पैकी कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा.
• पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे. पहिल्या अनिवार्य पश्नासह उर्वरित पश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

प्रश्न 1) या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची मध्य लय बंदिश स्वरलिपीबद्ध करा. [5]प्रश्न 2) भूपाली (भूप) आणि भैरव या पैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह-पकड यासह लिहा. [5]प्रश्न 3) एकताल आणि रुपक या पैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती लिहून टाळी-काल पद्धतीने ताल लेखन करा. [5]

प्रश्न 4) खालील पैकी कोणत्याही पाच व्याख्या लिहा. [5]

1) आधार स्वर	2) नाद	3) आरोह
4) सम	5) ताल	6) मींड
7) श्रुती	8) काल.	

प्रश्न 5) खालील पैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. [5]

1) राग जाती	2) सप्तकाचे प्रकार
3) शुद्ध-विकृत स्वर	4) अलंकार

प्रश्न 6) खालील पैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे जीवन कार्य विशद करा. [5]

1) पं. विष्णू दिगंबर पलुस्कर	2) स्वामी हरिदास
3) अमीर खुस्तो.	

प्रश्न 7) खालील पैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा. [5]

1) संगीत आणि जीवन	2) वाद्यांचे प्रकार
3) थाट पद्धती व पं. भातखंडेकृत दहा थाटांचे स्वर.	

P161**[4101] - 122****F.Y. B.A.****G - 1 : MUSIC GENERAL****सतार****(2008 Pattern) (1214)****वेळ : 2 तास]****[एकूण गुण : 20**

- सूचना :-**
- पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे.
  - पहिल्या अनिवार्य प्रश्नासह उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.
-

प्रश्न 1) या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची मध्य लय बंदिश अथवा रङ्गाखानी गत स्वरलिपीबद्दु करा. [5]

प्रश्न 2) भैरव आणि देस यापैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह-पकड यासह लिहा. [5]

प्रश्न 3) तीनताल आणि दादरा या पैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती लिहून टाळी-काल पद्धतीने ताल लेखन करा. [5]

प्रश्न 4) खालील पैकी कोणत्याही पाच व्याख्या लिहा. [5]

1) श्रुती	2) लय	3) नाद
4) शुद्ध स्वर	5) औडव	6) खंड
7) अवरोह	8) चल स्वर	

प्रश्न 5) खालील पैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे जीवन कार्य विशद करा. [5]

- 1) पं. विष्णू दिगंबर पलुस्कर
- 2) पं. रविशंकर

प्रश्न 6) खालील पैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा. [5]

- 1) वाद्य वर्गिकरण
- 2) स्वरलिपी पद्धती

P161**[4101] - 122****F.Y. B.A.****G - 1 : MUSIC GENERAL****तबला****(जुना व नवा अभ्यासक्रम)****(2008 Pattern) (1214)****वेळ : 2 तास]****[एकूण गुण : 20****सूचना :- 1) पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे.****2) अनिवार्य एक प्रश्न अधिक उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.**

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून टाळी-काल पढूतीने ताल लेखन करा. [5]

- 1) तीनताल   2) दादरा

प्रश्न 2) व्याख्या लिहा (एकूण पाच) [5]

1) नाद	2) लय	3) सम
4) विभाग	5) तिहाई	6) कायदा
7) मात्रा	8) स्वर	9) खाली

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (एकूण दोन) [5]

- 1) संगीत
2) लयीचे प्रकार
3) तबल्याचे वर्ण

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा. [5]

- 1) आपल्या वाद्याची सविस्तर माहिती
2) तबल्यातील घराणी

प्रश्न 5) 3. अहमदजान थिरकवाँ किंवा उ. अमीर हुसेन खाँ यांचे जीवनचरित्र लिहा. [5]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P162

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 123

F.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

G - 1: Indian Administration

(2008 Pattern) (1444)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each. (Any two) : [10]

- i) State the functions of Sarpanch.
- ii) State the powers of District Collector.
- iii) Write the functions of Home Ministry.
- iv) State the objectives of national Development council.

Q2) Write the notes in 100 words each. (Any four) : [20]

- i) Powers of the Governor.
- ii) Organization of Cantonment Board.
- iii) Role of Municipal Commissioner in the Administration of Municipal Corporation.
- iv) Powers of Chief Minister.
- v) Composition of Gram Panchayt.
- vi) Structure of Vidhan Parishad.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in **250** words each. (Any three) **[30]**

- i) State the functions of Cabinet-Secretariate.
- ii) Explain the structure and powers of High Court.
- iii) State the importance of Administrative Policy in British Period.
- iv) Write the functions of Planning Commission.
- v) State the functions of Union Public Service Commission.

Q4) Answer the following questions in **500** words each (any one) : **[20]**

- i) Discuss the organization, Powers and functions of Municipal Council.
- ii) Explain the powers and functions of the President of India.

P162**[4101] - 123****F.Y. B.A.****लोकप्रशासन****G-1 : भारतीय प्रशासन****(2008 पॅटर्न) (1444)****मराठी रूपांतर****वेळ : 3 तास]****[एकूण गुण : 80**

- सूचना :-**
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भसाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-
-

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- i) सरपंचाची कामे सांगा.
- ii) जिल्हाधिकाऱ्याचे अधिकार सांगा.
- iii) गृहमंत्रालयाची कामे लिहा.
- iv) राष्ट्रीय विकास परिषदेची उद्दिष्टे सांगा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- i) राज्यपालाचे अधिकार.
- ii) कॅन्टोनमेंट बोर्डाची रचना.
- iii) नगरपालिका प्रशासनातील नगर आयुक्ताची भूमिका.
- iv) मुख्यमंत्र्याचे अधिकार.
- v) ग्रामपंचायतीची रचना.
- vi) विधानपरिषदेची रचना.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **250** शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [30]

- i) कैबिनेट सचिवालयाची कामे सांगा.
- ii) उच्चन्यायालयाची रचना आणि अधिकार स्पष्ट करा.
- iii) ब्रिटिश कालखंडातील प्रशासकीय धोरणाचे महत्व सांगा.
- iv) नियोजन आयोगाची कार्ये लिहा.
- v) संघलोकसेवा आयोगाची कार्ये सांगा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे **500** शब्दांत लिहा.(कोणतेही एक) [20]

- i) नगरपरिषदेची रचना, आधिकार आणि कार्याची चर्चा करा.
- ii) भारताच्या राष्ट्रपतीचे अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P163

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 124

F.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

G -1 : General Psychology

(2008 Pattern) (1224)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer any two of the following questions in 50 words each. [10]

- i) State the goals of Psychology.
- ii) What is Illusion?
- iii) Explain the behavioural assessment techniques of Personality.
- iv) Describe the Stanford- Binet Intelligence Test.

Q2) Write short notes on Any Four of the following in 100 words each. [20]

- i) Steps in Experimental method.
- ii) Functions of cerebellum.
- iii) Subliminal Perception.
- iv) Skinner's Experiment on operant conditioning.
- v) Intelligence Quotient.
- vi) Spearman's theory of Intelligence.

Q3) Answer any three of the following questions in 200 - 250 words each. [30]

- i) Explain the humanistic and cognitive perspectives in Psychology.
- ii) Describe the functions of Endocrine glands.
- iii) Explain the Gestalt Principles of Perception.
- iv) Explain in brief Allport's and Cattell's theory of Personality.
- v) Describe Thorndike's trial and Error method.

Q4) Answer any one of the following questions in 500 words. [20]

- i) Define memory. Describe the various types of memory.
- ii) What is motivation? Describe the various physiological motives.

P163

[4101] - 124

F.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

G -1 : General Psychology

(1224) (2008 पॅटर्न)

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-**
- 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) आवश्यक त्या ठिकाणी सुबक आकृत्या काढा.
  - 4) संदर्भसाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. [10]

- i) मानसशास्त्राची उद्दिष्टे सांगा.
- ii) भ्रम म्हणजे काय ?
- iii) व्यक्तिमत्वाची वर्तन गुणमापन तंत्रे स्पष्ट करा.
- iv) स्टॅन्फोर्ड बिने बुधिमत्ता चाचणीचे वर्णन करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा. [20]

- i) प्रायोगिक पद्धतीतील टप्पे.
- ii) लहान मेंदूची (अनुमस्तिष्क) कार्ये.
- iii) अवसीमीय संवेदन.
- iv) स्किनरचा व्यापारक अभिसंधानाचा प्रयोग.
- v) बुधिगुणांक.
- vi) स्पिअरमन यांची बुधिमत्ता विषयक उपपत्ती.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा. [30]

- i) मानसशास्त्रातील मानवतावादी आणि बोधात्मक परिदृष्टे स्पष्ट करा.
- ii) अंतस्थावी ग्रंथीच्या कार्याचे वर्णन करा.
- iii) संवेदनविषयक समाकृती (गेस्टाल्ट) तत्वे स्पष्ट करा.
- iv) व्यक्तिमत्व विषयक ऑलपोर्ट यांची आणि कॅटेल यांची उपपत्ती स्पष्ट करा.
- v) थॉर्नडाईक यांच्या प्रयत्न आणि प्रमाद पद्धतीचे वर्णन करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]

- i) स्मृतीची व्याख्या द्या. स्मृतीच्या विविध प्रकारांचे वर्णन करा.
- ii) प्रेरणा म्हणजे काय ? विविध शारीरिक (जैविक) प्रेरकांचे वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : _____

P164

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 125

F.Y. B.A.

GANDHIAN THOUGHT

G -1 : Introduction to Gandhian Thought

(2008 Pattern) (1234)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any two of the following questions in 50 words each. [10]

- i) Briefly illustrate Gandhiji's idea of Truth.
- ii) Explain Gandhiji's Conception of fearlessness.
- iii) Explain the importance of sarvadharma samabhava according to Gandhiji.
- iv) Explain the impact of Upanishadas on Gandhiji.

Q2) Write short Notes on any four of the following in 100 words. [20]

- i) Gandhiji's doctrine of Seven Social Sins.
- ii) Idea of Anasaktiyoga.
- iii) Gandhiji's critique on Modern civilization.
- iv) Relationship between Satya and Ahimsa.
- v) Champaranya Satyagraha.
- vi) Gandhiji's Views on 'Purity of Means'.

Q3) Answer any three of the following in 200 to 250 words each. [30]

- i) Bringout the importance of Gandhiji's doctrine of 'Ekadashavrata'.
- ii) Explain Gandhiji's Views on God.
- iii) Briefly explain Gandhiji's Satyagraha in South Africa.
- iv) Explain the prerequisites of Satyagrahi according to Gandhiji.
- v) According to Gandhiji What are Social aims of Education?

Q4) Answer any one of the following question in 500 words. [20]

- i) Explain and bringout the Importance of Gandhiji's doctrine of survodaya
- ii) Explain and critically evaluate Gandhiji's Views on Means and Ends.

P164

[4101] - 125

एफ.वाय.बी.ए. (F.Y. B.A.)

G -1 : गांधीवादी विचार

(गांधी विचारांची ओळख)

(2008 पॅटर्न) (1234)

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) संदर्भसाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. [10]

- गांधीजींची ‘सत्य’ ही कल्पना थोडक्यात विशद करा.
- गांधीजींची निर्भयता ही कल्पना स्पष्ट करा.
- गांधीजींच्या मतानुसार सर्वधर्मसमभावाचे महत्व स्पष्ट करा.
- गांधीजींवरील उपनिषदांचा प्रभाव स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दात टीपा लिहा. [20]

- ‘सात सामाजिक पापे’ हा गांधीजींचा सिध्दांत.
- अनासक्तियोग ही कल्पना.
- आधुनिक समाजव्यवस्थेवर गांधीजींची टीका.
- सत्य आणि अहिंसा परस्परसंबंध.
- चंपारण्य सत्याग्रह.
- ‘साधनशूचिता’ याबद्दल गांधीजींचा दृष्टिकोन.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची 200 – 250 शब्दात उत्तरे लिहा. [30]

- i) गांधीजींच्या ‘एकादशव्रते’ या सिधांताचे महत्व विशद करा.
- ii) ईश्वराविषयीचा गांधीजींचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- iii) गांधीजींनी दक्षिण आफिकेत केलेला सत्याग्रह थोडक्यात स्पष्ट करा.
- iv) गांधीजींच्या मतानुसार सत्याग्रहीच्या पूर्वअटी स्पष्ट करा.
- v) गांधीजींच्या मतानुसार शिक्षणाची सामाजिक ध्येये कोणती आहेत.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 500 शब्दात उत्तर लिहा. [20]

- i) गांधीजींचा सर्वोदयसिध्दांत स्पष्ट करून त्याचे महत्व स्पष्ट करा.
- ii) साधन आणि साध्य याबद्दलचा गांधीजींचा दृष्टिकोन स्पष्ट करून त्याचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P166

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 127

F.Y. B.A.

HISTORY OF CIVILIZATION

G -1 : Maharashtra Culture (Upto 1818 A.D.)

(2008 Pattern) (1254)

Time :3 Hours]

[Max. Marks :80

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in **50** words each. (any two) : **[10]**

- i) Spiritual Culture.
- ii) Gaongada.
- iii) Temple architecture.
- iv) Bhakti.

Q2) Write note on in **100** words each. (any four) : **[20]**

- i) Salient features of Maharashtra culture.
- ii) Scholastic literature.
- iii) Features of Caste system.
- iv) Folk arts in Maharashtra.
- v) Forts.
- vi) Varkari Cult.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in **200 - 250** words each. (any three) :[30]

- i) Explain the contribution of the Vakatakas in cultural history.
- ii) Write the history of Marathi language.
- iii) Explain the position of Women in Maharashtra culture.
- iv) Describe the Mahanubhav cult in the cultural history of Maharashtra.
- v) Discuss the festivals and ceremonies in Maharashtra.

Q4) Answer the following questions in **500** words each. (any one) [20]

- i) Describe the achievements of the yadavs in cultural history.
- ii) Discuss the ‘Economic life’ in Medieval Maharashtra.

P166**[4101] - 127****F.Y. B.A.****HISTORY OF CIVILIZATION****G -1 : Maharashtra Culture (Upto 1818 A.D.)**

मराठी रूपांतर
(2008 Pattern) (1254)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-
-

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- i) अध्यात्मिक संस्कृती.
- ii) गावगाडा.
- iii) मंदिर स्थापत्य.
- iv) भक्ती.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- i) महाराष्ट्र संस्कृतीची ठळक वैशिष्ट्ये.
- ii) पंडिती साहित्य.
- iii) जातिसंस्थेची वैशिष्ट्ये.
- iv) महाराष्ट्रातील लोककला.
- v) किल्ले.
- vi) वारकरी संप्रदाय.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 – 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [30]

- i) सांस्कृतिक इतिहासातील वाकाटकांचे योगदान स्पष्ट करा.
- ii) मराठी भाषेचा इतिहास लिहा.
- iii) महाराष्ट्र संस्कृतीतील स्थियांची स्थिती स्पष्ट करा.
- iv) महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक इतिहासातील महानुभव संप्रदायाचे वर्णन करा.
- v) महाराष्ट्रातील सण व उत्सव याविषयी चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा.(कोणतेही एक) [20]

- i) सांस्कृतिक इतिहासातील यादवांच्या कामगिरीचे वर्णन करा.
- ii) मध्ययुगीन महाराष्ट्रातील ‘आर्थिक जीवनाची’ चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P168

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 129

F.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. - G -1 : (A) War and Warfare

(2008 Pattern) (1274)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer in 50 words each. (Any two) : [10]

- i) Explain the concept of Total War.
- ii) Explain in brief Revolutionary War.
- iii) "Mao zedong as a Guerilla leader" discuss.
- iv) Give Meaning and concept of Insurgency.

Q2) Write short notes in 100 words each. (Any four) : [20]

- i) War: Meaning and concept.
- ii) Limited War.
- iii) Guerilla Warfare.
- iv) Strategy of Counter Insurgency.
- v) Characteristics of Biological Weapons.
- vi) Importance of Economic warfare.

P.T.O.

Q3) Answer in 200 to 250 words each. (Any three) : [30]

- i) Give the evolution of Conventional Warfare.
- ii) State the characteristics of Guerilla Warfare.
- iii) Describe in brief the Psychological Warfare.
- iv) Explain the nature of Chemical Warfare.
- v) Describe the means of Economic Warfare.

Q4) Answer in 500 words each. (Any one) [20]

- i) What is Modern War? Explain it's characteristics.
- ii) What is Nuclear Warfare? State origin and development of Nuclear Weapons.

P168**[4101] - 129****F.Y. B.A.****संरक्षण आणि सामरिक शास्त्र**

**D.S. - G -1 : (A) युध्द आणि युध्दपृथक्ती
(2008 पॅटर्न) (1274)**

मराठी रूपांतर**वेळ : 3 तास]****[एकूण गुण : 80**

- सूचना :-**
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भसाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-
-

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- i) सर्वकष युध्दाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ii) क्रांतीकारी युध्द थोडक्यात स्पष्ट करा.
- iii) “माओ झेडॉग एक गनिम नेता” चर्चा करा.
- iv) विप्लवाचा अर्थ व संकल्पना सांगा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- i) युध्द : अर्थ व संकल्पना.
- ii) मर्यादीत युध्द.
- iii) गनिमी युध्दपृथक्ती.
- iv) प्रति विप्लवाचे धोरण.
- v) जैविक अस्त्रांची वैशिष्ट्ये.
- vi) आर्थिक युध्दपृथक्तीचे महत्व.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **200** ते **250** शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [30]

- i) पारंपारीक युध्द पद्धतीची उत्क्रांती सांगा.
- ii) गनिमी युध्द पद्धतीची वैशिष्ट्ये सांगा.
- iii) मानसशास्त्रीय युध्द पद्धतीचे थोडक्यात वर्णन करा.
- iv) रासायनिक युध्द पद्धतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- v) आर्थिक युध्द पद्धतीच्या साधनांचे वर्णन करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा.(कोणतेही एक) [20]

- i) आधुनिक युध्द म्हणजे काय ? त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ii) आणिविक युद्धपद्धती म्हणजे काय ? अणवस्त्रांचा उगम आणि विकास विषद करा.

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P168

[4101] - 129

F.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. - G -1 : (B) Defence Organisations of India

(2008 Pattern) (1274)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 50 words each. (Any two) : **[10]**

- i) State the characteristics of the Artillery.
- ii) What is the role of signal Corps?
- iii) State the principles of Intelligence.
- iv) What are the Limitations of Armored Corps?

Q2) Write short notes in 100 words each. (Any four) : **[20]**

- i) Coast Guard.
- ii) RAW.
- iii) Characteristics of Infantry.
- iv) EME.
- v) Limitations of Air-Force.
- vi) President.

P.T.O.

Q3) Answer in 200 to 250 words each. (Any three) : **[30]**

- i) State the principles of Defence Organisation.
- ii) What are the characteristics and limitation of Engineers.
- iii) Trace the growth of Indian Air Force since 1947.
- iv) State with the help of chart the Organisation of Naval Head Quarter.
- v) Explain in brief the Infantry Battalion Organisation.

Q4) Answer in 500 words each. (Any one) **[20]**

- i) Explain the composition and functions of the Defence Committee of the Cabinet.
- ii) What are characteristics, role and limitations of the Navy.

P168**[4101] - 129****F.Y. B.A.****संरक्षण व सामरिक शास्त्र****D.S. - G -1 : (B) भारताची संरक्षण संघटना****(2008 पॅटर्न) (1274)****मराठी रूपांतर****वेळ : 3 तास]****[एकूण गुण : 80**

- सूचना :-**
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)**[10]**

- i) तोफखान्याची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ii) संपर्क दलाची कामे कोणती ?
- iii) शत्रुविषयक ज्ञानाची तत्वे सांगा.
- iv) चिलखती दलाच्या मर्यादा कोणत्या ?

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)**[20]**

- i) तटरक्षक दल.
- ii) रॉ.
- iii) पायदलाची वैशिष्ट्ये.
- iv) ई.एम. ई.
- v) हवाई दलाच्या मर्यादा.
- vi) राष्ट्रपती.

P.T.O.

प्रश्न 3) प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[30]

- i) संरक्षण संघटनेची तत्वे सांगा.
- ii) इंजिनियरची वैशिष्ट्ये व मर्यादा कोणत्या ?
- iii) 1947 पासून भारतीय हवाईदलाच्या विकासाचा आढावा घ्या.
- iv) आराखड्याच्या साहाय्याने नौदल प्रमुख कार्यालयाची संघटना सांगा.
- v) पायदळ बटालियन संघटना सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) प्रत्येकी 500 शब्दांत उत्तर लिहा.(कोणतेही एक)

[20]

- i) केंद्रीय मंत्रीमंडळाच्या संरक्षण समितीची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.
- ii) नौदलाची वैशिष्ट्ये, कार्ये व मर्यादा कोणत्या ?

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 2

P168

[4101] - 129

F.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. - G -1 : (C) Military system of India

(2008 Pattern) (1274)

Time : 3 Hours]

/Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 50 words each. (Any two) : **[10]**

- i) State the military reforms of Balban.
- ii) Explain the second battle of Terrain.
- iii) What was the causes of decline of Gupta Empire?
- iv) Explain the meaning of Military History.

Q2) Write short notes in 100 words each. (Any four) : **[20]**

- i) Arms in vedic period.
- ii) Kautilya's philosophy.
- iii) Maratha Infantry.
- iv) Causes of the revolt of 1857.
- v) Pours.
- vi) Anglo-Maratha IInd war.

P.T.O.

Q3) Answer in 200 to 250 words each. (Any three) : **[30]**

- i) Explain in detail the decline of sultan Military system.
- ii) Discuss the battle of somnath.
- iii) Describe the Military system of Rajput.
- iv) Discuss the first battle of Panipat.
- v) Explain in detail Shivaji's Guerilla warfare.

Q4) Answer in 500 words each. (Any one) **[20]**

- i) Explain the concept, scope and various sources of Military History.
- ii) Explain in detail the battle of Haldighat.

P168**[4101] - 129****F.Y. B.A.****संरक्षण आणि सामरिक शास्त्र****D.S. - G -1 : (C) भारताची लष्करी व्यवस्था****(2008 पॅटर्न) (1274)****मराठी रूपांतर****वेळ : 3 तास]****[एकूण गुण : 80**

- सूचना :-**
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)**[10]**

- i) बल्बनच्या लष्करी सुधारणा सांगा.
- ii) तराईनची दुसरी लढाई स्पष्ट करा.
- iii) गुप्तसाम्राज्याच्या पतनाची कारणे कोणती होती ?
- iv) लष्करी इतिहासाचा अर्थ स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही चार)**[20]**

- i) वैदिक काळातील शस्त्रे.
- ii) कौटिल्याचे तत्त्वज्ञान.
- iii) मराठा पायदळ.
- iv) 1857 च्या उठावाची कारणे.
- v) पौरस.
- vi) इंग्रज-मराठा दुसरे युद्ध.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **200** ते **250** शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [30]

- i) सुलतान लष्करी पद्धतीचे पतन सविस्तर स्पष्ट करा.
- ii) सोमनाथच्या लढाईची चर्चा करा.
- iii) राजपूत लष्करी पद्धतीचे वर्णन करा.
- iv) पानिपतच्या पहिल्या लढाईची चर्चा करा.
- v) शिवाजी महाराजांची गणिमी युद्धपद्धती सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांचे उत्तरे **500** शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) [20]

- i) लष्करी इतिहासाची संकल्पना, व्याप्री आणि विविध साधने स्पष्ट करा.
- ii) हल्दीघाटची लढाई सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P381

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 130

F.Y. B.A.

SOCIAL WORK (General)

I : Social Reform Movements in India

II : Introduction to Social Welfare & Social Services

(2008 Pattern) (1434)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are Compulsory.**
- 2) Figures to the right indicate full marks.**

Q1) Answer any two questions in 50 words each. [10]

- i) State the mission and work of Arya Samaj.
- ii) Define Social reconstruction and state the two experiments of social reconstruction in India.
- iii) State the origin of Social Service.
- iv) List out the activities of Brahmo Samaj.

Q2) Answer any four questions in 100 words each . [20]

- i) Explain the Gramdan Movement.
- ii) 'Un touchability was the stigma in Indian Society'. Discuss.
- iii) Explain the concept of Social welfare.
- iv) Write a note on post independence reform movement with reference to right based movement.
- v) Discuss the salient features of Antyodaya movement.
- vi) Discuss the planned welfare Provisions for Tribals in Maharashtra.

P.T.O.

Q3) Answer any three questions in 200 to 250 words each. **[30]**

- i) Highlight the social reform movement initiated by Mahatma Gandhi.
- ii) Explain the development of Social Services through pre- british period.
- iii) Explain the contribution of post independence reform movements for ensuring the rights of weaker sections.
- iv) Take an overview of history of social service in post independence period.
- v) ‘Social work lead to social reforms’. Discuss.

Q4) Answer any one question in 500 words. **[20]**

- i) Write an essay on welfare of Backward classes in Maharashtra through Five-Year Plans.
- ii) Enumerate the social reform movements in India by various social reform groups.

P381

[4101] - 130

F.Y. B.A.

समाज कार्य**I : Social Reform Movements in India****II : Introduction to Social Welfare & Social Services****(2008 पॅटर्न)(1434)****मराठी रूपांतर**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-**
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भसाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दापर्यंत लिहा. [10]

- i) आर्य समाजाचे ध्येय व कार्य सांगा.
- ii) सामाजिक पुनर्रचनेची व्याख्या करून भारतातील सामाजिक पुनर्रचनेचे दोन प्रयोग सांगा.
- iii) सामाजिक सेवेचा उद्गम सांगा.
- iv) ब्राह्मो समाजाच्या उपक्रमांची यादी करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दापर्यंत लिहा. [20]

- i) ग्रामदान चळवळ स्पष्ट करा.
- ii) भारतीय समाजामध्ये अस्पृश्यता कलंक होता. चर्चा करा.
- iii) समाज कल्याणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- iv) हक्क-प्रणित चळवळींचा संदर्भ घेऊन स्वातंत्र्योत्तर काळातील सुधारणा चळवळीवर टिप लिहा.
- v) अंत्योदय चळवळीच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- vi) महाराष्ट्रातील आदिवासींसाठी नियोजीत कल्याणकारी तरतूदींची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **200 ते **250** शब्दापर्यंत लिहा. [30]**

- i) महात्मा गांधींनी सुरु केलेल्या सामाजिक सुधारणा चळवळीवर प्रकाश टाका.
- ii) ब्रिटीश पूर्व काळातील सामाजिक सेवांचा विकास स्पष्ट करा.
- iii) दुर्बल घटकांच्या हक्क सुरक्षेसाठी स्वातंत्र्योत्तर काळातील सुधारणा चळवळींचे योगदान स्पष्ट करा.
- iv) स्वातंत्र्योत्तर काळातील समाज सेवेच्या इतिहासाचा आढावा घ्या.
- v) ‘समाज कार्य सामाजिक सुधारणेला गती देते’ चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर **500 शब्दापर्यंत लिहा. [20]**

- i) ‘पर्चंवार्षिक योजनांच्या माध्यमातून महाराष्ट्रातील मागास वर्गीयांचे कल्याण’ यावर निबंध लिहा.
- ii) भारतातील विविध समाज सुधारणा गटांच्या सामाजिक सुधारणा चळवळींचा आढावा घ्या.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P171

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 134

F.Y. B.A.

COMMERCE

G -1 : Organisation of Commerce

(2008 Pattern) (1294)

Time :3 Hours]

[Max. Marks :80

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are Compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words. (Any Two) : **[10]**

- i) Explain the Nature of Trade.
- ii) What is Wholesale Trade?
- iii) What is Marketing?
- iv) What is Marketing Mix?

Q2) Answer the following questions in 100 words . (Any Four) : **[20]**

- i) Road Transport.
- ii) Branding.
- iii) Modern Concept of Marketing.
- iv) Features of Barter system.
- v) Scope of Commerce.
- vi) Services of Retailer.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 250 words . (Any Three) **[30]**

- i) Functions of Advertising.
- ii) Internet Advertising.
- iii) Storage.
- iv) Elements of Marketing.
- v) Functions of Money.

Q4) Answer the following questions in 500 words. (Any One) **[20]**

- i) Radio, T.V., Newspaper, Hand Bills, explain its characteristics.
- ii) What is Internal Trade? Explain the types of Internal Trade.
- iii) What is Market? Explain the classification of Markets.

P171

[4101] - 134

F.Y. B.A.

G -1: वाणिज्य संघटन
(1294) (2008 पॅटर्न)
मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
-
-

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- i) व्यापाराचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ii) घाऊक व्यापार म्हणजे काय ?
- iii) विपणन म्हणजे काय ?
- iv) विपणन मिश्र म्हणजे काय ?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- i) रस्ता वाहतूक.
- ii) चिन्हांकन.
- iii) विपणनाची आधुनिक संकल्पना.
- iv) वस्त्रविनिमय पद्धतीची लक्षणे.
- v) वाणिज्याची व्याप्री.
- vi) किरकोळ व्यापाऱ्याच्या सेवा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[30]

- i) जाहिरातीची कार्ये.
- ii) इंटरनेट जाहिरात.
- iii) साठवण.
- iv) विपणनाचे घटक.
- v) पैशाची कार्ये.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची 500 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

[20]

- i) रेडीओ, दूरदर्शन वृत्तपत्रे, हस्तपत्रक जाहिरातीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ii) अंतर्गत व्यापार म्हणजे काय ? अंतर्गत व्यापाराचे प्रकार स्पष्ट करा.
- iii) बाजारपेठ म्हणजे काय ? बाजारपेठेचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P172

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 135

F.Y. B.A.

**G -1 : EDUCATION
(2008 Pattern) (1304)**

Time :3 Hours]

[Max. Marks :80

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.**
- 2) Figures to the right indicate full marks.**

Q1) Write the answers of the following questions in 50 words. (Any two) : [10]

- i) Explain the effects of family system on Education.
- ii) Explain the Montessori Method in Pre-Primary Education.
- iii) Explain the concept of Earn and Learn Scheme.
- iv) Merits of Educational Psychology.

Q2) Write the short notes in 100 words each. (Any four) : [20]

- i) What is Informal Education? Explain it's concept?
- ii) Importance of Pre-Primary Education.
- iii) Social importance of Education.
- iv) Explain the Educational Functions of Maharshi Karve.
- v) Explain the Merits of Experimental Method.
- vi) Explain the importance of Value Education.

Q3) Answer the following questions in 200 to 250 words each. (Any three) [30]

- i) What is Formal and Non-formal Education? Explain the difference between Formal and Non-formal Education.
- ii) What is Pre-Primary Education? Write the objectives of Pre-Primary Education.
- iii) What is Family? Explain the Educational Functions of Family.
- iv) What are the Mass communication Media? Explain the role of Television in Education.
- v) Explain the aims of Ancient Indian Education.
- vi) What is Environmental Education? Explain the importance of Environmental Education.

Q4) Answer the following questions in 500 words. (Any one) [20]

- i) What is Primary Education? Write the causes of stagnation and wastage in Primary Education and suggest remedies to overcome this Problem.
- ii) Explain the Educational contribution of Mahatma Phule in detail.

P172

[4101] - 135

F.Y. B.A.

G -1 : शिक्षणशास्त्र
(2008 पॅटर्न) (1304)

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) संदर्भसाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- i) कुटुंब व्यवस्थेचा शिक्षणावर होणारे परिणाम स्पष्ट करा.
- ii) पूर्वप्राथमिक शिक्षणातील मांटेसरी पध्दती स्पष्ट करा.
- iii) कमवा व शिका योजनेची संकल्पना स्पष्ट करा.
- iv) शैक्षणिक मानसशास्त्राचे फायदे.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- i) सहज शिक्षण म्हणजे काय ? संकल्पना स्पष्ट करा.
- ii) पूर्व प्राथमिक शिक्षणाचे महत्व.
- iii) शिक्षणाचे सामाजिक महत्व.
- iv) महर्षी कर्वे यांचे शैक्षणिक कार्य स्पष्ट करा.
- v) प्रायोगिक पध्दतीचे फायदे स्पष्ट करा.
- vi) मूल्य शिक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 ते 250 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [30]

- i) औपचारिक व अनौपचारिक शिक्षण म्हणजे काय ? दोहोतील फरक स्पष्ट करा.
- ii) पूर्व प्राथमिक शिक्षण म्हणजे काय ? पूर्व प्राथमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे लिहा.
- iii) कुटुंबसंस्था म्हणजे काय ? कुटुंबाचे शैक्षणिक कार्य स्पष्ट करा.
- iv) समूह संपर्क साधने म्हणजे काय ? दूरदर्शनची शिक्षणातील भूमिका स्पष्ट करा.
- v) प्राचीन भारतीय शिक्षणाची ध्येये स्पष्ट करा.
- vi) पर्यावरण शिक्षण म्हणजे काय ? पर्यावरण शिक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]

- i) प्राथमिक शिक्षण म्हणजे काय ? प्राथमिक शिक्षणातील गळती व स्थगनाची कारणे सांगून उपाययोजना लिहा.
- ii) महात्मा फुले यांचे शिक्षण क्षेत्रातील योगदान सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P174

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 137

F.Y. B.A.

**PHYSICAL EDUCATION
(Theory) (Old Course) (1474)**

Time : 3 Hours]

/Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw a neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following in 50 words. (Any two) : [10]

- i) Give the definition and meaning of physical education.
- ii) Draw a diagram of Kho-Kho ground with measurement.
- iii) Explain the skills required for shot put.
- iv) Describe various types of jumping events in Athletics.

Q2) Answer the following in 100 words. (Any four) : [20]

- i) Write down the co-relation between physical education and health education.
- ii) Explain the scope of physical education.
- iii) Give the importance of physical education in individual health.
- iv) Explain in brief about Table Tennis.
- v) Draw the diagram of Badminton court.
- vi) Describe the basic skills required in Kho-Kho.

P.T.O

Q3) Answer in following in 200-250 words. (Any three) : **[30]**

- i) Explain in details the need of physical education.
- ii) Describe the basic skills required Badminton.
- iii) Give the importance of Yoga in physical education.
- iv) Give the difference between oneday Cricket and test Cricket.

Q4) Answer in 500 words (Any one) : **[20]**

- i) Explain details of Kabaddi with diagram.
- ii) Draw diagram of Volly Ball court and write down history, rules of Volly Ball.

P174

[4101] - 137

F.Y. B.A.

शारीरिक शिक्षण
(Theory) (1474) (Old)

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 2) संदर्भसाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
 3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.
-

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (फक्त 2) [10]

- i) शारीरिक शिक्षणाचा अर्थ सांगून व्याख्या स्पष्ट करा.
- ii) खो खो खेळातील मैदानाची मोजमापासह आकृती काढा.
- iii) गोळाफेकीतील कौशल्यांचे वर्णन करा.
- iv) अँथलॅटीक्समधील उड्यांच्या प्रकारांचे वर्णन करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (फक्त 4) [20]

- i) शारीरिक शिक्षण व आरोग्य यांचा संबंध स्पष्ट करा.
- ii) शारीरिक शिक्षणाची व्याप्री स्पष्ट करा.
- iii) वैयक्तीक आरोग्यासाठी शारीरिक शिक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा.
- iv) टेबल टेनीस खेळाची थोडक्यात माहिती लिहा.
- v) बॅडमिंटन खेळाच्या मैदानाची आकृती काढा व माहिती लिहा.
- vi) खो खो खेळातील मूलभूत कौशल्यांचे वर्णन करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची **200** ते **250** शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 3) [30]

- i) शारीरिक शिक्षणाची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- ii) बॅडमिंटन खेळातील कौशल्यांचे वर्णन करा.
- iii) शारीरिक शिक्षणातील योगशास्त्राचे महत्व स्पष्ट करा.
- iv) एक दिवसीय क्रिकेट व कसोटी क्रिकेट यातील फरक स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची **500** शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 1) [20]

- i) कबड्डी खेळाच्या मैदानाची आकृती काढून त्याची सविस्तर माहिती लिहा.
- ii) व्हॉलीबॉल खेळाच्या मैदानाची आकृती काढून व्हॉलीबॉलचा इतिहास व नियम यांची माहिती लिहा.

P174

[4101] - 137

F.Y. B.A.

**PHYSICAL EDUCATION
(Theory) (New) (1474)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 40

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw the diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following in 50 words. (Any 2) : [5]

- i) Define Physical fitness.
- ii) List down basic skill in Kabaddi.
- iii) List down the fundamental skills in Judo.

Q2) Answer the following in 100 words. (Any 2) : [10]

- i) Explain the importance of Physical Education in relation to health.
- ii) Explain the principles of exercise in brief.
- iii) Draw a diagram of Kabaddi ground with Measurement.

Q3) Answer the following with 200 - 250 words. (Any 2) : [15]

- i) Prepare one lead up game for any game.
- ii) Explain Term of sports Psychology and Sports Medicine in Physical Education.
- iii) Explain importance of sports Management.

Q4) Answer in 500 words (Any 1) :

[10]

- i) Describe league & knock out tournaments. Draw a fixture of 12 teams on knock out basis.
- ii) Explain Meaning, definition, scope of Physical Education and state its importance regarding health.

P174

[4101] - 137

F.Y. B.A.

शारीरिक शिक्षण**(Theory) (1474) (New)****मराठी रूपांतर**

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 40

- सूचना :-**
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
  - 2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
  - 3) आवश्यक तेथे आकृत्या काढा.
-
-

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [5]

- i) शारीरिक सुदृढता व्याख्या द्या.
- ii) कब्बडी खेळाच्या मूलभूत कौशल्याची यादी करा.
- iii) ज्युदो खेळाच्या मूलभूत कौशल्याची यादी करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- i) शारीरिक शिक्षणाचे आरोग्याच्या दृष्टीने महत्व सांगा.
- ii) व्यायामाची तत्वे थोडक्यात सांगा.
- iii) कब्बडी खेळाच्या मैदानाची मोजमापासह सुबक आकृती काढा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [15]

- i) कोणत्याही एका खेळासाठी पुरक खेळ तयार करा.
- ii) क्रीडा मानसशास्त्र व क्रीडा वैद्यकशास्त्र प्राथमिक स्वरूप स्पष्ट करा.
- iii) क्रीडांगण व्यवस्थापनाचे महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 500 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [10]

- i) बाद व साखळी पध्दतीचे वर्णन करून 12 संघासाठी बाद पध्दतीने भाग्यचक्र तयार करा.
- ii) शारीरिक शिक्षणाची अर्थ, व्याख्या, व्याप्री सांगुन आरोग्याच्या दृष्टीने महत्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P182

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 146

F.Y. B.A.

PHILOSOPHY

G-I : Introduction to Philosophy

(1424) (2008 Pattern)

Time :3 Hours]

[Max. Marks :80

Instructions to the candidates:-

- 1) Attempt all questions.**
- 2) Figures to the right indicate full marks.**

Q1) Attempt any two of the following questions in 50 words each. [10]

- a) Explain the concept of philosophy as 'Darshan'.
- b) Discuss the method of jalpa.
- c) State the concept of Ruta.
- d) Bring out the nature of professional ethics.

Q2) Write notes on any four of the following in 100 words each. [20]

- a) Carvak Darshan.
- b) Method of conceptual analysis.
- c) Epistemology as a branch of philosophy.
- d) Nature and classification of Karma.
- e) Duties of teachers.
- f) Ethical egoism.

Q3) Answer any three of the following questions in about 250 words each. [30]

- a) State and discuss the doctrine of four noble truths.
- b) Discuss the nature of socratic method of dialogue.
- c) Explain Kant's doctrine of categorical imperative.
- d) State and discuss the notion of justice.
- e) State and examine retributive theory of punishment.

Q4) Answer any one of the following questions in 500 words. [20]

- a) State and discuss Aristotle's theory of causation.
- b) State and explain the doctrine of purushartha.

P182

[4101] - 146

प्रथम वर्ष कला (F.Y. B.A.)**तत्त्वज्ञान****G-1 : Introduction to Philosophy
(2008 पॅटर्न) (1424)****मराठी रूपांतर**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-**
- 1) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) तत्त्वज्ञान म्हणजे दर्शन ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) जल्प पध्दतीची चर्चा करा.
- क) ऋत ही संकल्पना सांगा.
- ड) व्यावसायिक नीती मीमांसेचे स्वरूप विशद करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा.

[20]

- अ) चार्वाक दर्शन
- ब) संकल्पनात्मक विश्लेषणाची पध्दती.
- क) तत्त्वज्ञानाची एक शाखा म्हणून ज्ञानमीमांसा
- ड) कर्माचे स्वरूप आणि वर्गीकरण
- इ) शिक्षकांची कर्तव्ये
- फ) नीती शास्त्रीय अहंवाद

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नाची उत्तरे लिहा.

[30]

- अ) चार आर्यसत्यांचा सिध्दांत सांगून त्याची चर्चा करा.
- ब) सॉक्रेटिसच्या संवाद पद्धतीच्या स्वरूपाची चर्चा करा.
- क) कांटचा निरूपाधिक आदेशाचा सिध्दांत स्पष्ट करा.
- ड) न्याय ही कल्पना सांगून तिची चर्चा करा.
- इ) शिक्षेची प्रतिशोध उपपत्ती सांगून तिचे परीक्षण करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) ऑरिस्टॉटलची कारणतेची उपपत्ती सांगून तिची चर्चा करा.
- ब) पुरुषार्थ सिध्दांत सांगा आणि स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P183

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 148

F.Y. B.A.

FOUNDATION COURSE (Restructuring)
(2008 Pattern) (1600)

Time :3 Hours]

[Max. Marks :80

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.**
- 2) Figures to the right indicate full marks.**

Q1) Explain the following concepts in 50 words each. (any two) : [10]

- a) National Integration.
- b) Science.
- c) Superstitions.
- d) Liberalization.

Q2) Write the following short notes in 100 words each. (any four) : [20]

- a) Culture.
- b) Scientific Method.
- c) Reservation.
- d) Rule of Law.
- e) Food problem.
- f) Global Warming.

P.T.O.

Q3) Write the answers of the following questions in **200** to **250** words each.
(any three) : **[30]**

- a) State the importance of Religion in Indian Society.
- b) Write the effects of growing population in India.
- c) State the Demerits of cast system in India.
- d) Write the types of Equality.
- e) Write the effects of science and technology on Transport and communication.

Q4) Write the answer any one of the following question in **500** words. **[20]**

- a) Write the causes and effects of Economic Inequality in India.
- b) What is Pollution? Explain the types of pollution.

P183

[4101] - 148

प्रथम वर्ष कला (F.Y. B.A.)**पायाभुत अभ्यासक्रम (नवीन अभ्यासक्रम)**

(2008 पॅटर्न) (1600)

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-**
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-
-

प्रश्न 1) पुढील संकल्पना 50 शब्दात स्पष्ट करा. (फक्त दोन) [10]

- अ) राष्ट्रीय एकात्मता
- ब) विज्ञान
- क) अंधश्रेधा
- ड) उदारीकरण

प्रश्न 2) पुढील टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (फक्त चार) [20]

- अ) संस्कृती
- ब) वैज्ञानिक पद्धती
- क) आरक्षण
- ड) कायदयाचे अधिराज्य
- इ) अन्न समस्या
- फ) जागतिक तापमान वाढ

प्रश्न 3) पुढील प्रश्नांची उत्तरे **200** ते **250** शब्दात लिहा. (फक्त तीन) [30]

- अ) भारतीय समाजातील धर्माचे महत्व सांगा.
- ब) भारतातील लोकसंख्या वाढीचे परिणाम लिहा.
- क) भारतातील जाती प्रथेचे दोष सांगा.
- ड) समतेचे प्रकार लिहा.
- इ) विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाचे वाहतुक व दलणवळणाच्या साधनावरील परिणाम लिहा.

प्रश्न 4) पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा. [20]

- अ) भारतातील आर्थिक विषमतेची कारणे व परिणाम लिहा.
- ब) प्रदुषण म्हणजे काय ? प्रदुषणाचे प्रकार स्पष्ट करा.

[4101] - 153

प्रथम वर्ष साहित्य (F.Y. B.A.)

प्रयोजनमूलक हिंदी : (वोकेशनल)

(Functional Hindi : Vocational)

1924 : प्रश्नपत्र : 1 (नया पाठ्यक्रम)

(हिंदी भाषा : विविध रूप, राजभाषा हिंदी तथा व्याकरण)
(2008 पॅटर्न) (1874)

समय : 3 घंटे]

[कुल अंक : 80

सूचनाएँ :-

- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
- 2) दाहिनी ओर लिखे गए अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।
- 3) विभाग 'अ' और विभाग 'ब' के उत्तर एक ही उत्तर-पुस्तिका में लिखिए ।

विभाग 'अ'

प्रश्न 1) अ) निम्नलिखित अंग्रेजी शब्दों में से किन्हीं पाँच के लिए हिंदी और मराठी पारिभाषिक शब्द लिखिए :- [5]

1) Loss.	2) Department.
3) Agenda.	4) Right.
5) Manager	6) Notice
7) Minor.	

आ) निम्नलिखित हिंदी शब्दों में से किन्हीं पाँच के लिए अंग्रेजी और मराठी पारिभाषिक शब्द लिखिए :- [5]

1) अधिकतम	2) निदेश
3) श्रेणी	4) रियायत
5) धनवापसी	6) चेतावनी
7) देय	

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए :- [10]

- क) अनुच्छेद 344.
- ख) संचार भाषा.
- ग) राजभाषा हिंदी ।

प्रश्न 3) प्रसार माध्यमों की हिंदी का विवेचन कीजिए।

[12]

अथवा

प्रयोजनमूलक हिंदी की व्याख्या करते हुए उसका स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

विभाग ‘ब’

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन के उत्तर लिखिए :-

[15]

- घ) आवेदनपत्र में आरंभसूचक संबोधन कौन-कौन से होते हैं ?
- च) चिकित्सा छुट्टी के लिए आवेदन पत्र का नमूना तैयार कीजिए।
- छ) योजक चिह्न अर्थात् हाइफन का प्रयोग कब किया जाता है ?
- ज) मानक हिंदी वर्णमाला लिखिए।
- झ) कंप्यूटर की अंतर्गत इकाई का कार्य स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 5) त) निम्नलिखित गद्यांश का हिंदी में अनुवाद कीजिए :-

[7]

आपल्या छंदातून आपली उपजीविका करता आली, तर उपजीविका करणं हे माणसाच्या मानेवरचे जोखड न वाटता विटीदांडू सारखा एखादा खेळ होईल. पण असे भाग्यवान फारच थोडे असतात, की ज्यांचा छंद आणि उपजीविकेचं साधन एकच असतं. आणि जरी असलं, तरी ज्याचा उपयोग अनावश्यक वस्तू खरेदी करण्यापलीकडे होत नाही, असा अधिक पैसा मिळविण्यासाठी या छंदाचा आणि स्वतःची उपजीविका करणाऱ्या खेळाचा बोल बोल म्हणता धंदा होतो. आणि कसलाही धंदा करायचा म्हटंल की माणूस म्हणून आपण उणे उणेच होत जातो.

थ) अध्यापक पद के लिए आवेदन पत्र लिखिए।

[8]

प्रश्न 6) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पर टिप्पणियाँ लिखिए :-

[18]

- द) आवेदन पत्र का शीर्षभाग,
- ध) आकस्मिक छुट्टी और अर्जित छुट्टी के आवेदन पत्र में अंतर,
- न) श्रुतिमूलक ‘य’ और ‘व’ का प्रयोग,
- य) हिंदी में हलू चिह्न
- र) कंप्यूटर का कार्यक्षेत्र।

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P145

[Total No. of Pages : 5

[4101] - 104

F.Y. B.A.

GERMAN GENERAL (Advanced)
(1044) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours

[Max. Marks : 80

Q. 1 Übersetzen Sie die folgenden Texte ins Englische oder Marathi! 20

A. 06

Normalerweise hat jeder Mensch eine Wohnung oder ein Haus aber Linda Damke nicht. Sie ist 27, Musikerin und hat ein Segelboot. Das ist ihr Zuhause. „Andere Leute brauchen ein haus oder eine Wohnung und einen Wagen, ich nicht. Mein Segelboot bedeutet Freiheit. Im Sommer bin ich in Deutschland oder in Frankreich, im Wnter in Griechenland.“ Lindas Leben ist spannend, aber nicht sehr bequem. Auf dem Segelboot ist wenig Platz. Es gibt einen Tisch, ein Bett, ein paar Kisten, einen Minikühlschrank und einen Gaskocher. Mehr braucht sie nicht.

B. 06

„Ich mache schon am frühen Morgen das Radio an. Ich höre immer zuerst die Nachrichten und danach ‚Info am Morgen‘; diese Sendung höre ich gern, weil der Moderator so eine sympatische Stimme hat und weil es da interessante Interviews und klassische Musik gibt.

Ich habe keinen Fernseher mehr, trotzdem lebe ich sehr gut. Obwohl ich schon ab und zu Lust auf einen guten Spielfilm oder eine Reportage über fremde Länder hätte, kann ich gut darauf verzichten.“

C. Übersetzen Sie vier der folgenden Sätze ins Deutsche! 08

1. In the beginning there were many enquires but very few assignments.
2. My younger brother was born when I was six years old. That made me very happy.
3. Can you play Piano? No, I can neither play piano nor sing.
4. Can you imagine your life without Television and mobile phone?
5. You can also check your account transactions on Internet.
6. The humanism, Democracy and ideas of Enlightenment were the milestones of the European history.

Q.2. Beantworten Sie acht der folgenden Fragen!

16

1. Nennen Sie die Nachbarländer Deutschlands!
2. Wie kam Barbara Böhme auf die Idee der „ Trouble Shooters“?
3. Wie unterscheidet sich die Familie vor fünfzig Jahren als die von heute?
4. Wie wichtig ist das tägliche Brot für die Deutschen?
5. Welche Vorteile hat Petras Arbeit?
6. Nennen Sie Ihren Traumberuf! Welche Eigenschaften sind dafür wichtig?
7. Haben Sie Geschwister? Wie ist Ihre Beziehung mit ihnen?
8. Wofür geben die deutschen Jugendlichen ihr Taschengeld aus?
9. Was wissen Sie über Frankfurt?
10. Was kann man in der Bank machen?
11. Nennen Sie vier Bundesländer in Deutschland!
12. Welche sind die wichtigsten Werte der indischen Jugendlichen?

Q. 3 Grammatik

30

A) Bilden Sie Perfekt!

04

1. Ich kann gut kochen.
2. Die Kinder sangen sehr gut.
3. Der Opa sieht die Kinder spielen.
4. Als Kind wollte er Fahrer werden.
5. Frau Schatz lässt den Hund nie frei.
6. Was soll ich?

B) Bilden Sie Sätze mit Präteritum Formen von den unterstrichenen Verben! 03

1. Heute trinken auch kleine Kinder Tee. Früher ...
2. Heute fliegt man oft. Früher...
3. Ich lese heutzutage nicht so viel. Früher...
4. Wir essen viel Fisch und Fleisch. Früher...
5. Heute bleiben die Kinder in Kinderkrippen. Früher ...

C) Ergänzen Sie die passenden Adjektiv-Endungen!

03

Es war einmal ein klein__ Mädchen. Es hiess Rotkäppchen, weil es immer eine rot__ Kappe trug. Es wohnte in einem groß__ Wald. Da gab es groß__ Bäume und wild__ Tiere. Aber die wild__ Tiere hatten Rottkäppchen auch lieb__. Einmal backte ihre Mutter einen lecker__ Kuchen, den Rottkäppchen zur alt__ Großmutter bringen sollte.

D) Bilden Sie Nomen! 03

1. bedeuten: 2. sicher: 3. geduldig: 4. verabreden: 5. träumen: 6. scheiden:

E) Ergänzen Sie die passenden Präpositionen! 03

1. _____ Katzen hatte ich als Kind große Angst.
2. Ich freue mich ____ das Konzert am nächsten Sonntag.
3. Frag mal _____ der Adresse!
4. Die Großeltern passen sich gut ____ die Kinder auf.
5. In dem Gedicht geht es ____ Liebe.

F) Bilden Sie Passiv! 04

1. Man hat viel auf das Aussehen geachtet.
2. In einer Apotheke verkauft man Medikamente.
3. Man tanzt in der Disco.
4. In der Post sortierte man die Briefe.
5. Im Deutschunterricht spricht man nur auf Deutsch.

G) Verbinden Sie die Sätze! 05

1. Ich trat ins Zimmer ein. Das Telefon klingelte.
2. Sie ist zu dick. Sie isst viele Süßigkeiten.
3. Schreiben Sie mit einem Füller! Sie können auch mit einem Kuli schreiben.
4. Ich habe keinen Regenschirm. Ich habe keinen Regenmantel.
5. Für die Frauen ist die Familie wichtig. Für sie ist ihre Karriere auch wichtig.
6. Ich war Kind. Ich lernte Schwimmen.
7. Man wäscht sich die Hände. Man beginnt zu essen.

H) Welches Verb passt? 05

1. Sport-
2. Kontakte-
3. Selbsmord-
4. Freundschaft-
5. Entscheidung-
6. Prüfung-

Q.4. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die darauffolgenden Fragen! 10

Jugendtreff im Bahnwaggon

Mädchen und Jungen aus Iserlohn bauen ungewöhnlichen Jugendtreffpunkt
„Hey, pass auf, frisch gestrichen!“ „Achtung, Kopf einziehen!“ Solche Rufe konnte man in den letzten Monaten in Dröschede öfter hören. Eine Gruppe von

Mädchen und Jungen ist bei der Arbeit. Die ungewöhnliche Baustelle: zwei alte Eisenbahnwaggons. Das Ziel: ein eigener Jugendtreff.

Die Vorgeschiede: In Dröschede, ein Stadtteil von Iserlohn fehlte ein fester Platz für Jugendliche. „Für die Kinder gibt's Kindergärten und Spielplätze aber für die größeren findet man kaum etwas“ stellen die jungen Leute zwischen 14 und 19 Jahren fest. Jugendtreffs in anderen Stadtteilen nutzen?“ zu weit weg, zu schlechte Verkehrsverbindungen“ lauten die Argumente dagegen.

Darum suchten sich die Jugendlichen ihren Treffpunkt selbst: eine Sitzcke mit Banken auf der Straße, bei schlechtem Wetter die Bushaltestelle mit dem Wartehäuschen gegenüber. Doch das ging nicht lange gut. Nachbarn fühlten sich gestört. Immer wieder kam die Polizei. Man versuchte mit den Politikern über das Problem zu sprechen, doch das führte auch nicht weiter. Denn Räume für eigenen Jugendtreff hatte man nicht. Ein Neubau war zu teuer. Bei einem gemeinsamen Elternabend mit Polizei und Verwaltung kam dann die Idee: Warum nicht einen alten Bahnwagon umbauen? Ralf Sommer, ein Vater nahm sich der Sache an. Doch es gab viele Schwierigkeiten. Endlich fand er zwei alte Waggons. Es gab Verhandlungen mit der Bahn, mit dem Bürgermeister und mit der Stadt. Herr Sommer bekam endlich Geld für das Projekt.

So begann die „Aktion Bauwagon.“ Die beiden Waggons brachte man mit viel Mühe und mit Hilfe von mehreren Transportmitteln nach Dröschede und stellte sie auf. Alles wurde aus dem Waggon ausgeräumt und so hatten die Jugendlichen in Dröschede ihren eigeenen Jugendtreffpunkt.

A) Beantworten Sie die Fragen! 04

1. Warum hatten die Jugendlichen in Dröschede keinen geeigneten Jugendtreffpunkt bis jetzt?
2. Was verstehen Sie unter ‚Jugendtreffpunkt‘? Wie wichtig ist er für Sie?

B) Welche Antwort passt? 03

1. „Für die Kinder gibt's Kindergäigen und Spielplätze aber für die größeren findet man kaum etwas“ *stellen* die jungen Leute zwischen 14 und 19 Jahren *fest*.
  - die Jugendlichen haben es bemerkt.
  - die Jugendlichen haben abgelenkt.
  - die Jugendlichen halten es fest.

2. Man versuchte mit den Politikern über das Problem zu sprechen, doch das **fürhte auch nicht weiter.**

- Die Politiker interessieren sich viel dafür.
- Mit dieser Sache haben die Politiker nichts weitergemacht.
- Die Politiker wollten die Sache später behandeln.

3. Ein Vater **nahm sich der Sache an.**

- Ein Vater akzeptierte die Sache
- Ein Vater nahm Initiative und fing an, konkret daran zu arbeiten.
- Ein Vater war damit nicht einverstanden.

C) Steht das im Text?

03

1. Die Polizei und die Politiker haben bei diesem Projekt geholfen.

2. Die Jugendlichen arbeiten bei der Bahn.

3. Die Jugendlichen benutzen die alten Bahnwaggons als Jugendtreffpunkt.

Q. 5 Ergänzen Sie den Dialog sinngemäß!

04

Inder : Hey, sag mal! _____ ?

Deutscher: Ja stimmt, bei uns ziehen normalerweise die Jugendlichen mit 18-19 schon aus. _____ ?

Inder : Nein, Es ist bei uns anders. Wir wohnen fast lebenslang doch bei unseren Eltern.

Deutscher: _____ ?

Inder : Doch, wir haben trotzdem genug Freiheit.

_____ ?

Deutscher: Ja, Es gibt auch einige Nachteile. Ausziehen bedeutet doch auch viel Stress und viele Verantwortungen. Aber gerade dadurch lernt man viel.

Inder : _____ ?

Deutscher: Die meisten Jugendlichen wohnen in einer WG, wo sie eine Wohnung teilen. Man teilt dann auch die Miete und auch den Haushalt.

Total No. of Questions : 5]

P145

[Total No. of Pages : 4

[4101] - 104

F.Y.B.A.

GERMAN (Basic)

(1044) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Frage 1. (A) Übersetzen Sie ins Englische oder ins Marathi! (10 P)

(1) Familie Höpke hat zwei Kinder. Herr Höpke ist Postbeamter und Frau Höpke ist Hausfrau. „Wir suchen eine Wohnung in Frankfurt. Wir haben eine in Steinheim, aber die hat nur drei Zimmer, ein Bad und eine Küche. Das ist zu wenig. Die Kinder möchten beide ein Zimmer haben. Die Wohnung ist nicht schlecht, und sie kostet nur 398 Euro. Aber ich arbeite in Frankfurt, und die Verkehrsverbindungen von Steinheim bis Frankfirt sind sehr schlecht.

(2) Essenszeiten in Deutschalnd

In Deutschland gibt es drei Hauptmahlzeiten: das Frühstück zwischen 6 und 10 Uhr, das Mittagessen zwischen 12 und 14 Uhr und das Abendessen zwischen 18 und 20 Uhr. Zum Frühstück gibt es Kaffee oder Tee, Brot oder Brötchen, Butter, Marmelade, Käse und Wurst. Wer früh aufsteht und zur Arbeit geht, macht auch ein zweites Frühstück am Arbeitsplatz. Mittags isst man gern warm, zum Beispiel Fleisch mit Kartoffeln und Gemüse. Abends essen viele lieber kalt.

(B) Übersetzen Sie ins Deutsche! (nur 6) (6 P)

1. Monica wants to buy a purse.
2. Hello Mr. Wild! How are you?
3. Her hobby is playing piano.
4. Are you living alone in Germany?
5. Peter is not allowed to drive the car.
6. Have you washed your hands?
7. I would like to eat salad and soup.
8. Mrs. Müller has headache.
9. Alex has gone to college.
10. Meera and Mayur are working together in Infosys.

Frage 2. Beantworten Sie die folgenden Fragen! (nur 10) (10 P)

1. Was macht Ihre Familie sonntags?
2. Wie viele Stunden lernen Sie jeden Tag?
3. Nennen Sie zwei Feste in Deutschland!
4. Haben Sie Geschwister? Wie alt sind sie?
5. Was darf man im Krankenhaus nicht tun?
6. Was ist Sachin Tendulkar von Beruf?

P.T.O

7. Wie feiern Sie Ihren Geburtstag?
8. Sie möchten ein Frühstück für zwei Personen machen. Was alles kaufen Sie?
9. Wie finden Sie Deutsch?
10. Wohin wollen Sie im Urlaub fahren?
11. Sie gehen ins Restaurant. Was möchten Sie bestellen?
12. Was haben Sie am Wochenende gemacht?
13. Christoph hat Kopfschmerzen. Was soll er tun?
14. Wen haben Sie gestern angerufen?

Frage 3. Grammatik und Wortschatz (40 P)

A) Schreiben Sie das richtige Verb! (nur 4) (4 P)

(finden, helfen, waschen, beginnen, gehen, essen)

1. Paula _____ ihrer Mutter beim Kochen.
2. Der Film _____ um 6 Uhr.
3. Die Kinder _____ gern Schokolade.
4. Andreas _____ die deutsche Grammatik einbisschen schwer.
5. _____ wir heute Abend ins Cafe, John?
6. Herr Meier _____ jedes Wochenende sein Auto.

B) Ergänzen Sie die Personalpronomen! (nur 4) (4 P)

1. Wo wohnen deine Großeltern? - _____ wohnen bei uns.
2. Der Text ist schwer. Ich kann _____ gar nicht verstehen.
3. Kinder, gefällt _____ die Pizza?
4. Wie findest du mein neues Motorrad? - _____ ist toll.
5. Die Tasche ist zu teuer. Brigitte will _____ nicht kaufen.
6. Das ist Herr Garcia. _____ kommt aus Mexiko.

C) Ergänzen Sie die Possessivpronomen! (nur 4) (4 P)

1. Wir lernen Deutsch. Das ist _____ Lehrerin.
2. Das ist Verena. _____ Mann ist Schauspieler.
3. Harry hat einen Computer. Ich finde _____ Computer almodisch.
4. Ich und _____ Freundin gehen zusammen zur Schule.
5. Frau Kleimeyer, was machen _____ Kinder?
6. Gibst du mir heute _____ Mantel, Marten?

D) Ergänzen Sie die bestimmten / unbestimmten Artikel! (nur 4) (4 P)

1. _____ Buch „Revolution 2020“ ist interessant.
2. Dirk geht ins Restaurant. Er bestellt _____ Salat.
3. Ich kaufe _____ Uhr für meine Mutter. Sie hat Geburtstag.
4. Ich brauche _____ Tisch, aber _____ Tisch hier finde ich zu teuer.

5. Das Kind weint. Ich gebe _____ Kind eine Schokolade.

E) Schreiben Sie das richtige Modalverb! (nur 5) (5 P)

1. Die Kinder _____ gern Fußball spielen.
2. Er ist krank. Der Arzt sagt, er _____ zu Hause bleiben.
3. Du hast genug Geld. Jetzt _____ du ein Auto kaufen.
4. Sie _____ hier nicht rauchen. Es ist verboten.
5. Ich _____ keinen Tee. Ich trinke lieber Kaffee.
6. Mein Nachbar spielt das Radio zu laut. Ich _____ nicht arbeiten.
7. Du _____ in der Bibliothek nicht laut singen.

F) Schreiben Sie die folgenden Sätze im Perfekt! (nur 5) (5 P)

1. Trinkt ihr keine Milch zum Frühstück?
2. Wir laden unsere Freunde zur Party ein.
3. Die Studenten sprechen gut Deutsch.
4. Herr Spinner bleibt eine Woche in Pune.
5. Die Familie sieht den ganzen Tag fern.
6. Heute diskutiere ich mit meinen Freunden über Politik.
7. Fährst du nach Lonawala?

(G) Ergänzen Sie die richtige Präposition! (nur 4) (4 P)

(durch, mit, um, aus, für, seit)

1. Wir gehen zur Uni _____ dem Bus.
2. Charls kauft ein Buch _____ seine Freundin.
3. Die Ausländer kommen _____ Australien.
4. _____ einem Jahr lernen die Studenten Deutsch.
5. Was siehst du _____ das Fenster?
6. Wir haben Unterricht _____ 10 Uhr.

H) Wie heißt das richtige Wort? (nur 3) (3 P)

1. Suppe : kochen : : Kuchen : _____
2. Montag, Dienstag : Wochentage : : Samstag, Sonntag : _____
3. Kopf : Mütze : : Füße : _____
4. schreiben : Brief : : anrufen : _____

I) Ergänzen Sie das richtige Wort! (nur 3) (3 P)

1. Im _____ kann man einen Film sehen.
2. Im _____ kauft man Obst, Milchprodukte, Lebensmittel.
3. Mit der _____ kann man Fotos machen.
4. In der _____ kauft man Medikamente.

J) Was passt nicht? (nur 4) (4 P)

1. Sessel, Stuhl, Bett, Lampe
2. toll, prima, schlecht, super
3. Die Küche ist : neu, ehrlich, praktisch, modern
4. Elektroherd, Kühlschrank, Fenster, Mikrowelle
5. Film, Brief, Zeitung, Buch

Frage 4. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die Fragen! (8 P)

Zuerst eine SMS, dann Zähneputzen...

Man schickt eine SMS vor dem Zähneputzen am Morgen. Im Unterricht dürfen die Schüler das Handy nicht einschalten. Aber in den Pausen und nach der Schule macht man es sofort an. Junge Leute meinen, dass das Handy ein Muss ist. Denn die Kommunikation ist sehr wichtig für sie.

21 Milliarden SMS hat man im letzten Jahr in Deutschland geschickt, eine große Zahl. Boris ist 18 Jahre alt, geht auf ein technisches Gymnasium und sendet gern SMS. „Hundert SMS im Monat, das ist gar nichts“, sagt er. Er tippt (types) im Monat 120 SMS. Das macht 1440 im Jahr – allein von Boris. Aber Boris ist nicht allein. 74 Prozent von jungen Leuten zwischen 12 bis 19 Jahre alt haben ein Mobiltelefon. Die Erwachsenen verlassen auch ihr Haus nicht ohne Handy. Der Grund: Ihre Familien können sie jede Zeit anrufen. Die Eltern von Boris sagen, „er kann nicht auf das Studium konzentrieren. Manchmal missbraucht man das Handy auch.“

(A) Schreiben Sie richtig oder falsch! (03)

1. Die Schüler benutzen kein Handy in der Schule.
2. Hundert SMS pro Monat sind sehr viel, sagt Boris.
3. Die Eltern von Boris finden Handy nicht gut.

(B) Beantworten Sie die folgenden Fragen! (03)

1. Was macht man früh morgens?
2. Warum benutzen die Erwachsenen das Handy?
3. Wieviele SMS schicken Sie pro Monat? Und wem?

(C) Schreiben Sie zwei Neutrumb Nomen aus dem Text! (02)

Frage 5: Schreiben Sie einen Aufsatz ODER einen Brief! (8-10 Sätze) (6 P)

(A) Schreiben Sie einen Aufsatz über: Mein Haus
ODER

(B) Schreiben Sie einen Brief und erzählen Sie Ihren Freund/Ihre Freundin, wie Sie den Geburtstag gefeiert haben!

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P149

[Total No. of Pages : 3

[4101] - 109

F.Y.B.A.

(FRENCH BEGINNERS)

Text : Apprenons le francais (Part 1, 2)
(New Course) (2008 On wards) (1484)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

1. Répondez en français. (5 au choix)

[10]

- 1) Que mangez-vous au dîner ?
- 2) Combien d'étudiants y a-t-il dans votre classe ?
- 3) Nommez quatre repas français.
- 4) Nommez deux meubles de la chambre à coucher.
- 5) Nommez la ville capitale de la France.
- 6) Nommez deux vêtements d'homme.
- 7) Nommez les couleurs du drapeau français.

Q 2) Compréhension. Lisez le passage et répondez aux questions suivantes. [10]

Bonjour, je m'appelle Radhika. J'habite dans une grande ville avec mes parents. Ma ville s'appelle Mumbai. Elle est située dans le sud-ouest de l'Inde. Il y a un grand port aussi. On trouve à Mumbai la mer, le soleil, la nature et la culture. J'habite dans le quartier qui s'appelle Colaba. Le soir, je fais quelquefois une promenade dans les rues avec mes amis. Ma ville est très belle. Ma maison est devant l'hôtel « Taj ». J'aime ma ville.

Questions :

- 1) Dites vrai ou faux [5]
  - a) Mumbai n'est pas une grande ville.
  - b) Radhika habite dans la maison « Colaba »
  - c) L'hôtel Taj est devant la maison de Sophie.
  - d) Mumbai a un grand port.
  - e) Le soir, elle fait une promenade avec ses parents.
- 2) Donnez le contraire : grande, devant, belle, [3]
- 3) Où est Mumbai située? [2]

Q3) Grammaire

- A) Conjuguez les verbes:** [10]
- 1) Nous (mettre) des stylos dans la trousse.
  - 2) Pierre, il (marcher) très vite.
  - 3) Ils (aller) au cinéma ce soir.
  - 4) Je ne (boire) pas de coca.
  - 5) Vous (écrire) une lettre à vos amis.
  - 6) Marie et Caroline (partir) vite.
  - 7) Il (faire) son devoir.
  - 8) Elle (acheter) un cadeau pour son amie.
  - 9) Ils (attendre) l'autobus.
  - 10) Manuel (lire) un roman..
- B) Mettez l'article contracté.** (2)
- 1) Voilà les vêtements ____ Pierre.
  - 2) Les garçons parlent ____ jolies filles.
- C) Récrivez les phrases avec le contraire** (2)
- 1) L'école est à droite du cinéma.
  - 2) Le cahier est sur la table.
- D) Mettez au négatif :** (2)
- 1) Je veux du gâteau.
  - 2) Il y a des chaises dans la classe.
- E) Mettez au pluriel :** (2)
- 1) Tu donnes un livre à Pierre.
  - 2) L'étudiant parle français.
- F) Mettez au féminin.** (2)
- 1) Le chanteur anglais est intelligent et grand.
  - 2) L'acteur est gros et beau.
- G) Mettez un adjectif possessif convenable :** (2)
- 1) Tu parles à ____ enfants.
  - 2) Vous fermez la porte de ____ maison.
- H) Mettez les phrases en ordre.** (2)
- 1) ans / je / pas / ai / n' / huit.
  - 2) garçons / sportifs / sont / ces
- I) Complétez :** (2)
- 1) Nous fêtons le Nouvel An le ____ jour de janvier.
  - 2) Dimanche est le ____ jour de la semaine.

J) Trouvez l'intrus. (2)

1. beurre, bière, croissant, céréale.
2. supermarché, église, bibliothèque, école, avion

K) Récrivez selon les indications : (7)

- 1) les filles sont _____(intelligents, grandes, heureux) (choisissez un adjectif)
- 2) Le journaliste parle ____ pilote. (au, à la, aux, à l' (mettez l'article contracté)
- 3) Il coupe les cheveux. Qui est-ce ? Il est _____ (chef / coiffeur/cuisinier)
- 4) Véronique habite au Canada. Elle est _____ (nationalité)
- 5) J'aime bien la France au ____ (automne, été, printemps)
- 6) Le _____ est un fromage français (camembert, beaujolais, marseillaise)
- 7) Le 14 juillet est la fête nationale de _____

L) Reliez les colonnes. (5)

1. Les fleurs	a) le garage
2. Les poissons	b) le jardin
3. Les voitures	c) le salon
4. Les fauteuils	d) la salle de classe
5. Les tableaux	e) la mer

Q4) Traduisez en anglais. (10)

L'école de Robert est grande. Elle a cinq étages. Il y a un terrain de sport à côté de l'école. Les salles de classe sont grandes aussi. La salle de classe de Robert est au deuxième étage. Il y a des tables et des chaises pour les élèves et un bureau et une chaise pour le professeur. Il y a des images contre le mur et aussi une grande carte de France.

Les élèves apprennent la science, la géographie, l'informatique, les mathématiques et les langues. Ils mettent les cahiers blancs, roses et bleus sur les tables. Ils adorent leur école. Robert adore le cours de musique et le cours de français.

Q5) Ecrivez une composition sur (10)
Ma saison préférée. OU

Ma maison OU

Noël.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P151

[Total No. of Pages : 3

[4101] - 112

F.Y. B.A.

PERSIAN

General Paper - I
(2008 Pattern) (1104)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

- N.B. 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.NO.1 Define and illustrate the following. [20]
(Any TEN)

(1) لف و نشر (2) ساعار (3) حسن تعلیل (4) تشییع (5) جنیس آزم
(6) سنج (7) تجینس مرکب (8) اشراق (9) مبالغہ (10) سوال وجواب
(11) مراد انتظیر (12) جاپل عارفانہ

Q.NO.2 Define the following (Any TWO) [10]
(1) معنوی (2) غزل (3) قصیدہ (4) راغی

Q.NO.3 (A) Reproduce the following story [10]
(Any ONE)
(1) حکایت در ز دکلم (2) حکایت شغل پر مکر (3) حکایت
خطیب ناصر

Q.NO.3 (B) Write short notes on the following. [10]
(Any ONE)

(1) ایرج مرزا (2) پرونین اعتمادی
(3) حافظ شیرازی (4) غائب

Q.NO.4 (A) Translate and explain the following
couplets into English , Urdu & Marathi or Persian.
(Any FIVE) [10]

خواجا جہاں پا دستا تو تراست
زنا خداست آی خداوی تراست (1)

P.T.O.

(2) اگر آن ماه میر بانگردد
نمودل نگلسا رجانگردد

(3) از من پز مردگی مارا نمی‌نیست
که مگر را زندگانی جز دمی نیست

(4) این چه شور است که در دور تحریم
و همه آنها پُر از فتنه و شریم

(5) مرا به کار جهان پر گزالتات نبود
رخ تو در نظر من چنین خوشش آراست

(6) دوش میگویند پیری در خرابات آمد است
آپر چشم با صراحی در عنايات آمد است

(7) صنای باغ چشتی نیک کار است
چه رونق باغ بی رنگ و صفا را

Q. NO. 4

(B) Translate the following Passages into English

Urdu or Marathi (Any TWO) [12]

(1) شتر بجوس روشن سخن کردن ملا زمان شیر در پاخت پیش آمد .
دعاؤ شناد آغاز کرد و گفت که من برداشته این ورم و تربیت یافته
این دولت - اگر لائق مطبخ باشم بجان مضافه نیست - دیگران که
رام خریب گشته بودند بگفتهند و رحمت باد بر تو سخن از دوستی
حقیده میگوئی فی الواقع گوشت تو خوشگوار و باز اع ملک ساز گار
است - آفریس ببر یمکت تو بادر که وی نعمت را بجان مضافه نکرده
و ببریں معامله نام نیکوئی نداشتی ، پس همه یکبار قصد شتر کردن
و آن نمسکین دم تزد نانکه او را پاره پاره کردند -

(2) درویش مجرد بگوش سهرائ نشسته بود - پادشاه ببرو یگذشت
درویش از آنجا که فراغ ملک قناعت است بدو اتفاقات نکرد - سلطان
از آنجا که سطوت سلطنت است برخیبد و گفت این طائفه خرقه پوش
اعمال بیاهم اند اهلیت و آدمیت ندارند - وزیر نژاد یکش آمد و گفت

اے جوان مرد، سلطانِ روعے زمین برتو خدمت گزر کرد، خدمتی نُر دی و
شرائط ادب بجانیا دردی گفت، سلطان را بگوی ما تو قع خدمت از کسی دارد که تو قع
بِ تھت او دارد و دیگر برائے ملک از پیر پاس رعیت اند نہ رعیت از پیر طاعت
ملوک

(3) پارون رشید را چون ملک مهر ستم شد لفته بخلاف آن طایح که به خروج ملک
مهر دعوی خدای کرد، نه بخشم، این ملک را ازا نخستین ترین بندگان
سیا چھے داشت خفییب نام، ملک مهر بوجے ارزانی راست - آورده اند
کر عقل و رایت او تا بجائے بود که طائف حرام مهر تساویت آور دندش که پنجه
کاشت بودیم برکتازیل باراں ب وقت آمد و تلف شد - گفت پشم باست
کاشت تا آتف نه شد -

Q.NO.4

(C) Translate the unseen English Passage
into Persian, Urdu or Marathi. [8]

Whoever who strives and exerts himself
to acquire knowledge gets an advantage
in both the words, especially if he engages
himself in search of knowledge from the
days of his childhood so that he gets its
result sooner. Wise-men have said,
"knowledge", which people acquir in
childhood and early age, is like an
inscription upon stone which lasts for long
years and knowledge, acquired in middle
and advanced age is similar to a mark
upon clay which is lost with little trouble.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P181

[Total No. of Pages : 3

[4101] - 145

F.Y.B.A.

APPLIED STATISTICS

Descriptive Statistics

(Paper - I)(2008 Pattern) (1414)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of statistical table and calculator is allowed.
- 4) Symbols have their usual meanings.
- 5) Graph paper will be supplied on request.

Q1) Attempt any two of the following : [2 × 5 = 10]

- a) Draw a bar - diagram for the following data of different cases in a certain hospital in one month :

Types of cases	Number of cases
Neurological	26
Cardiac	49
Urological	17
General Surgery	71
Orthopedic	50

- b) Explain the following terms with one example each :
- i) Discrete variable.
  - ii) Continuous variable.
- c) State the merits and demerits of arithmetic mean.
- d) An incomplete frequency distribution of 100 Observations is given below :

Class - interval	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70
Frequency	14	-	27	-	15

If mode of the distribution is 43 find the missing frequencies.

Q2) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Test whether the following data is consistent :

$$\begin{array}{ll} (\text{ABC}) = 28 & (\alpha\text{B}\gamma) = 25 \\ (\alpha\text{BC}) = 20 & (\text{A}\beta\gamma) = 30 \\ (\text{AB}\gamma) = 19 & (\alpha\beta\text{C}) = 23 \\ (\alpha\beta\gamma) = 70 & (\text{A}\beta\text{C}) = 26 \end{array}$$

- b) Define : Range and standard deviation. State the formula for each in case of ungrouped data and frequency distribution.
- c) Explain the procedure of stratified random sampling with illustration.
- d) The values 3, 5 and 7 are assigned weights $k - 4$, $k - 2$ and $k + 1$ respectively. If the weighted arithmetic mean is 6, find k .
- e) Define regression coefficients and state three properties of it.
- f) For a frequency distribution, Bowley's coefficient of skewness is 0.6. The sum of first and third quartiles is 100 and the median is 38. Find the two quartiles.

Q3) Attempt any three of the following :

[3 × 10 = 30]

- a) State the additive and multiplicative models of time series and explain the procedure of estimating trend by the method of least squares. **[10]**
- b) Compute coefficient of correlation between X and Y for the following data :

Daily income (in Rs) X	106	117	121	126	130	135	140	147
Daily expenditure (in Rs) Y	86	92	95	107	113	120	125	130

interpret the result. **[10]**

- c) i) Explain the following : **[6]**
- 1) Independence of two attributes,
  - 2) association between two attributes,
  - 3) ultimate class frequency.
- ii) Define geometric mean and state the merits of it. **[4]**
- d) Given that $N = 80$, $\sum fix_i = 320$, $\sum fix_i^2 = 2014$, $\sum fix_i^3 = 2200$, $\sum fix_i^4 = 3120$. Calculate the first four raw moments and first four central moments of random variable X. **[10]**

- e) For the following frequency distribution compute mean deviation about median : [10]

Class interval	140-150	150-160	160-170	170-180	180-190
Frequency	5	7	10	19	9

Q4) Attempt any one of the following : [1 × 20 = 20]

- a) i) Obtain the line of regression of Y on X. Also estimate Y for X = 6.2 using regression line. [12]

X	4.8	4.5	5.9	5.7	6.2	5.3	3.6
Y	86	90	115	103	123	101	77

- ii) Verify whether A and B are independent, positively associated or negatively associated in each of the following cases : [8]

- 1) $(A) = 492$, $(AB) = 296$, $(\alpha) = 572$ and $(\alpha B) = 382$
- 2) $(AB) = 256$ $(A\beta) = 48$, $(\alpha B) = 768$ and $(\alpha\beta) = 144$

- b) i) Compute spearman's rank correlation coefficient for the following data : [5]

X	72	70	50	40	68	85
Y	56	60	45	49	58	75

- ii) Explain the inclusive method of classification with one illustration. [3]
- iii) Compute Karl Pearson's coefficient of skewness for the following data : [12]

Class - interval	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50
Frequency	7	12	25	13	3

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P184

[Total No. of Pages : 4

[4101] - 151

F.Y.B.A. (Vocational Stream)

FUNCTIONAL ENGLISH

**An Introduction to English Language and Writing Skills in English
(Paper - I) (Theory) (2008 Pattern) (1854)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) a) Write short notes on any two of the following. [6]

- i) Language as a means of communication
- ii) Active articulators
- iii) Vowels in English

b) Fill in the blanks. (any five) [5]

- i) In the articulation of ----- sounds the air passes through mouth only.
- ii) The vowel sound in the word ‘seat’ is -----.
- iii) The initial consonant cluster in the word ‘stop’ is -----.
- iv) The final consonant sound in the word ‘house’ is -----.
- v) The total number of fricative sounds in British RP is -----.
- vi) The diphthong sound in the word ‘fight’ is -----.
- vii) The long vowels in British RP are -----.

c) State whether the following statements are true or false. (any five) [5]

- i) /j, w/ are semi - vowels in English.
- ii) All vowels in English are oral sounds.
- iii) Diphthongs are treated as vowels in syllables.
- iv) /f, v/ are affricate consonants in British RP.
- v) /p,t,k/ are voiceless plosives.
- vi) Consonants are voiced sounds.
- vii) Teeth are active articulators.

P.T.O.

- Q2)** a) Use the correct tense forms of the verbs given in the brackets. [3]
At a party ..... (arrange) in the honour of Columbus, some critics ..... (try) to underestimate his discovery. They ..... (remark) that it was simple thing that could be done by anyone.
- b) Fill in the blanks with appropriate prepositions given in the brackets.[2]
[in; by; of; to]
Curiosity leads man ..... know more and more. Most ..... our curiosity is engaged in the pursuit of modern science. It is ..... science that all the speculations are verified ..... experiments.
- c) Change the voice. (**any two**) [2]
- My uncle helps many people.
  - The teacher asked me about my study.
  - This poem was written by Tagore.
- d) Use articles (a/an/the) wherever necessary. [2]
There was ..... lazy student. On ..... winter day he went to the college library. He read ..... article about difficult life lived by Europeans during winter. Finally, ... student got impressed and thought of working hard.
- e) Correct the following sentences. (**any five**) [5]
- One of my friends are a good cricket player.
  - He prefers juice than coffee.
  - The chair's legs are broken.
  - You are my cousin sister.
  - Ranjan has a laptop, has he?
  - Everybody except he attended the party.
  - They goes to the library everyday.

- Q3)** a) Write notes on **any two** of the following. [10]
- Uses of falling tone
  - Word stress in English
  - Weak forms in English.
- b) Divide the following sentences into tone groups and mark accent and intonation. (**any five**) [10]
- Don't tell a lie.
  - I asked my brother why he came late.
  - We must take care of our parents.
  - Will they invite teachers?
  - If you study hard, you will get good marks.
  - Don't worry, we will help them.
  - That's wonderful!

Q4) Develop the following points into a good paragraph of about fifteen sentences.[10]

Village Life and Town Life

Introduction – Charms of village life – contrast between village life and town life – facilities – environment – cost of life – problems and benefits of village life and town life – conclusion.

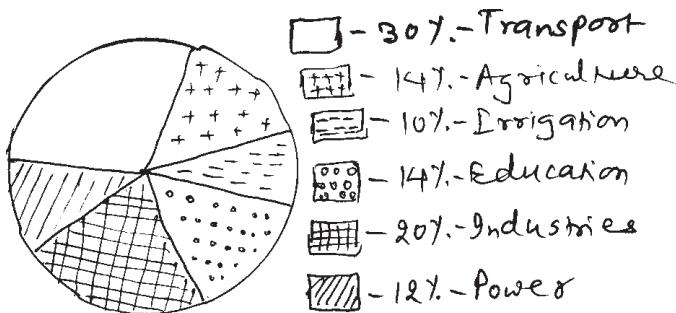
OR

Write a short paragraph on the topic ‘My First Day in College’.

Q5) Write a paragraph of about 15 sentences to convey the information presented in the pie - chart given below. [10]

Allotment of Funds

Funds allotted by the Government of India for various development activities

Q6) Read the following entries from the Oxford Advanced Learner’s Dictionary and answer the questions given below. (any five) [10]

per-se-cu-tor /pə:sɪkju:tə(r); AmE 'pars-/ noun a person who treats another person or group of people in a cruel and unfair way

per-se-ver-ance /pə:sɪ'verəns; AmE pə:rse'verəns/ noun [U] (approving) the quality of continuing to try to achieve a particular aim in spite of difficulties: *They showed great perseverance in the face of difficulty.* ◊ *The only way to improve is through hard work and dogged perseverance.*

per-se-vere /pə:sɪ'verə(r); AmE pə:rse'verə/ verb [V] ~ (in sth/in doing sth) ~ (with sth/sb) (approving) to continue trying to do or achieve sth in spite of difficulties: *Despite a number of setbacks, they persevered in their attempts to fly around the world in a balloon.* ◊ *She persevered with her violin lessons.* ◊ *You have to persevere with difficult students.*

per-se-ver-ing /pə:sɪ'verɪŋ; AmE pərse'verɪŋ/ adj [usually before noun] (approving) showing determination to achieve a particular aim in spite of difficulties

Persian /'pɜ:ʃn; -ʒn; AmE 'pærɪʒn/ noun 1 [C] a person from ancient Persia, or modern Persia, now called Iran 2 (also **Farsi**) [U] the official language of Iran 3 [C] = PERSIAN CAT ► **Per-sian** adj.

Persian 'carpet (also **Persian 'rug**) noun a carpet of traditional design from the Near East, made by hand from silk or wool

Persian 'cat (also **Per-sian**) noun a breed of cat with long hair, short legs and a round face

per-sim-mon /pə'sɪmən; AmE 'pər-sɪmən/ noun a sweet tropical fruit that looks like a large orange tomato

per-sist /pə'sɪst; AmE 'pər-sɪst/ verb 1 ~ (in sth/in doing sth) ~ (with sth) to continue to do sth in spite of difficulties or opposition, in a way that can seem unreasonable: [V] *Why do you persist in blaming yourself for what happened?* ◊ *She persisted in her search for the truth.* ◊ *He persisted with his questioning.* ◊ [V+speech] *'So, did you agree or not?' he persisted.* 2 [V] to continue to exist: *The belief that the earth was flat persisted for many centuries.* ◊ *If the symptoms persist, consult your doctor.*

Questions :

- a) Transcribe the words ‘persist’ and ‘persevere’ phonemically.
- b) Write two meanings of ‘Persian’.
- c) Give the British as well as the American pronunciations of the word ‘persecutor’.
- d) Use the term ‘Persian cat’ in your own sentence.
- e) How many syllables are there in the words ‘perserverence’ and ‘persevering’?
- f) Which syllables are stressed in the words ‘persist’ and ‘persimmon’?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P186

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 154

F.Y.B.A. (Vocational Stream)

TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT - I

Paper I : Fundamentals of Tourism

(2008 Pattern) (1864)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.
- 4) Use of map stencil is allowed.

Q1) Explain any two in brief (Around 50 words).

[10]

- a) Art galleries
- b) Colva Beach
- c) Excursionists
- d) Consumer

Q2) Write short notes on any four (Around 100 words)

[20]

- a) Natural attractions
- b) Kathak
- c) Health tourism in India.
- d) Annual holiday
- e) Visa
- f) Foreign currency

P.T.O

Q3) Answer any three (200 - 250 words)

[30]

- a) Explain the relation between paid holidays and mass tourism.
- b) Explain international sports series and its effects on tourism.
- c) Define the elements of Tourism.
- d) Explain the formation of Ministry of Tourism.
- e) Tourism : Capital - output ratio.

Q4) Answer in detail any one (Around 500 words)

[20]

- a) Effects of great wars on tourism.
- b) What are the benefits of the study tours to the students?

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P187

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 155

F.Y.B.A. (Vocational)

COMPUTER APPLICATIONS - I

(Paper - I) (1824) (2008 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 40

Instructions to the candidates:-

- 1) *Figures to the right indicate full marks.*
- 2) *Draw a neat and labelled diagram whenever necessary.*

Q1) Answer the following questions (any three) [15]

- a) Explain characteristics of computer
- b) Explain any five features of MS word
- c) Define memory and explain different types of memories.
- d) Explain functions of operating system.

Q2) Solve the following [10]

- a) Convert from binary to decimal
  - i) $(11011101)_2$
  - ii) $(10011100)_2$
- b) Convert from Decimal To Octal
  - i) $(952)_{10}$
  - ii) $(8194)_{10}$
- c) Binary Addition
 $10011 + 1001$
- d) Binary Subtraction
 $11001 - 10011$
- e) Binary Multiplication
 1101×1110

P.T.O

Q3) Write short notes on (any five)

[15]

- a) Email
- b) Functions in Excel (String and Statistical)
- c) Input devices
- d) Search Engine
- e) Control panel
- f) Flow chart (with example)

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P188

[Total No. of Pages : 3

[4101] - 157

F.Y.B.A. (Vocational)

COMPUTER APPLICATIONS - II

(2008 Pattern) (Theory) (1825) (Paper - II)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 40

Instructions to the candidates:-

- 1) Draw a neat - labeled diagram wherever necessary.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Write syntax and give the following functions (any five) [5]

- a) getchar ()
- b) atoi ()
- c) strrev ()
- d) Putchar ()
- e) printf ()
- f) clrscr ()
- g) strcpy ()

Q2) What will be the output of the following modules – (Any 4) [8]

```
a) main ()  
{  
    int i = 45;  
    float c;  
    c = check (i);  
    printf ("c = %f ", c);  
}  
check (int i)  
{  
    if (i >= 50)  
        return (3. 14);  
    else  
        return (3. 10);  
}
```

P.T.O

b) main ()

```

    {
        int i, j;
        for (i = 0; i <= 1; i++)
        {
            for (j = 0; j <= 1; j++)
                printf ("%d %d", i, j)
        }
    }

```

c) main ()

```

    {
        int num [26], temp;
        num [0] = 100;
        num [25] = 200;
        temp = num [25];
        num [25] = num [0];
        num [0] = temp;
        printf ("\n %d%d", num [0], num [25]);
    }

```

d) main ()

```

    {
        int i, j;
        for (i = 1, i <= 5; i++)
        {
            printf ("\n");
            for (j = 1; j <= i; j++)
                printf ("%d", j);
        }
    }

```

e) main ()

```

    {
        float a == 10.23, b = 23.10;
        if (a == b)
            printf ("\n a and b are equal")
    }

```

f) main ()

```

    {
        int a = 10, b = 20;
        void change (int *, int *);
        change (&a, &b);
        printf ("%d %d", a, b)
    }
    void change (int *p, int *q)
    {
        int c;
        c = *p;
        *p = *q;
        *q = c;
    }

```

Q3) Write Short Notes – (Any 5)

[15]

- a) Flowchart
- b) Keywords and identifiers
- c) Condition statements in ‘C’
- d) Do while loop
- e) Nested IF condition
- f) Strings

Q4) Answer the following – (Any 3)

[12]

- a) Write a C program to check whether the year is a leap year or not
- b) What are the different types of array?
- c) Explain Loop concept with 2 examples.
- d) Explain different string functions in ‘C’ program
- e) Write a C program to calculate simple interest for 5 customers. Accept principal amount, rate of interest and period from user.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P142

[Total No. of Pages : 3

[4101] - 101

F.Y. B.A.

COMPULSORY ENGLISH

Text Prescribed : REFLECTIONS - I

Ed. by P. Bhaskaran Nair, Geetha Rajeevan & G. Radhakrishna Pillai
(1014) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any two of the following :

[16]

- a) What message does Rabindranath Tagore give in his poem ‘Leave this Chanting and Singing and Telling of Beads’?
- b) Comment on the changing decisions of Fedor Sigaev in ‘The Avenger’.
- c) Why did Wasserkopf want a refund of the tuition fee he had paid to the school?
- d) How does Sylvia Plath describe truthfulness of the mirror?

Q2) Attempt any four of the following:

[16]

- a) What were the different ways in which Nicola and Jacopo earned money?
- b) How many parts does a human being act in a single play called life? Discuss with reference to ‘All the World’s a Stage’.
- c) How did the Conjuror damage Quick Man’s things?
- d) How does uncle Podger engage his family members and servants to hang a picture?
- e) Write a note on the pathetic condition of mother in ‘The Affliction of Margaret’.
- f) What is the central idea of the poem ‘Gather ye Rosebuds while ye May’?
- g) Write a brief note on the effects caused by tsunami as depicted by Amitav Ghosh in ‘The Town by the Sea’.

Q3) Attempt any two of the following : [16]

- a) Write an essay on ‘The Importance of English Language in Higher Education’.
- b) You want to start business. Your friend wants to join government service. Develop the dialogue between you and your friend.
- c) Write a paragraph on ‘The Global Warming’.
- d) Your younger sister stood first in National Talent Search Examination. Write a letter of congratulation to her.

Q4) Attempt any eight of the following : [16]

- a) Give synonyms of the following words :
  - i) Home. ii) People.
- b) Give antonyms of the following words :
  - i) Ugly. ii) Dishonest.
- c) Choose correct alternative and rewrite the following :

You are expecting something good to happen; therefore you are .....
(an optimist / a pessimist)
- d) Form one word each using the following prefixes :
  - i) Pre ____ ii) Un ____
- e) Make Adverbs :
  - i) Certain. ii) Sure.
- f) Use the following words in a sentence each :
  - i) College. ii) Examination.
- g) Give one word substitute for the following :
  - i) The person who serves the food in hotel.
  - ii) The group of people who play music.
- h) Give full forms of the following acronyms :
  - i) LIC. ii) M.S.E.B.
- i) Give short forms of the following words :
  - i) Officer on Special Duty.
  - ii) National Service Scheme.
- j) Give noun forms of the following words :
  - i) Explain. ii) Perform.
- k) Give meaning of the following phrases and use them in your own sentences :
  - i) To look for ii) To give up

Q5) Do as directed (any eight) :

[16]

- a) Write a sentence that begins with ‘If I were .....’.
- b) The servant brought a set of glasses. (Change the voice).
- c) Sugar costs thirty-five rupees ..... kilogram. (Use appropriate article).
- d) The earth moves around the sun. (Add question tag).
- e) I do not like going out ..... night. (Use appropriate preposition).
- f) When I opened the door I saw the stranger. (Rewrite the sentence using ‘comma’).
- g) Ravi is ..... in the library. (Use appropriate word).
- h) Will you find my mobile? (Make imperative sentence).
- i) Kavita Raut runs ..... on the track. (Use suitable adverb).
- j) the king asked why did you help enemies. (Punctuate the sentence).
- k) The doctor made / performed an operation. (Use appropriate verb).

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P144

[Total No. of Pages : 3

[4101]-103

F.Y. B.A.

FRENCH (ADVANCED)

(New Course) (2010 Onwards) (1034)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Question 1)

A) Traduisez en anglais

[10]

Nous sommes dans un cabinet de voyance [at the clairvoyant's office]. Sur la table il y a des cartes, une boule de cristal et de l'encens [incense]. La voyante pose le paquet de cartes et dit à la femme.

Voyante : Vous allez sélectionner sept cartes et je vais les interpréter. Le sept est un chiffre magique : les sept jours de la semaine, les sept jours de la Création, les sept Merveilles du monde.....sans oublier les cents euros que vous allez me donner avant de partir. Je vois que vous êtes mariée, n'est-ce pas ?

Cliente : Non.

Voyante : Ah bon... (embarrassée) mais vous venez de sortir d'une relation?

Cliente : Pas du tout.

Voyante : Euh....En tout cas, vous allez rencontrer quelqu'un qui va transformer votre vie. C'est un homme riche qui vient de divorcer.

Cliente : Ah ! Allons-nous avoir des enfants ?

Voyante : Vous me demandez trop de choses.... Je ne vois pas....Non, je ne vois pas.

Cliente : Vous ne voyez pas ?

Voyante : Mais je suis sûre qu'avec quinze euros supplémentaires votre futur va apparaître clairement.

Mais la cliente n'est pas d'accord pour payer ; elle s'en va et dit à la voyante ; « J'ai compris au moins une chose pour mon avenir : je ne vais plus payer pour le connaître. »

Question 2) A) Répondez aux questions suivantes. (3 au choix)

[15]

- 1) « Par ma foi, il y a plus de quarante ans que je dis de la prose sans que j'en susse rien, et je vous suis le plus obligé du monde, de m'avoir appris cela. » En quoi M Jourdain est-il ridicule ? Expliquez.
- 2) Quelle est selon vous la morale de la fable « La cigale et la fourmi » de La Fontaine.
- 3) Quel est le message dans le poème « Pour toi Mon Amour »?
- 4) Expliquez la douleur et la tristesse du poète dans le poème « Elle avait pris ce pli »
- 5) Décrivez deux fêtes françaises et deux fêtes indiennes.
- 6) Faites un portrait de Mondo.

B) Choisissez UN des sujets ci-dessous

[10]

Vous voulez ouvrir un compte. Construisez un dialogue avec le banquier dans lequel, il vous explique les termes bancaires.

P.T.O.

OU

- a) Vous voulez partir en vacances. Vous allez au bureau de tourisme. Vous vous renseignez. Construisez le dialogue.

C) Dites autrement. [4]

- 1) « J'avais rendez-vous à dix heures, mais j'ai un empêchement!»
- 2) « Vous pouvez me donner vos coordonnées ? »
- 3) « Que faisiez-vous au temps chaud ? »
- 4) « Mon cœur a tant de peine. »

D) Dégagez le sentiment exprimé. [4]

- 1) « Alors elles (les étoiles) sont à moi, car j'y ai pensé le premier. »
- 2) « Ca y est, il va appeler la police »
- 3) « Hélas ! Que Dieu m'assiste!»
- 4) « Que faisiez-vous au temps chaud ? »

E) Dites vrai ou faux [4]

- 1) La Pentecôte se situe cinquante jours après le dimanche de Pâques.
- 2) On se déguise pour la fête de Mardi Gras.
- 3) « La semaine du goût » propose aux enfants un repas équilibré.
- 4) Règlement d'une facture veut dire le paiement de la facture.

Question3) A) Quelle phrase dirait-on dans les situations suivantes ? [2]

i) Quand vous commandez un repas.

- a) C'est de la part de qui ?
- b) Je voudrais prendre un menu à 15 euros, s'il vous plaît.
- c) J'ai besoin de nourriture. Pourriez-vous m'aider ?

ii) Quand vous êtes chez le médecin.

- a) Je vous conseille de déshabiller.
- b) Je me sens mal.
- c) C'est possible ?

B) a) Trouvez les adverbes ; patient, gentil. [6]

- b) Trouvez les noms : triste, touristique
c) Formez les adjectifs : ennui, beauté

C) Complétez par les pronoms convenables. [4]

- a) La porte fait beaucoup de bruit. Ferme _____ !
- b) J'aime beaucoup mon travail. Je _____ pense toujours.
- c) Mes amis ? Non, je ne _____ ai pas rencontrés.
- d) Véronique, _____ fait les études de technologie.

D) Mettez les verbes selon les indications données [7]

- a) Quand le professeur (entrer) dans la classe, les étudiants (se lever). (Futur Antérieur/ Futur)
- b) Il nous (dire) qu'il (gagner) le match. (passé composé /Plus-que-parfait)
- c) Mon chéri, tu dors ? (se réveiller) vite ! On va être en retard.
- d) Si elle est à l'heure, on (aller) au cinéma, et on (manger) au restaurant.

E) Construisez 4 phrases en utilisant 4 verbes différents au subjonctif basées sur la situation suivante :

Vous partez en vacances, votre mère vous donne des instructions. [4]

F) Mettez au passif. [4]

- a) On a construit cette maison en 2010.
- b) Il a jeté les stylos dans la boîte.
- c) Le garçon appellera la police.
- d) Les enfants avaient envoyé les lettres.

G) Faites selon les indications. [6]

- 1) Tu as déjà mangé ton repas? (Répondez en utilisant le négatif)
- 2) _____ jour est-ce aujourd'hui? (Mettez l'adjectif interrogatif)
- 3) Vous accompagnez votre famille à la montagne,
Accompagnent-ils _____ ?
(Mettez les pronoms possessifs)
- 4) Connaissez-vous le pays____ il parle ?
(Mettez le Pronom relatif)
- 5) La conversation de Luc est plus intéressante que____ de
Dominique (Mettez le pronom démonstratif)
- 6) Donnez le contraire : économiser.

Total No. of Questions : 3]

[Total No. of Pages : 3

P144

[4101]-103

F.Y. B.A.

FRENCH (ADVANCED)
(Old Course) (1034)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Question 1)

A) Traduisez en anglais

[10]

Le permis à 16 ans existe déjà en Australie, et aux Etats –Unis .Mais en France, les parents ne le veulent pas à cet âge. Les représentants d'associations de victimes, des autos- écoles et de la sécurité routière sont contre, eux aussi. « Les accidents de la route sont la première cause de la mortalité chez les jeunes de 15 à 25 ans »explique la vice-présidente de la fondation Anne Cellier. « C'est prématuré de donner le permis à 16 ans. Le président prend l'exemple des Etats –Unis où les jeunes conducteurs de 16-18 ans auraient « trois fois plus d'accidents que les 18-20 ans » Une chose est sûre : la loi ne changera pas en France, jusqu'à ce que (until) l'Union Européenne fixe à 18 ans l'âge minimum pour passer le permis.

Question 2) A) Répondez aux questions suivantes. (3 au choix)

[15]

- 1) Putois, existe-t-il vraiment ? Justifiez votre réponse.
- 2) Décrivez le restaurant « Chez Vincent ».
- 3) Comment a-t-on fêté l'anniversaire de M Boquillon.
- 4) Comment le poète a-t-il aidé l'aveugle.
- 5) Faites un portrait de Thérèse Forestier.

B) Choisissez UN des sujets ci-dessous

[10]

- 1) Les voyageurs du Rapide de Nice écrivent une lettre de félicitations et de remerciements à M Rocher.
Rédigez cette lettre

OU

M Landry écrit une lettre a sa vieille mère pour dire comment Mistigris a enfin gagné le cœur de Mme Landry.

C) Dites autrement

[4]

- a) radotages
- b) claquer ses lèvres

- c) le bachot
- d) fainéant

D) Dégagez le sentiment exprimé

[4]

- a) « Bonjour, jeune homme».
- b) « Il ronronne »
- c) " Et je connais un type qui s'appelle Jean-Marc et qui ferait bien de ranger ses affaires»
- d) « C'est un véritable château»

E) Dites vrai ou faux

[4]

- 1) Thérèse a brûlé toutes les peintures de Jean-Louis Paresi
- 2) M Landry aime les chats.
- 3) M Boquillon avait cent ans.
- 4) Le Mistral c'est le roi de la ligne.

Question 3)

A) a) Trouvez les adverbes ; mauvais, vrai.

[8]

b) Trouvez les noms : belle, jovial

c) Formez les adjectifs : timidité, ennui

d) Trouvez les verbes : la connaissance, la vue

B) Remplacez par les pronoms convenables

[4]

a) Ne regarde pas le film sans ta cousine.

b) Mme Lambert a donné les chocolats aux enfants.

c) Entrons dans ce restaurant

d) Elle vient du marché

C) Mettez les verbes selon les indications données

[8]

a) Elle (connaître— Imparfait) bien la ville.

b) Elle (se habiller- Passé Composé) vite.

c) Mon père lit le journal tous les jours (trouvez la question)

d) (Aller)-y ! N'ayez pas peur !

e) Si vous désirez vous (pouvoir- Futur) aller au cinéma.

f) de / vous / oublié / numéro / avez / son / téléphone (Mettez en ordre)

g) Tu n'as pas cours demain, ne (se lever) pas tôt !

h) (étudier— Gérondif) beaucoup, elle a perfectionné son français.

D) Mettez au subjonctif

[4]

1) Voulez-vous que je (faire) un repas végétarien pour vous ?

2) Il est nécessaire que les étudiantes (avoir) un peu de temps libre.

3) Je désire que tu (mettre) tes valises dans la voiture.

4) Je suis désolé qu'elle ne (pouvoir) pas venir avec nous.

E) Mettez au passif

[4]

- a) Le mécanicien a bloqué les freins.
- b) Les enfants apprennent par cœur les chansons.
- c) Le porteur va porter les valises.
- d) Je prépare la tarte pour la famille.

F) Faites selon les indications

[5]

- 1) regardez-les ! (Négatif)
- 2) _____ est votre profession ? (Adjectif interrogatif)
- 3) Donnez le contraire : tout le monde
- 5) Voici le bureau __ elle travaille. (Pronom relatif)

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P147

[Total No. of Pages : 1

[4101]-106

F.Y. B.A.

GUJARATI(General)
(1064) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours

[Max. Marks : 80

- प्रश्न-१** जीवोंनांची कोटीपुणे एक विषय नर निर्देश सभोः 16
- (१) ग्राहनुराज वर्सांत   (२) लायैकर आगामुँ हे श्रृं
 (३) द्वे न झुकी ज्वां   (४) आरतनु नव निर्माण
- प्रश्न-२** कोटीपुणे एक प्रश्नों साविस्तर उत्तर लाओः 16
- (१) संकाळिकापानी नवलकथा तरीके "सरस्वतीचंद्र" नु गुरुवांडन करो.
 (२) गोवर्धनराम "संगमचुगाना फॅटी" तरीके बोलाहाता, सरस्वतीचंद्र
 नवलकथाना घायारे वार्षिको
- प्रश्न-३** कोटीपुणे एक प्रश्नों साविस्तर उत्तर लाओः 16
- (१) "कविता एक श्रेष्ठ कवाच हो." माझीना हीरा उदाहरण आपि आमज्ञा.
 (२) "माझीनामा विषय लावने भर्तीपुणे वैष्णव छे." श्रीकृष्णरामाधिष्ठाने तेहुं
 भर्तीपुणे करें दायो हीरा वर्षांवो.
- प्रश्न-४(अ)** दूर्दणेंद्र लाओ ; (कोटीपुणे एक) 8
- (१) राजनीतिजीवी राज्य वेदाशासनी योजना समजावो.
 (२) गोवर्धनरामानो विचार देवता.
- (३) दूर्दणेंद्र लाओ ; (कोटीपुणे एक) 8
- (४) उत्तमा दिवसानु भूलातगा व्यक्त थेता कविना कम दिवांगी विगतो रहु दरो.
 (५) अहालारत, लागत इत्याहिंगां गांधारीनी विगतो रहु दरो.
- प्रश्न-४(ब)** गुरुवांड संदेश आपि समजावो ; (कोटीपुणे एक) 8
- (१) "हाश ! आज आरा छूट्यु शाहू दर थानु"
 (२) "परितां आपेह ते झोने झोरां आँडु छूट्य शाहू छे."
 (३) गुरुवांड संदेश आपि समजावो ; (कोटीपुणे एक)
 (४) अरे ! अरे ! दृष्ट्यु कु शु गाई लाई ?
 गातृत्याहोरे असाहायता थाई !
- (५) जे के थायो आरा उपाधियोग,
 लानी रुयो ते जे साहाय्योग,
- (६) तमारा भिन ! भजीन ! चिन्तना अद्यां आ २०१२साले ग्रन्थ पारितोऽपि 8
- आप्या जाद्य वालिंदीन आप्यां नव नाहो.

असैवा

तम नोयेले दिनांक दुर्दणेनानु वार्षिके दरतो वाहियात नामार
 दरो.

[4101]-107

F.Y. B.A.

URDU (General Paper - I)
(2008 Pattern) (1074)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

پڑا سیت: ۱) تماں سوالات لازمی حصیں۔
۲) بائیں جانب درج نمبرات مارکس پیں۔

20

سوال نمبر ۱ درج ذیل اشعار کی تشریح کیجئے۔ (کوئی درس)

(۱) ایک جلوہ تھا کلیم طور سینا کیلئے

تو جلی ہے سرا یا چشم بینا کیلئے

(۲) مطمئن ہے تو پریشان مثل بو رہا ہوں میں

زخمی شمشیر ذوقِ جسخون رہا ہوں میں

(۳) کبھی میں ذوقِ تجلی میں طور پر یہ نہجا

چھپا یا نور ازال زیر آستین میں نے

(۴) میری مددت میں جو ہوا تو نہ اختہ بنتا

قعر دریا میں چکنا ہوا گوہر بنتا

(۵) اب کیا وہ شوقِ رہ پیمانیِ صحرائے علم

تیرے دم سے ٹھاہمارے سر میں بھی سورائے علم

(۶) گری اس تسمیہ کی بھلی اجل پر

اندھیرے کا ہونور میں کیا گزارا

(۷) سنگ تربت ہے ما گرویدہ تقریر دیکھ

چشم باطن سے ذرا اس بوج کی تحریر دیکھ

(۸) برف نے باندھی ہے دستارِ فضیلت تیرے سر

خندہ زن ہے جو کلاہِ سہر عالم تاب پر

(۹) نظرِ انساں پر تری حصتی سے یہ روشن پروا

ہے پر مرغِ تختیل کی رسائی تاکیا

(۱۰) تجویہ نظارے کا شلِ کلیم سودا تھا

اویسؑ طاقتِ دیوار کو ترسا تھا

(۱۱) گیسوئے اردو ابھی شست پذیر ساز ہے
شمع یہ سوراہی دل سوزی پرواز ہے

(۱۲) ڈرا سکیں نہ علیسا کی محجوں کو تلواریں
سکھایا مسئلہ گردشِ زمیں میں نے

(۱۳) علمِ تجھ سے تو معرفتِ مجھ سے
تو خدا جو، خدا نما ہوں میں

سوال نمبر ۱۰ درج ذیل سوالات کے جوابات تحریر کیجئے۔ (کوئی دو)

(۱) نظم "عقل و دل" پر تبصرہ کیجئے۔

(۲) "سرگزشتِ آدم" کا مرکزی خیال مفصل تلمینہ کیجئے۔

(۳) "بانگِ درا" کے تناظر میں کلامِ اقبال کی کوئی پانچ شاعرانہ خوبیاں بیان کیجئے۔

سوال نمبر ۱۱ (الف) مدرجہ ذیل انسانوں پر نقد و تبصرہ کیجئے۔ (کوئی ایک) ۱۰

(۱) شانتی (۲) مقصوم بچہ

10 (ب) حصہ بجزیہ تحریر کیجئے۔ (کوئی ایک)

(۱) سینما کا عشق (۲) یا مسلسل میں پڑھنا

سوال نمبر ۱۱ (الف) درج ذیل کے جوابات لکھیے۔ (کوئی ایک) ۱۵

(۱) اقبال - حیات، شخصیت اور کارنامے

(۲) "بانگِ درا" کی "حصہ اول" کی تفصیل یعنی اندر کیا خوبیاں رکھتی ہیں۔

15 (ب) سیر حاصل تبصرہ کیجئے۔ (کوئی ایک)

(۱) پطرس بخاری کی نظرافت و مزاج نگاری

(۲) "نشی پرتم چند" ایک عظیم افسانہ نگار، مفصل کیجئے۔

[4101]-116

F.Y. B.A.

ARABIC

(Gen. - I)

(2008 Pattern) (1144)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Q. I. Translate into English or Urdu or Marathi
any Two of the following Passages: (20)

(الف) -- حَامِدٌ يَنْهَبُ إِلَى السُّوقِ صَاحِحاً وَ
يَفْتَحُ الدَّرَّةَ تَانَ وَيَجْلِسُ فِي الدَّرَّةِ كَانِ إِلَى العَشَاءِ
وَيَرِدُ جَمِيعَ إِلَى الْبَيْتِ لَيْلًا - مَاجِدٌ يَنْهَبُ
إِلَى الْمَسْجِدِ وَيَنْهَا لَهُ الدَّرَّةَ وَيَعْبُدُهُ فِي اللَّيلِ
وَالنَّهَارِ - أَنَا أَنْهَى كُبَّبَ الدَّرَّةِ أَجَدُهُ وَأَذْهَبُهُ
إِلَى الْجَنِينَةِ مَسَاءً - أَسْرَكُ الدَّرَّةَ أَجَدُهُ
عَنْهُ الشَّجَرَةَ وَأُسْبِحُ فِي الْبَرِّ كَذَّ وَأَفْرَغُ
أَنْتَهُ تَدْخُلُ الْفَصْلَ الْآنَ وَتَفْتَحُ الْلَّتَابَ
وَلَقِرَأَ الدَّرَّةَ سَوْتَكَتَهُ الْأَمْلَادَ وَتَسْمَعُ
مَلَامَ الْأُسْتَاذِ - سَلَّمَيْ تَدْخُلُ الْمَطِينَ وَ
تَخْسِلُ الْإِنَادَ وَتَطْبَخُ الْطَعَامَ -

(ب) «-- سَاسِدٌ يَنْهَبُ إِلَى الْجَنِينَةِ وَيَنْظَرُ
إِلَى النَّهَرَةَ وَلَقِرَأَ بِهَا - سَاجِدٌ يَنْهَبُ
إِلَى الْمَيْدَانِ وَيَلْعَبُ بِالْكُرَّةِ - سَعَادٌ

تَخْرُجُ إِلَى الْفَتَاءِ وَتَجْلِسُ فِي ظِلِّ الشَّجَرَةِ
 وَلِفَرَحٍ - أَنَا أَجْلِسُ عَلَى حَافَةِ الْبَرِكَةِ
 وَأَنْظُرُ إِلَى السَّمَاءِ وَأُفْرَحُ بِهِ - السَّمَاءُ
 يَسْبِعُ فِي الْمَاءِ، سَعَادٌ تَنْظُرُ اللَّهُ وَلِفَرَحٍ -
 خَالِدٌ يَخْرُجُ مِنَ الْبَيْتِ وَيَكْثُرُ فِي الْفَصْلِ،
 وَيَنْظُرُ إِلَى الْكِتَابِ - سَلَمٌ لِفَرَحٍ مِنَ
 الصَّلَاةِ وَتَذَهَّبُ إِلَى الْحُجَّةِ النَّوْرِ - أَفْرَاهِ
 يَا سَعَادٌ لِفَرْنِينَ مِنَ الْقِرَاءَةِ — —
 (ع) — أَلَا خَيْرٌ نَّائِمٌ - الْوَلَدُ حَاضِرٌ -

الْتَّلِمِيزُ فِي الْفَصْلِ - الْوَلَدُ عَلَى الْكُرْسِيِّ -
 الْبَابُ لِلْمَسْجِدِ - الْبَيْتُ جَالِسٌ عَلَى السَّرِيرِ
 هُنَى هَسْرَوَرَةً - الْتَّلِمِيزُ حَاضِرٌ فِي الْفَصْلِ هُوَ
 لَشِطٌ - الْأَبُ - وَاقِفٌ فِي الْبَيْتِ هُوَ غَاضِبٌ -
 أَلَا مَشَّ وَأَقْنَمَ - فِي الْمَطَيِّخِ هُوَ مَشْغُولٌ -
 أَلَا لَعْنَةُ الْمَهْمَمِ فِي الْمَهْمَمِ هُوَ جَوْعَانٌ وَ
 لَحْيَانٌ - الْمَهْمَمُ سَرِاجٌ إِلَى الْبَيْتِ

خُورَكَسْلَانَ - الْبَابُ مَفْتُوحٌ - الْوَرَق
 حَدَّيَ - الْطَّفْلُ حَصِيرٌ - هَذِهِ أُمَّةٌ
 ذِيلُ الْعَصْنُ طَبِيعَيٌّ - هَذِهِ الْفَالِحَةُ نَاجِيَةٌ

2.(A) Translate into English any
five of the following sentences: 10

- ① حَدِيقَةُ الجَامِعَةِ كَبِيرَةٌ -
- ② عَلَى الْمَتَافِيَّةِ سِتَّارَةٌ -
- ③ تِلْكَ الْمِسْتَانَةُ حَبَّيْتَكَ -
- ④ الْكَبِيْرُ صَغِيرٌ لَا يَعْبُدُهُ فِي الْحَدِيقَةِ حَمِيلَةٌ -
- ⑤ الْجَلْجَلُ الْمَلِيمُ دَاهِبٌ إِلَى عِيَادَةِ قَرِيبِيْهِ -
- ⑥ هَذِهِ الْمَدَرِسَةُ حَبَّيْتَهُ -
- ⑦ الْمَدِيرُ شَجَرَةُ الْجَدِيدَةِ رَجُلٌ طَوِيلٌ -

(B) Translate into Arabic any Five of the following sentences : [10]

- i) This school is good.
- ii) The girl is sitting on the chair.
- iii) The chair is comfortable.
- iv) The teacher is busy.
- v) His office is far from his home.
- vi) That car is beautiful.
- vii) The boy is bright.
- viii) The student is going to the school.

3- Define and illustrate any two of the following topics: 10

١) أَبْرَازُ الْمُطَلَّعَةِ

٢) الْمُخْتَلِفُ

٣) الْمُنَافِقُ وَالْمُنَافِقَةُ إِلَيْهِ

4. <A> Write in detail any two of the following notes: 20

١) الْمُحَلَّقَاتِ

٢) الشَّرْجَنُ الْجَاهِيُّ

٣) حَضَرَتْ خَسَنَة

<B> Summarise any two of the following Topics: 10

١) حَبَّ زَادُ الْخَيَابَانَةِ

٢) شَجَرَاتُ ثَدْبِرَةِ

٣) مُنْزَرُشُ الْفَرْسَةِ

***

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P159

[Total No. of Pages : 2

[4101] - 120

F.Y. B.A.

ANTHROPOLOGY

G - I : Introduction to Social and Cultural Anthropology (2008 Pattern) (1194)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any two of the following in 50 words each. [10]

- i) Explain the features of Law among the Adavisis.
- ii) Describe the 'Concept of Property'.
- iii) State the importance of white Magic in Tribal Society.
- iv) State any two uses of Anthropology.

Q2) Write short notes on any four of the following in 100 words each : [20]

- i) Shifting cultivation.
- ii) Divorce in Tribals.
- iii) Material Cultural.
- iv) Animatism.
- v) Nuclear family.
- vi) Formal Means of Social control.

Q3) Answer any three of the following in 250 words each. **[30]**

- i) Describe the various types of acquiring Mates among Adivasis.
- ii) Explain the nature of Punishment among Adivasis.
- iii) Describe the types and functions of Magic.
- iv) Describe the nature of kinship behaviour among the tribes.
- v) Explain the characteristics of tribal economy.

Q4) Answer any one of the following in 500 words each. **[20]**

- i) Explain the nature and scope of Anthropology.
- ii) What is culture? Explain the various features of culture.

P159

[4106] - 105

F.Y. B.A.

मानवशास्त्र

**G - 1 : सामाजिक आणि सांस्कृतिक मानवशास्त्राची ओळख
(1194) (2008 पॅटर्न)**

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) संदर्भसाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा. [10]

- i) आदिवासींच्या कायदयाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ii) संपत्तीची संकल्पना विशद करा.
- iii) आदिवासी समाजातील पांढऱ्या जादूचे महत्व सांगा.
- iv) मानवशास्त्राचे कोणतेही दोन उपयोग लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार वर प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत टिपा लिहा. [20]

- i) स्थलांतरीत शेती.
- ii) आदिवासी मधील घटस्फोट.
- iii) भौतिक संस्कृती.
- iv) मानावाद-शक्तिवाद.
- v) विभक्त कुटुंब.
- vi) सामाजिक नियंत्रणाची औपचारीक साधने.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांपर्यंत लिहा. [30]

- i) आदिवासी समाजातील जोडीदार मिळविण्याच्या विविध पद्धती विशद करा .
- ii) आदिवासी समाजातील शिक्षेचे स्वरूप सांगा.
- iii) जादूचे प्रकार आणि कार्य यांचे वर्णन करा.
- iv) आदिवासींमधील आसासंबंध विषयक चालीरीतींचे वर्णन करा.
- v) आदिवासी अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- i) मानवशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती सांगा.
- ii) संस्कृती म्हणजे काय ? संस्कृतीची विविध वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P169

[Total No. of Pages : 4

[4101] - 131

F.Y. B.A.

MATHEMATICAL STATISTICS

Discrete Probability and Probability Distributions (1324) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of calculator and statistical tables is allowed.
- 4) Symbols have their usual meanings.

Q1) Attempt any two of the following : [2 x 5 = 10]

- a) Define classical approach to probability and discuss its limitations.
- b) With usual notations, prove that : $P(A \cup B) \leq P(A) + P(B)$.
- c) Explain the following terms with an illustration :
  - i) Random experiment.
  - ii) Sample space.
  - iii) Event.
- d) Let X be a discrete random variable (r.v.) with probability distribution as given below :

X	0	1	2	3	4
$P[X = x]$	0.10	0.25	0.15	0.30	0.20

Compute :

- i) Mode and Median of X .
- ii) $P[1 \leq X \leq 3]$.

Q2) Attempt any four of the following: [4 x 5 = 20]

- a) Define r^{th} order central moments of a probability distribution. Also, obtain the expression of third order central moment in terms of raw moments.

P.T.O

- b) Let (X, Y) be a bivariate discrete r.v. with joint probability distribution as given below :

	Y	0	1
X			
-1	K	3k	
0	3k	2k	
1	0	K	

Find :

- i) The value of K ,
  - ii) $E(X + Y)$.
- c) Define independence of two events. If A and B are two independent events, prove that A and B^c are also independent.
- d) Define hypergeometric distribution. Obtain its mean.
- e) With usual notations, prove that :
- i) $E(X + Y) = E(X) + E(Y)$.
  - ii) If X and Y are independent, $E(X \bullet Y) = E(X) \bullet E(Y)$.
- f) Let X be a discrete r.v. with probability distribution as given below :

X	1	2	3	4
$P[X = x]$	0.2	0.4	0.3	0.1

Compute mean and variance of X .

Q3) Attempt any three of the following : **[3 x 10 = 30]**

- a) i) State and prove additive property of binomial distribution. [6]
- ii) Define pairwise and mutual (complete) independence of three events. [4]
- b) i) State and prove Baye's theorem. [6]
- ii) If $P(A) = 0.4$, $P(B) = 0.7$ and $P(A \cup B) = 0.8$. Compute $P(A \cap B)$ and $P(A^c \cap B)$. [4]
- c) i) Define uniform distribution and obtain its mean and variance. [6]
- ii) State any four properties of cumulative distribution function of a discrete r.v. [4]
- d) i) With usual notations, prove that :
 $\text{Var}(X - Y) = \text{Var}(X) + \text{Var}(Y) - 2 \text{Cov}(X, Y)$. [6]
- ii) Find the probability of occurring at least one head in tossing of three fair coins at a time. [4]
- e) i) If A , B and C are any three events defined on Ω , then prove that
 $P(A \cup B \cup C) = P(A) + P(B) + P(C) - P(A \cap B) - P(B \cap C) - P(A \cap C) + P(A \cap B \cap C)$ [6]

- ii) Two fair dice are rolled simultaneously. Find the probability that the sum of two numbers is even. [4]

Q4) Attempt any one of the following : [1 x 20 = 20]

- a) i) Let (X, Y) be a bivariate discrete r.v. with joint probability distribution as given below :

X \ Y	0	1	2	3
-1	$\frac{1}{24}$	$\frac{1}{12}$	$\frac{1}{12}$	$\frac{1}{24}$
0	$\frac{1}{12}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{12}$
1	$\frac{1}{24}$	$\frac{1}{12}$	$\frac{1}{12}$	$\frac{1}{24}$

Compute :

- I) Marginal probability distribution of X.
 II) Marginal probability distribution of Y.
 III) Conditional probability distribution of X given $Y = 3$.
 IV) Conditional probability distribution of Y given $X = 1$. [10]
 ii) Define probability generating function of a discrete r.v. Obtain it for binomial distribution with parameters n and p. [5]
 iii) If X follows Poisson distribution with parameter m such that $P[X=5] = \frac{3}{10}P[X=4]$, find the value of m and hence obtain $P[X \geq 2]$. [5]
- b) i) Let (X, Y) be a bivariate discrete r.v.s with joint probability distribution as below :

X \ Y	-1	0	1	2
-1	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{27}$	$\frac{1}{27}$	$\frac{1}{9}$
0	$\frac{1}{27}$	$\frac{1}{27}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{2}{9}$
1	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{27}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{27}$

Compute :

- I) $P[X \geq 0; Y \geq 1].$
- II) $P[X + Y = 0].$
- III) $P[X = 1/ Y = 2].$

IV) Verify independence of X and Y.

[10]

- ii) Let X follows binomial distribution with parameters n and p :

- I) If $E(X) = 6$ and $\text{Var}(X) = 4.2$, find n and p .
- II) If $p = 0.6$ and $E(X) = 6$, find n and $\text{Var}(X)$.

[5]

- iii) State and prove the effect of change of origin and scale on variance.

[5]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P179

[Total No. of Pages : 3

[4101] - 143

F.Y. B.A.

STATISTICS

Descriptive Statistics
(1384) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of statistical tables and calculator is allowed.
- 4) Symbols have their usual meanings.
- 5) Graph papers will be supplied on request.

Q1) Attempt any two of the following: [2 x 5 = 10]

- a) Describe the scope of statistics in Economics and Social Sciences.
- b) Explain the procedure of drawing stratified random sample.
- c) Heights in cm. of 20 students are given below, prepare stem and leaf chart.
172, 171, 175, 162, 151, 147, 180, 165, 167, 158, 165, 161, 157, 168, 182, 155, 158, 152, 163, 170.
- d) Calculate arithmetic mean for the following frequency distribution :

Observations (X)	100	110	112	115	90
Frequency (f)	4	8	20	15	10

Q2) Attempt any four of the following: [4 x 5 = 20]

- a) What do you mean by central tendency of data? State requirements of a good measure of central tendency.
- b) Mean monthly salary paid to all the doctors of a hospital is Rs. 30,000. Among these, the mean monthly salary paid to specialized doctors is Rs. 32000, while it is Rs. 22000 for the resident doctors. Determine the percentage of specialized and resident doctors.

P.T.O

- c) Define quartiles. Explain how to find quartiles for a continuous frequency distribution.
- d) Given that, $\sum p_0 q_0 = 1660$, $\sum p_1 q_1 = 1340$, $\sum p_0 q_1 = 1070$ and $\sum p_1 q_0 = 2070$. Calculate Laspeyre's, Paasche's and Fisher's price index numbers for the above data.
- e) The two regression equations are $3X - Y - 5 = 0$ and $4X - 3Y = 0$, obtain
 i) $\bar{X}$ and $\bar{Y}$
 ii) Correlation coefficient between X and Y.
- f) The first four moments about the value 5 are 2, 20, 40 and 200 respectively. Find the first four central moments.

Q3) Attempt any three of the following : **[3 x 10 = 30]**

- a) Weekly income and savings (in Rs.) for 10 employees in a certain company are given below;

Income	250	750	820	900	780	360	980	390	650	620
Savings	60	68	62	86	84	51	91	47	53	58

Compute Karl Pearson's coefficient of correlation between income and savings.

- b) Compute Pearson's coefficient of skewness based on moments for the following data :

Marks	0 - 20	20 - 40	40 - 60	60 - 80	80 - 100
No. of students	5	12	32	40	11

- c) Below are given the closing share prices of two companies A and B for last 10 trading days. Which company's share prices are more stable? Justify.

Company A	50	52	58	55	53	60	48	47	57	50
Company B	107	104	102	95	100	105	108	107	111	91

- d) i) Find the missing frequency from the following data, given that the median mark is 23.

Classes	0 - 10	10 - 20	20 - 30	30 - 40	40 - 50
Frequency	5	8	?	6	3

- ii) With usual notations show that, $\beta_2 \geq 1$.

Q4) Attempt any one of the following:

[1 x 20 = 20]

- a) i) The following table gives sales of a company in lakhs of rupees for the years 1989 - 1995;

Year	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Sales	32	47	65	92	132	190	275

Estimate sales for the year 1999 by fitting the equation $Y = ab^x$.

[10]

- ii) Out of 800 students 320 are married. Among 240 students who failed, 90 were married. Find the coefficient of association between the attributes marriage and failure in examination. Interpret the result.

[5]

- iii) Show that, $S.D. \geq M.D.$ about mean.

[5]

- b) i) Following data gives the sales and advertisement expenses in thousands of rupees :

Sales	90	85	68	75	82	80	95	70
Advertisement	17	16	12	13	14	15	18	11

Compute Spearman's rank correlation coefficient between sales and advertisement.

[5]

- ii) Given the following data :

	Marks in Mathematics	Marks in Economics
Mean	80	50
SD	15	10

$$r = 0.7$$

Calculate the marks obtained in Mathematics by a student who scored 60 marks in Economics.

[5]

- iii) Define regression coefficients and state its any three properties. [5]
iv) Examine whether the following data are consistent $N = 200$, $(A) = 150$, $(B) = 80$, $(AB) = 25$. [5]

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P180

[Total No. of Pages : 3

[4101] - 144

F.Y. B.A.

MATHEMATICS (Applied Mathematics)
AMG - I : Calculus
(General - I) (2008 Pattern) (1394)

Time : 3 Hours

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt all the subquestions : [16]

a) Find all real numbers x that satisfy the inequality $|2x - 5| < 3$.

b) Show that the sequence $\left(\frac{\sqrt{n^2 + 1}}{\sqrt{n}} \right)$ is properly divergent.

c) Discuss the convergence of the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^{1/3}}$.

d) Define Cauchy sequence.

e) If the function $f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ is defined as follow

$$f(x) = -1, \text{ if } x < C$$

$$= 1, \text{ if } x \geq C$$

then show that $|f|$ is continuous at $x = C$.

f) Evaluate $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{e^{ax} - e^{-ax}}{\log(1+bx)}$; $b > 0$.

g) State Maclaurin's theorem with Lagrange's form of remainder.

h) If $f(x) = |x|$, $\forall x \in \mathbb{R}$ then show that $f(x)$ is not differentiable at $x = 0$.

P.T.O

Q2) Attempt any four of the following: [16]

a) For any two distinct positive real numbers a and b prove that

$$\sqrt{ab} < \frac{1}{2}(a+b).$$

b) Prove that every bounded sequence of real numbers has convergent subsequence.

c) Discuss the convergence of the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{3n+1}{n(n+1)(n+2)}.$

d) Show that the sequence $\langle x_n \rangle$,

where $x_n = \frac{1}{1.2} + \frac{1}{2.3} + \frac{1}{3.4} + \dots + \frac{1}{n.(n+1)}$ is convergent.

e) Prove that the limit of the function $f(x)$ as $x \rightarrow C$ is unique, if it exists.

f) If $x_1 > 0$ and $x_n = \frac{1}{2+x_{n-1}}$; for $n \geq 1$ then show that the sequence $\langle x_n \rangle$ is contractive sequence.

Q3) Attempt any two of the following : [16]

a) Show that the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^P}$ is convergent if $P > 1$ and divergent if $P = 1$.

b) Show that the sequence $\langle x_n \rangle$, where $x_n = \frac{2n-7}{3n+2}$, $\forall n \in \mathbb{N}$ is monotonic, bounded and convergent. Also find it's limit.

c) i) Evaluate $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{x \cdot e^{\frac{1}{x}}}{1 + e^{\frac{1}{x}}}.$

ii) State the field of Axioms for set of real numbers.

d) i) For any two real numbers a and b prove that $|a+b| \leq |a| + |b|$.

ii) Discuss the convergence of the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{n+2}{n+3}.$

Q4) Attempt any four of the following : [16]

a) State and prove Lagranges mean value theorem.

b) Find α and β if the function $f(x)$ is continuous on $(-3, 5)$ where

$$\begin{aligned} f(x) &= x + \alpha, & -3 < x < 1 \\ &= 3x + 2, & 1 \leq x < 3 \\ &= \beta + x, & 3 \leq x < 5 \end{aligned}$$

- c) Verify Rolle's theorem for the function $f(x)=x^3-3x^2$ on $[0, 3]$.
- d) Evaluate $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{x \cdot \cos x - \log(1+x)}{x^2}$.
- e) Verify Cauchy's mean value theorem for the function $f(x) = \cos x$ and $g(x) = \sin x$ on $\left[0, \frac{\pi}{2}\right]$.
- f) Assuming the validity of the expansion prove that
- $$e^x \cdot \cos x = 1 + x - \frac{x^3}{3} - \frac{x^4}{6} - \frac{x^5}{30} + \dots$$

Q5) Attempt any two of the following : [16]

- a) State and prove Leibnitz's theorem hence find y_4 if $y = x^4 \cdot e^x$.
- b) i) If $f:[a, b] \rightarrow \mathbb{R}$ be continuous function on $[a, b]$ and real number K satisfies $f(a) < K < f(b)$ then prove that there exists point $c \in (a, b)$ such that $f(c) = K$.
- ii) Prove that $\frac{x}{1+x^2} < \tan^{-1} x < x$, $\forall x > 0$.
- c) i) If $y = a \cos(\log x) + b \sin(\log x)$ then show that
- $$x^2 y_{n+2} + (2n+1)x \cdot y_{n+1} + (n^2 + 1)y_n = 0.$$
- ii) Evaluate $\lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{2}} (\sec x)^{\cot x}$.
- d) i) Show that the function $f(x)$ defined on $\mathbb{R}$ by
- $$\begin{aligned} f(x) &= x, & \text{when } x \text{ is irrational} \\ &= -x, & \text{when } x \text{ is rational} \end{aligned}$$
- is continuous at $x = 0$.
- ii) If $y = \frac{x+1}{x^2 - 4}$ the find y_n .

